

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Geelia Arula

LÄHISUHTEVÄGIVALLA MENETLUSTE LÕPETAMINE OPORTUNITEEDIGA

Magistritöö

Juhendaja
Prof Jaan Ginter

Tartu
2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. LÄHISUHTEVÄGIVALD.....	8
1.1 Lähisuhtevägivalla mõiste	8
1.2 Lähisuhtevägivalla liigid	8
2. LÄHISUHTEVÄGIVALLA PÕHJUSED JA MÕJU.....	11
3. KARISTUSEADUSTIKU § 121 LÕIGE 2 PUNKT 2 JA § 120 LÕIGE 1	15
4. KRIMINAALMENETLUSE LÕPETAMINE KRIMINAALMENETLUSE SEADUSTIKU § 202 ALUSEL.....	18
4.1 Teise astme kuritegu	19
4.2 Süü ei ole suur	19
4.3 Kuriteoga tekitatud kahju heastamine	19
4.4 Menetluskulude tasumine	20
4.5 Avalik menetlushuvi puudub	20
5. PROKURATUURIMÄÄRUSED PERIOODIL 01.01.2016-31.12.2019.....	22
5.1 Põhja Ringkonnaprokuratuur.....	24
5.1.1 Kannatanu ja kahtlustatava sugu ning nendevaheline lähisuhe.....	25
5.1.2 Alaealine kannatanu	27
5.1.3 Varasem karistatus.....	32
5.1.4 Menetluse lõpetamise põhjendused	33
5.1.5 Prokuröri määratud kohustused	37
5.2 Lõuna Ringkonnaprokuratuur.....	40
5.2.1 Kannatanu ja kahtlustatava sugu ning nendevaheline lähisuhe.....	40
5.2.2 Alaealine kannatanu	42
5.2.3 Varasem karistatus.....	45
5.2.4 Menetluse lõpetamise põhjendused	45
5.2.5 Prokuröri määratud kohustused	48
5.3 Viru Ringkonnaprokuratuur	50

5.3.1 Kannatanu ja kahtlustatava sugu ning nendevaheline lähisuhe.....	50
5.3.2 Alaealine kannatanu	51
5.3.3 Varasem karistatus.....	52
5.3.4 Menetluse lõpetamise põhjendused	52
5.3.5 Prokuröri määratud kohustused	54
5.4 Lääne Ringkonnaprokuratuur	56
5.4.1 Kannatanu ja kahtlustatava sugu ning nendevaheline lähisuhe.....	56
5.4.2 Alaealine kannatanu	57
5.4.3 Varasem karistatus.....	58
5.4.4 Menetluse lõpetamise põhjendused	58
5.4.5 Prokuröri määratud kohustused	59
6. PROKURÖRIDE NING RIIGIPROKURATUURI JÄRELEVALVEOSAKONNA VASTUSED KÜSIMUSTIKKUDELE.....	62
KOKKUVÕTE	67
TERMINATION OF PROCEEDINGS IN THE INTIMATE PARTNER VIOLENCE CASES ON THE BASIS OF THE PRINCIPLE OF OPPORTUNITY. Resume	70
LISAD	73
Lisa 1. Prokuröridele saadetud küsimustik.....	73
Lisa 2. Riigiprokuratuuri järelevalveosakonnale saadetud küsimustik	76
KASUTATUD KIRJANDUS.....	91
KASUTATUD NORMATIIVMATERJAL	92
KASUTATUD PROKURATUURIMÄÄRUSED	92
KASUTATUD KOHTULAHENDID	97
KASUTATUD MUU MATERJAL.....	98
LÜHENDID.....	99

SISSEJUHATUS

Maailma Terviseorganisatsioon defineerib vägivalda mõistet kui tahtlikku kehalise sunni või võimu kasutamist - sellega ähvardamist või tegelikku kasutamist - teise inimese, grupi või kogukonna vastu, mis põhjustab või suure tõenäosusega põhjustab vigastuse, surma, psühholoogilise kahju, väärarengu või ilmajäetuse. Vägivalla mõiste ei tähenda üksnes sellist vägivalda, mis toob kaasa vigastused või surma, vaid see hõlmab ka hooletusse jätmist ning kõiki füüsilisi, seksuaalseid ja psühholoogilisi väärkohtlemisi. Näiteks naiste, laste ja eakate vastu suunatud vägivalda paljud vormid võivad põhjustada füüsilisi, psühholoogilisi ja sotsiaalseid probleeme, mis ei pruugi tingimata kaasa tuua vigastusi, puuet või surma. Tagajärjed võivad olla vahetult ilmnevad kui ka varjatud ja kesta aastaid pärast esialgset väärkohtlemist. Seega vägivalda mõiste määratlemine üksnes vigastuste ja surma järgi piiraks arusaamist vägivalda täielikust mõjust üksikisikutele, kogukondadele ja kogu ühiskonnale.¹ Vägivalla liigitusi leidub mitmeid - näiteks saab vägivalda liigitada inimestevaheliseks või kollektiivseks vägivallaks, aga ka füüsiliseks, seksuaalseks, psühholoogiliseks ning hooletusse jätmiseks². Kirjanduses on vägivalda liikidena välja toodud ka otsene, struktuurne ja kultuuriline vägivald³. Kui vaadata, kuhu paigutub lähisuhtevägivald, on tegemist otsese inimestevahelise vägivallaga, milles võib omakorda esineda nii füüsilist, seksuaalset, psühholoogilist vägivaldat kui ka hooletusse jätmist. Käesolev töö keskendub just nimelt lähisuhtevägivallale (sünonüümina ka perevägivald) ning selle lõpetamisele kriminaalmenetluse seadustiku (edaspidi KrMS) § 202 alusel. Tegemist on aktuaalse teemaga, kuivõrd lähisuhtevägivallakuritegude arv on aasta-aastalt kasvanud ning näiteks 2019. aastal kasvas registreeritud perevägivallakuritegude arv võrreldes 2018. aastaga veidi enam kui poolesaja juhtumi võrra, mis on 14% rohkem⁴. Perevägivallakuritegude arv 2020. aastal küll peatus ning neid registreeriti võrreldes 2019. aastaga 3% vähem, kuid vägivallakuritegudest pooltel juhtudel oli siiski tegu perevägivallaga ning võrreldes 2019. aastaga registreeriti perevägivallaga seotud tapmisi ja mõrvu või nende katseid üle kahe korra enam⁵. Üleeuroopalisest ohvriuringust, mis 2021. aastal avaldati, selgus, et Eestis esineb

---

¹ E. G. Krug, L. L. Dahlberg jt. World Health Organization. World report on violence and health. Geneva 2002. Arvutivõrgus:

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=95D54E6B6D6409EB7EEF3382D7B222A1?sequence=1 Lk 5. (04.08.2020).

² Ibid, Lk 6. (04.08.2020).

³ Council of Europe Portal. KOMPASS: Noorte inimõigushariduse käsiraamat. Rahu ja vägivald. – Arvutivõrgus: <https://www.coe.int/et/web/compass/peace-and-violence> (05.08.2020).

⁴ Kuritegevus Eestis 2019. Perevägivald ja ahistamine. – Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/perevagivald-ja-ahistamine.html> (27.03.2021).

⁵ Kuritegevus Eestis 2020. Perevägivald ja ahistamine. – Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2020/perevagivald-ja-ahistamine/> (27.03.2021).

lähisuhtevägivalda rohkem kui mujal Euroopas, mis tähendab, et Eesti on Euroopas perevägivalda poolest esimesel kohal⁶. Karistusseadustiku (edaspidi KarS) § 121 lg 2 p 2 sätestab, et teise inimese tervise kahjustamise eest, samuti valu tekitava kehalise väärkohtlemise eest, kui see on toime pandud lähi- või sõltuvussuhtes, karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega⁷. KarS § 121 lg 2 hakkas kehtima 01.01.2015 ning lg 2 p 2 loomise eesmärk oli karmistada suhtumist ja reageerimist lähisuhtevägivalda korral ning selle eraldi väljatoomine annab võimaluse pidada ka statistikat⁸. Lähisuhtevägivalda menetlust on aga võimalik ka lõpetada ning KrMS sätestab mitmeid aluseid, mille järgi seda teha saab, mh avaliku menetlushuvi puudumise korral kui süü ei ole suur (§ 202)⁹. Just sellele lõpetamise sättele ka käesolev töö keskendub, mida edaspidi nimetatakse ka oportuuniteediks. Töö autorile teadaolevalt ei ole varasemalt lähisuhtevägivalda ning oportuuniteedi vahekorra osas mahukamaid uurimusi tehtud ning selgitatud, kas prokuröride poolt KrMS § 202 alusel perevägivaldamenetluste lõpetamised on olnud kooskõlas riigi peaprokuröri antud oportuuniteedijuhisega.

Magistritöö eesmärkideks olid välja selgitada, milliste tegude ja isikute osas otsustas prokuratuur 2016. – 2019. a lähisuhtevägivalda menetlused oportuuniteediga lõpetada ning millest lähtudes tehakse otsus isikut kriminaalkorras mitte karistada. Samuti, kas prokuratuuri poolt lähisuhtevägivalda menetluste lõpetamine on olnud kooskõlas riigi peaprokuröri oportuuniteedijuhisega. Sellest tulenevalt on püstitatud järgnevad hüpoteesid:

1. Lähisuhtevägivald on enamasti toime pandud abikaasade või elukaaslaste vahel;
2. Lähisuhtevägivalda menetlused lõpetatakse oportuuniteediga üksnes varem karistamata isikute suhtes;
3. Oportuuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalda menetlustes on tegemist kergemate üheepisoodiliste süütegudega, kus kannatanud on tundnud üksnes füüsilist valu ja raskemaid kehavigastusi ei ole tekitatud;
4. Oportuuniteediga ei lõpetata lähisuhtevägivalda menetlusi alaealise kannatanu suhtes või kui süütegu nägi pealt alaealine laps;
5. Oportuuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalda menetluste määrused vastavad riigi peaprokuröri juhisele.

---

⁶ Anna Teele Orav. Julm tõde: Eestis esineb rohkem perevägivalda kui mujal Euroopas. Eesti Päevaleht. - Arvutivõrgus: <https://epl.delfi.ee/artikkel/93037961/julm-tode-eestis-esineb-rohkem-perevagivalda-kui-mujal-euroopas> (24.04.2021).

⁷ Karistusseadustik. - RT I, 10.07.2020, 18.

⁸ Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri. – Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/karistusseadustiku_ja_sellega_seonduvalt_teiste_seaduste_muutmise_seaduse_eelnou_seletuskiri_3.12.2013.pdf Lk 51. (11.09.2020).

⁹ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 06.05.2020, 14.

Käesolevas töös võetakse riigi peaprokuröri juhisega kooskõla hindamisel aluseks üksnes viimane juhis, s.o 20.09.2018 juhis nr RP-1-2/18/1, kuivõrd ka 01.09.2016 juhis nr RP-1-2/16/1 sisaldas käesoleva töö jaoks relevantseid kriteeriume samas sõnastuses ning samades punktides. Vajadusel viidatakse ka varasemale juhisele.

Töös kasutatakse järgmisi meetodeid: kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete andmete ning teemakohase kirjanduse ja kohtupraktika analüüs. Samuti küsitakse arvamust prokuröridelt ning Riigiprokuratuuri järelevalveosakonnalt.

Lähtudes püstitatud hüpoteesidest võib lisaks töö eesmärgile esitada ka järgnevad konkreetset ülesanded: a) analüüsida 2016. - 2019. aasta Põhja, Lõuna, Viru ning Lääne Ringkonnaprokuratuuride lähisuhtevägivalla asjades oportuuniteediga lõpetatud määrusi; b) selgitada välja, mis paragrahvide alusel on lähisuhtevägivalla menetlused alustatud; c) tuua välja, kelle vahel toimunud süütegude osas menetlused lõpetatakse; d) tuua välja, kas kahtlustatav on varasemalt kohtulikult karistatud; e) võtta arvesse ka seda, kas süütegu nägid pealt alaealised lapsed; f) leida teo kirjeldus, prokuröri põhjendused ning määratud kohustused koos tähtajaga; g) analüüsida saadud materjali ning küsida arvamust prokuröridelt ning Riigiprokuratuuri järelevalveosakonnalt.

Magistritöö on jaotatud kuueks peatükiks, kus esimeses peatükis antakse ülevaade lähisuhtevägivalla mõistest ning selle erinevatest käsitlustest. Samuti tuuakse välja lähisuhtevägivalla liigid ning avatakse nende sisu. Teine peatükk räägib lähisuhtevägivalla põhjustest ja mõjust. Tuuakse välja, mis põhjusel on enamasti vägivalla all kannatajaks naine ja vägivallatsejaks mees ning millised faktorid võivad inimest vägivalla kasutamiseni või selle all kannatamiseni viia. Selgitatakse ka lähisuhtevägivalla mõju ning tagajärjesid ohvritele kui ka peres kasvavatele lastele. Kuivõrd käesolev töö räägib lähisuhtes toime pandud vägivallast, mille osas 2015. a hakkas kehtima erisäte KarS § 121 lg 2 p 2, selgitatakse töö kolmandas peatükis KarS § 121 lg 2 p 2 sisu. Lisaks arutletakse selle üle, kas psühholoogilise vägivalla puhul tuleb isik vastutusele võtta samuti KarS § 121 lg 2 p 2 alusel või hoopiski KarS § 120 lg 1 alusel. Neljas peatükk avab KrMS § 202 sisu ning selgitatakse, millised tingimused peavad olema täidetud, et nimetatud paragrahvi alusel kriminaalmenetlust lõpetada. Viiendas peatükis analüüsitakse kõikide ringkonnaprokuratuuride – nii Põhja, Lõuna, Lääne kui Viru – määrusi perioodi 2016.-2019. a, millega lõpetati lähisuhtevägivallamenetlus KrMS § 202 alusel ning koostati selle osas põhistatud määrus. Viies peatükk on jaotatud neljaks alapeatükiks vastavalt igale ringkonnaprokuratuurile ning alapeatükkides tuuakse esmalt välja analüüsitud määrustest selgunud kannatanu ja kahtlustatava sugu ja nendevaheline lähisuhe. Järgnevalt määrused, kus kannatanuks oli alaealine või oli vägivalla pealt näinud ning arutletakse selle üle, kas sellised menetlused on KrMS § 202 alusel õiglaselt ja riigi peaprokuröri juhisega kooskõlas lõpetatud.

Alapeatükkides tuuakse analüüsitud määruste pinnalt lisaks välja ka kahtlustatava varasem karistatus või selle puudumine. Samuti analüüsitakse prokuröri põhjendusi menetluse lõpetamise osas ning arutletakse, kas lõpetamine on olnud kooskõlas riigipeaprokuröri juhiseiga. Samuti toob autor määruste kõrvale võrdluseks ka kohtuotsuseid. Viiendas alapeatükis tuuakse välja ka see, millise kohustuse ja milliseks perioodiks otsustas prokurör lähisuhtevägivalla toime pannud isikule määrata ning kas prokuröri tegevus on olnud selles osas kooskõlas riigi peaprokuröri juhiseiga. Kuivõrd käesoleva töö autor küsis arvamust ja vastuseid küsimustikkudele ka prokuröridelt ning Riigiprokuratuuri järelevalveosakonnalt, siis on töö viimases ehk kuuendas peatükis välja toodud prokuröride antud vastused.

Märksõnad: oportuuniteet, prokuratuur, perevägivald, väärkohtlemine, alaealine

1. LÄHISUHTEVÄGIVALD

1.1 Lähisuhtevägivalla mõiste

Lähisuhtevägivald on praeguste ja endiste partnerite vaheline vägivald, aga ka vanema ja lapse, õe-venna või teiste pereliikmete vaheline vägivald. Sellise vägivalla mõiste puhul on oluliseks märksõnaks lähisuhe, mis on ohvri ja vägivallatseja vahel. Kooselamine ei ole kriteeriumiks ning vägivalda võidakse kasutada ka väljaspool kodu, näiteks kohvikus või tänaval.¹⁰ Euroopa Nõukogu on näiteks perevägivalla mõistet nn Istanbuli konventsioonis määratlenud järgmiselt: igasugused füüsilise, seksuaalse ja psühholoogilise vägivalla aktid, mis leiavad aset perekonnas või koduseine vahel või endiste või praeguste abikaasade või partnerite vahel, sõltumata sellest, kas vägivallatseja elab või on elanud koos ohvriga samas elukohas¹¹. Tartu Ülikooli naistekliiniku arst-õppejõud Made Laanpere on koostanud õppematerjali „Lähisuhtevägivald ja tervis“, mille kohaselt on lähisuhtevägivald igasugune vägivald, mis toimub lähedaste inimeste vahel: lastevastane vägivald, eakatevastane vägivald ja intiimpartnerite vaheline vägivald. Intiimpartneriks võib olla abikaasa, elukaaslane, partner või sõber kellega ollakse lähedastes suhetes. Made Laanpere sõnul toimub lähisuhtevägivald enamasti koduseinte vahel, kuid on olemas ka kohtinguvägivald, mis toimub kohtamas käivate partnerite vahel. Lähisuhtevägivalda võib pidada varjatud vägivallavormiks, kuna üldjuhul toimub see eraelusfääris ning nii-öelda suletud uste taga.¹²

1.2 Lähisuhtevägivalla liigid

Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika kodulehel on välja toodud vägivalla liigid paarisuhtes ning sinna alla kuuluvad psühholoogiline vägivald, füüsiline vägivald, seksuaalne vägivald ning majanduslik vägivald.¹³ Samasuguse liigituse on välja toonud ka Tartu Ülikooli naistekliiniku arst-õppejõud Made Laanpere, kes keskendub eekõige naistevastasele vägivallale.¹⁴

- 1) **füüsiline vägivald** on tahtlik füüsilise jõu kasutamine teise isiku suhtes, mis võib põhjustada talle füüsilist valu, vigastusi, surma ning psühholoogilisi kahjustusi. Võrreldes teiste vägivallavormidega on seda parem märgata, kuivõrd see võib tekitada nähtavaid

---

¹⁰ K. Soo, E. Reitelmann jt. Eesti Naisteühenduste Ümarlaura Sihtasutus. Naistevastane vägivald. Käsiraamat lasteaednikele. Perevägivald. Mõisted. – Arvutivõrgus: <http://www.enu.ee/naistevastane-vagivald/index.php?keel=1&id=575> (04.08.2020).

¹¹ Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon. Istanbul, 11V.2011. – Arvutivõrgus: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462531> Lk 5. (04.08.2020).

¹² M. Laanpere. Lähisuhtevägivald ja tervis. Naistekliinik, sünnitusabi ja günekoloogia õppetool. Tartu Ülikool. 2012 – Arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/24125/lhisuhtevagivald_lsv.html (04.08.2020).

¹³ Kriminaalpoliitika.ee. Vägivalla liigid paarisuhtes. – Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/perevagivald/vagivalla-liigid-paarisuhtes> (18.09.2020).

¹⁴ Laanpere. (04.08.2020).

kahjustusi.¹⁵ Füüsiline vägivald on näiteks tõukamine, lükkamine, juustest tirimine, löömine, peksmine, tagumine, põletamine, hammustamine, kägistamine, torkehaavade tekitamine, suguelundite vigastamine, piinamine, tapmine¹⁶. Ka väikelapse raputamist peetakse väärkohtlemise liigiks.¹⁷

- 2) **psühholoogiline vägivald** ehk vaimne vägivald on pidev verbaalne või mitteverbaalne rünnak, millega kahjustatakse teist inimest emotsionaalselt ning tehakse talle tahtlikult psüühiliselt haiget. Näiteks karjumine, manipuleerimine, kritiseerimine, armukadeduse väljanäitamine¹⁸, mõnitamine, pilked, pahatahtlikud või alandavad märkused, ähvardused, teistest inimestest isoleerimine, põlgus, türanniseerimine, avalik solvamine, ignoreerimine jne¹⁹. Psühholoogiline vägivald on kõige levinum ning esineb tihti koos teiste vägivallaliikidega²⁰. Ohvrite jaoks võib see autori hinnangul olla isegi kohati laastavam ja raskemini talutav kui füüsiline vägivald, kuivõrd näiteks manipuleeriva partneriga koos elades ei pruugi ohver mõista, kuidas päevast päeva psüühiliselt inimese kahjustamine talle mõjub. Psüühilist vägivalda ei pruugi osata ära tunda ning ohver võib küll aru saada, et ta peab käima oma partneri juuresolekul n-ö „kikivarvul“ ning õigeid sõnu valima, kuid ei pruugi mõista, mida see tema vaimse tervisega teeb ja et seda võib samuti vägivallaks lugeda.
- 3) **seksuaalne vägivald** on täiskasvanud inimese suhtes igasugune seksuaalse sisuga käitumine, mille kaudu alandatakse, manipuleeritakse või kontrollitakse teist inimest ning vägivallatseja tahab kehtestada oma võimu ohvri üle²¹. Siia alla kuuluvad seksuaalse iseloomuga teod, mis ei põhine vastastikusel kokkuleppel, näiteks vägistamine, naisele valu tekitava või alandava suguakti sooritamine, sunnitud rasedus või abort²².
- 4) **majandusliku vägivalda** puhul kontrollib vägivallatseja kuidas ohver raha kasutab ning soovib raskendada ohvri iseseisvat materiaalist toimetulekut, näiteks ohvri raha äravõtmine ja tema pangakaartide enda käes hoidmine²³. Partneril on täielik kontroll ühiste ressursidele liigipääsu osas ning siia alla kuulub ka partneri töötamise või edasiõppimise ärakeelamine²⁴.

---

¹⁵ Soo/Reitelmänn jt. – Arvutivõrgus: <http://www.enu.ee/naistevastane-vagivald/index.php?keel=1&id=576> (04.08.2020).

¹⁶ Laanpere. (04.08.2020).

¹⁷ Soo/Reitelmänn jt. (04.08.2020).

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Laanpere. (04.08.2020).

²⁰ Kriminaalpoliitika.ee. Vägivalla liigid paarisuhtes. (18.09.2020).

²¹ Soo/Reitelmänn jt. (05.08.2020).

²² Laanpere. (05.08.2020).

²³ Soo/Reitelmänn jt. (05.08.2020)

²⁴ Laanpere. (05.08.2020).

Sama liigitus tuleb ka Eesti Naisteühenduste Ümarlaura Sihtasutuse poolt koostöös Eesti Lasteaednike Liidu, Tallinna Ülikooli Pedagoogilise Seminari ja Tartu Ülikooli Ühiskonnateaduste Instituudiga koostatud käsiraamatust lasteaednikele. Nemad toovad lisaks nimetatud neljale liigile välja ka järgmised lähisuhtevägivalla vormid: lapse seksuaalne väärkohtlemine, lapse hooletussejätmine, vanuri hooletussejätmine ning teiste pereliikmete vahelise vägivalla pealtnägemine- või kuulmine. Teiste pereliikmete vahelise vägivalla pealtnägemine või -kuulmine on peetud ka lapse väärkohtlemiseks, kuivõrd see kahjustab last samavõrra nagu oleks laps ise rünnaku ohver. See võib viia olukordadeni, kus laps tunneb ennast pidevalt pingelise õhkkonna ja vigastatud vanema tõttu ise süüdi või hakkab aktsepteerima vägivalla kasutamist kui probleemide lahendamise õiget meetodit, kuivõrd lapsele ei selgitata juhtunu tähendust.²⁵

Lisaks toodud lähisuhtevägivalla liikidele on võimalik lähisuhtevägivalda liigitada ka ekspressiivseks ja instrumentaalseks. Ekspressiivne vägivald tekib konfliktidest ning puudulikust probleemide lahendamise oskustest, mille ajendajateks võivad olla vihapurse, ärevus, frustratsioon ja lahendamata probleemid. Instrumentaalne vägivald on aga kontrolli- ja võimuvajadusest ajendatud vägivald ja nende rakendamise vahend, et taastada enda võim. See süveneb aja jooksul ning võib kaasa tuua väga tõsiseid tagajärgi.²⁶

---

²⁵ Soo/Reitelmann jt. (05.08.2020)

²⁶ Kriminaalpoliitika.ee. Vägivalla liigid paarisuhtes. (18.09.2020).

2. LÄHISUHTEVÄGIVALLA PÕHJUSED JA MÕJU

Uuringute pinnalt on leitud, et 90-97% vägivaldsetest juhtumitest intiimsuhetes on tegemist meestepoolse vägivallaga naiste suhtes²⁷. Seega enamasti kannatavad lähisuhtevägivalla all naised. Iga teine vägivallakuritegu Eestis oli 2019. aastal lähisuhtevägivald ning 2019. aastal registreeriti Eestis 4119 lähisuhtevägivalla kuritegu, millest 5 lõppes surmaga. Kõikidest 2019. aasta kuritegudest Eestis moodustas lähisuhtevägivald 15% ning 86% juhtudel väljendus lähisuhtevägivald kehalises väärkohtlemises. Võrreldes 2018. aastaga suurenes Eestis lähisuhtevägivalla kuritegude arv 14% ehk enam kui poolesaja juhtumi võrra. 2019. aastal oli lähisuhtevägivalla kuritegudes toimepanijaks 85% mehed ning ohvritest 81% naised.²⁸ Üle maailma umbes 30% ehk peaaegu 1/3 naistest on oma elu jooksul kogunud füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda nende partnerite poolt. Mehed kasutavad naiste peal vägivalda suurema tõenäosusega juhul, kui neil on madal haridustase, neid või nende emasid on lapsepõlves väärkoheldud ning kui neid iseloomustab alkoholi tarvitamine, vägivalda aktsepteeriv hoiak ja tunne, et neil on voli naiste üle. Eriti aga siis, kui esineb vägivalla varasem ajalugu, abielu ebaklapp ja rahulolematus, raskused partnerite vahel suhtlemisel ning meeste tahe kontrollida naise käitumist. Kõige üldisem ja algsem põhjus vägivalla kasutamisel naiste vastu on aga sooline ebavõrdsus ja naistevastase vägivalla aktsepteeritavus.²⁹

Ajalooliselt on peetud naistevastase vägivalla põhjuseks naiste ja meeste ebavõrdsust ning see on viinud mehe domineerimiseni naise üle ja seetõttu on vägivald kujunenud üheks juhtivaks mehhanismiks, millega naine on sunnitud olema alamal positsioonil võrreldes mehega.³⁰ Seda on öelnud ka Euroopa Nõukogu - naistevastane vägivald tuleneb ajalooliselt naiste ja meeste ebavõrdse võimusuhte tõttu ning see on viinud meeste ülemvõimule naiste üle.³¹

MTO on välja toonud mudeli, mis aitab mõista vägivalla kasutamist ning see koosneb neljast tasandist: indiviid, suhe, kogukond ja ühiskond. Näiteks individuaalsed tegurid mehel, kes suurema tõenäosusega oma partneri vastu vägivalda kasutab on: noor vanus, madal haridustase, lapsena vägivalla pealtnägemine või kogemine, alkoholi ja narkootikumide kasutamine, isiksushäired, vägivalla aktsepteerimine ehk tunne, et on vastuvõetav kasutada vägivalda naise suhtes ning ka varasem partnerite väärkohtlemise ajalugu. Naise jaoks, kes vägivalla all kannatab, on põhjused sarnased: madal haridustase, kokkupuude vanematevahelise vägivallaga,

²⁷ M. Allen, S. Perttu. Sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna õpetajad vägivalla vastu. Õpetaja käsiraamat. Lisamaterjal. – Arvutivõrgus: https://www.ttk.ee/public/HEVI_Handbook_EST_Lisamaterjal.indd.pdf Lk 7. (17.08.2020).

²⁸ Kuritegevus Eestis 2019. Pervägivald ja ahistamine. (03.09.2020).

²⁹ World Health Organization. Violence against women. – Arvutivõrgus: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (05.08.2020).

³⁰ M. Allen, S. Perttu. Sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna õpetajad vägivalla vastu. Õpetaja käsiraamat. Lisamaterjal. Lk 9. (05.08.2020).

³¹ Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja pervägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon. Istanbul, 11V.2011. Lk 3. (04.08.2020).

seksuaalne väärkohtlemine lapsepõlves, vägivalda aktsepteerimine ning muud kokkupuuted varasema vägivaldaga.³²

Suhtetasandil on naiste vastu vägivalda kasutamine näiteks põhjustatud konfliktist või rahulolematusest suhtes, meeste domineerimisest perekonnas, majandusstressist. Samuti siis, kui mehel on mitu partnerit või näiteks on partnerite haridustasemed erinevad ehk näiteks naisel on kõrgem haridustase kui mehel.³³

Kogukondlikud ja ühiskondlikud põhjused vägivalda kasutamisel on aga järgmised: sooliselt ebavõrdsed normid, vaesus, naiste madal sotsiaalne ja majanduslik seisund, nõrgad sanktsioonid lähisuhtevägivalda kasutamise vastu abielus, naiste kodanikuõiguste puudumine, piiravad või ebaõiglasel lahus- ja abieluseadused, vägivalda laialdane sotsiaalne aktsepteerimine konfliktide lahendamise viisina ning üldine vägivalda kõrge tase ühiskonnas.³⁴

Kindlasti on üheks peamiseks lähisuhtevägivalda põhjuseks alkohol. On leitud, alkohol on otseseks põhjuseks, miks vägivalda kasutatakse, kuid alkoholi tarbimisel on omakorda põhjused, nt madal enesehinnang. Paljudes maades on leitud, et alkoholi kasutamine suurendab koduvägivalda kasutamist ja selle raskust ning sageli ongi lähisuhtevägivalda puhul olnud vägivaldsete joores või on tegemist isikuga, kellel on probleeme alkoholiga. Alkoholi tarvitamisel muutuvad inimesed vägivaldsemaks ja konfliktid tekivad kergemini ning on leitud, et alkoholi tarvitamise probleem suurendab vägivaldsust.³⁵

Igal aastal saavad miljonid inimesed vigastusi, mis on seotud vägivaldaga. Vägivalda kasutamisel võib ilmselgelt tagajärg olla surm või vigastus, kuid lisaks sellele võib vägivaldaga kokkupuutel olla ka teisi tagajärgi. Näiteks võib suurenda risk alkoholi ja narkootikumide tarvitamisele, vaimuhaigustele, enesetappudele ning ka kroonilistele haigustele nagu diabeet ja südamehaigused aga ka HIV. Samuti võivad tekkida sotsiaalsed probleemid, näiteks kuritegude toimepanek.³⁶

Lähisuhtevägivalda puhul võib vägivald põhjustada lühi- ja pikaajalisi füüsilisi, seksuaalseid ja vaimse tervise probleeme ning need mõjutavad ka poolte lapsi ja põhjustavad naistele, nende perekondadele ja ühiskonnale suuri sotsiaalseid ja majanduslikke kulusid. Naised võivad kannatada eraldatuse, töövõimetuse, töötasu kaotuse all ning neil võib tekkida piiratud võime hoolitseda enda ja oma laste eest. Lapsed, kes kasvavad peres, kus kasutatakse vägivalda,

---

³² World Health Organization. Understanding and addressing violence against women. Intimate partner violence.– Arvutivõrgus:https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf;jsessionid=C58E47664A8597CF9DB52D773E1A1220?sequence=1 Lk 3-4. (28.08.2020).

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

³⁵ M. Allen, S. Perttu. Sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna õpetajad vägivalda vastu. Õpetaja käsiraamat. Lisamaterjal. Lk 12-13. (28.08.2020).

³⁶ World Health Organization. Violence and Injury Prevention. – Arvutivõrgus: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/en/ (05.08.2020).

võivad kannatada erinevate käitumise ja emotsionaalsete häirete all ning võivad ka ise hilisemas elus kannatada vägivalda all või seda kasutada.³⁷ On leitud, et perevägivalda tunnistajaks olemine lapseas suurendab tõenäosust täiskasvanuna ise vägivaldaga kokku puutuda ning seda kas ise vägivallatsejana või ka ohvrina³⁸. Samuti võivad vägivallaga pealt näinud lapsel tekkida ärevushäired, depressioon, kehvad koolitulemused ning ka tervis võib halveneda.³⁹ Seega ei ole kahtlust, et perevägivaldal on mõju ka seda pealt näinud lastele. 2014. aastal oli näiteks Eestis iga viienda juhtumi puhul vägivalda pealtnägijaks või kannatanuks laps⁴⁰. 2019. aastal aga vähemalt 30% juhtudel olid ohvriteks lapsed või olid nad vanemate vahelist vägivallaga pealt näinud⁴¹.

Lähisuhtevägivalda tagajärjedeks võivad olla tapmine või ka enesetapp, aga ka füüsilised vigastused. Näiteks 42% naistest, kes on kogunud lähisuhtevägivalda, on teatanud füüsilistest vigastustest. Tagajärjedeks võivad olla ka tahtmatud rasedused, abordid ning sugulisel teel levivad haigused, sh HIV. 2013. aastal läbiviidud uuringu kohaselt oli lähisuhtevägivalda all kannatanud naistel (võrreldes naistega, kes ei olnud kogunud lähisuhtevägivalda) 1,5 korda suurem tõenäosus sugulisel teel levivaid nakkushaigusi saada ning ka 2 korda suurem tõenäosus teha aborti. Samuti suurendab raseduse ajal lähisuhtevägivalda kasutamine raseduse katkemist, lapse surnult sündimist ning ka enneaegset sünnitamist. Nimetatud uuringu kohaselt kogesid 16% naistest raseduse katkemist ning 41% enneaegset sünnitamist. Lähisuhtevägivald võib põhjustada depressiooni, traumajärgset stressi, ärevushäireid, une- ja söömisprobleeme ning ka enesetapukatseid. Uuringu kohaselt kogevad lähisuhtevägivalda all kannatanud naised depressiooni ja alkoholiprobleemi 2 korda tõenäolisemalt.⁴² Alkoholi kuritarvitamine ohvrite ehk eelkõige naiste hulgas ongi tihti lähisuhtevägivalda tulemusena tekkinud, mis võib olla nende jaoks kui vahend saada üle tõsistest ja korduvatest vägivalda episoodidest. Samuti võidakse alkoholi tarvitada posttraumaatilise stressi või psüühilise häire korral, mis on põhjustatud vägivallast kogemustest.⁴³

Vägivalda kogemine lähedase inimese poolt alandab ohvri enesehinnangut ning tekitab tõsiseid ja sageli pikaajaseid terviseprobleeme, muuhulgas ka sotsiaalsest elust ja töölt

---

³⁷ World Health Organization. Violence against women. (05.08.2020).

³⁸ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. – Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/seletuskiri_kriminaalpoliitika_arengusuunad_aastani_2018.pdf Lk 39. (17.08.2020).

³⁹ World Health Organization. Understanding and addressing violence against women. Intimate partner violence. Lk 7 (02.09.2020).

⁴⁰ Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015-2020. Tallinn 2015. – Arvutivõrgus: https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/ves_2015-2020_1.pdf Lk 9. (02.09.2020).

⁴¹ Kuritegevus Eestis 2019. Perevägivald ja ahistamine. (03.09.2020).

⁴² World Health Organization. Violence against women. (03.09.2020).

⁴³ M. Allen, S. Perttu. Sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna õpetajad vägivalda vastu. Õpetaja käsiraamat. Lisamaterjal. Helsingi Ülikooli Palmenia Täienduskoolitus Keskus 2010. Lk 12. (02.09.2020).

kõrvalejäämist.⁴⁴ Näiteks 2014. aastal analüüsi perevägivald summaarset maksumust Eesti andmete kohaselt ning saadi lõpptulemuseks 116,4 miljonit eurot aastas, mis oli saadud seitsme kululiigi summana (saamata jäänud toodang, tervishoiuteenused, õiguskaitseteenused, sotsiaalteenused, isiklikud kulud ja spetsiaalteenused, füüsiline ja emotsionaalne kahju ning laste, perevägivald ohvritega seotud lisakulud). Ühe inimese kohta maksab Eestis perevägivald umbes 90 eurot aastas, Suurbritannias aga näiteks 5 korda rohkem ehk 450 eurot (Suurbritannias on leitud, et perevägivald kulud aastas kokku on 28,4 miljardit eurot). Siiski on aga leitud, et selline kahju hindamine on keeruline, kuna hinnanguviga võib olla võrdlemisi suur. Oluline osa perevägivaldast toimub, nagu varasemalt ka öeldud, suletud uste taga ehk peitjuhtumitena, mida ei registreerita ning üheski ametkonnas kirja ei panda. Samuti on selles uuringus rõhutatud, et kõiki kulukomponente ka ei arvestatud ning edaspidistes uuringutes tuleks perevägivald kululiikide hindamisel näiteks arvestada ka perevägivald ennetuskulusid, hariduskulusid, majapidamiskulusid, eluasemekulud jms.⁴⁵

---

⁴⁴ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. Lk 39. (17.08.2020)

⁴⁵ I. Pettai, E-M. Tiit jt. Eesti Avatud Ühiskonna Instituut. Perevägivald hind Eestis. – Arvutivõrgus: https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Sotsiaal/Norra/vagivald_hind.pdf Lk 9; 11; 14; 16; 103-104. (27.08.2020).

3. KARISTUSEADUSTIKU § 121 LÕIGE 2 PUNKT 2 JA § 120 LÕIGE 1

KarS § 121 lg 2 p 2 sätestab, et teise inimese tervise kahjustamise eest, samuti valu tekitava kehalise väärkohtlemise eest, kui see on toime pandud lähi- või sõltuvussuhtes, karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega⁴⁶. Tegemist on vastutust raskendava erilise isikutunnusega KarS § 24 lg 3 mõttes. KarS § 121 lg 2 hakkas kehtima 01.01.2015 ning lg 2 p 2 loomise eesmärk oli karmistada suhtumist ja reageerimist lähisuhtevägivalla korral ning selle eraldi väljatoomine annab võimaluse pidada ka statistikat⁴⁷.

Karistuseseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt on lähisuhe kahe või rohkema inimese vaheline pere-, sugulus-, põlvnevus-, hõimlus- või armastussuhe, sõltumata sellest, kas suhte osapooled jagavad elukohta. Lähisuhtele peetakse iseloomulikuks hoolitsust, usaldust, turvalisust, emotsionaalset tuge ning omavahelist tundeseotust. Siia alla kuuluvad ka pere-, sõprus-, paari- ja armastussuhted ning füüsiline lähedus ei ole kriteeriumiks.⁴⁸ Seega ei piisa üksnes faktist, et tegemist on pere-, sugulus-, põlvnevus-, hõimlus- või armastussuhtega, vaid olulisem on ühiseluline ning tegelik sotsiaalne ja emotsionaalne side isikute vahel. Lähisuhet iseloomustab seega näiteks vastutuse jagamine, üksteisele toetumine ja usaldamine ning isikute vaheline sotsiaalne turvatunne.⁴⁹

Riigikohus on leidnud, et pelgalt fakt, et tegemist on endise abikaasaga või elukaaslasega, ei tähenda lähisuhte olemasolu, vaid pigem vastupidi. Kui abielu või kooselu on lõppenud, on eelduseks see, et ka lähisuhe on lõppenud. Vastupidist väites tuleb see konkreetseid asjaolusid arvesse võttes igal üksikjuhtumil tuvastada. Näiteks üksnes ühiste laste ja ühisvara olemasolu ei ole piisav, et rääkida lähisuhtest KarS § 121 lg 2 p 2 mõttes.⁵⁰ Lähisuhtele iseloomulikeks kriteeriumiteks abikaasade ja elukaaslaste vahel on kohtud leidnud pikaajalist faktilist kooselu⁵¹, laste olemasolu ning ühist elukohta. Täiendavalt on üheks lähisuhte jaatamise põhjuseks olnud, et kannatanust abikaasa oli süüdistatava sissetulekutest sõltuv.⁵² Isegi, kui elukaaslased elasid eraldi tubades, kuid kasvasid koos last ning neil oli toimiv peresuhte, on loetud suhet isikute vahel lähisuhteks.⁵³ Endiste abikaasade puhul on leitud, et kuna abielu

⁴⁶ Karistuseseadustik. - RT I, 10.07.2020, 18.

⁴⁷ Karistuseseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri. Lk 51. (11.09.2020).

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ RKKKo 1-19-3377, p 10.

⁵⁰ RKKKo 1-19-3377, p 11, 12.

⁵¹ TMKo 1-18-7457, lk 8.

⁵² VMKo 1-19-3194, p 25.

⁵³ TrtRnKo 1-19-2639, p 52.

kestis 27 aastat ning isikud elasid süüteo toimepanemise ajal veel koos, viitab see lähisuhte olemasolule.⁵⁴

Sugulussuhte puhul ei ole täiendavaid kriteeriume lähisuhte jaatamiseks vaja hinnata. Kui vägivald on näiteks toime pandud poja poolt ema suhtes, on tegemist kahtlemata lähisuhtega ning seda kinnitab veel enam see, kui poeg elab emaga koos.⁵⁵ Ka kasuisa suhtes vägivald kasutamisel on jaatatud lähisuhte olemasolu põhjusel, et kasuisa on vägivaldsete üles kasvatanud ja nende vahel oli säilinud tihe kontakt⁵⁶. Üldjuhul piisab laste, kasulaste, lastelaste, õde-vendade puhul lähisuhte olemasoluks sugulussuhte nentimisest⁵⁷. Samas on näiteks ühist elukohta ühe kriteeriumina sugulussuhte kõrval veel arvesse võetud⁵⁸.

Kuivõrd lähisuhtevägivald kasutamine võib hõlmata ka psühholoogilise vägivald kasutamist, tuleb ka selles osas leida karistusvastustikust õige paragrahv, mille alusel isikut vastutusele võtta. Tekib küsimus, kas ka psühholoogilise vägivald puhul on õige menetlust alustada KarS § 121 lg 2 p 2 alusel ning tegemist on kehalise väärkohtlemisega. Kuivõrd KarS § 121 järgi on kriminaliseeritud kaks alternatiivi – tervise kahjustamine ja valu tekitamine, tuleks mõelda, kas psühholoogiline vägivald ka kummagi alla mahub. On ilmselge, et valu tekitamine see olla ei saa, kuid mida tähendab tervise kahjustamine. Selle defineerib Vabariigi Valitsuse 13. augusti 2002. a määruse nr 266 „Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord“ § 1 lg 2, mille kohaselt on tervisekahjustus organismi elundite ja kudede anatoomilise terviklikkuse või nende füsioloogiliste funktsioonide häire, samuti haigus või muu patoloogiline seisund, mis tekib mehaanilise, füüsilise, keemilise, bioloogilise, psüühilise või muu teguri toimele⁵⁹. Seega saab tervise kahjustamine olla seotud psüühilise teguriga, kui see toob kaasa haigusliku seisundi ehk tervise kahjustuse. Käesoleva töö autori hinnangul, kui näiteks pidev manipuleerimine, alandamine ja solvamine toob isikule kaasa ärevushäire või depressiooni, saab selle ära tõendamisel isiku vastutusele võtta ka KarS § 121 lg 2 p 2 alusel (ilmselt tekib põhjusliku seose tõendamisel raskusi). Siiski, üksnes manipuleerimine või alandamine kui psühholoogiline vägivald ei ole KarS § 121 lg 2 p 2 alusel karistatav.

Kindel on aga see, et KarS § 120 lg 1 alla psühholoogiline vägivald kuulub. Riigikohus on öelnud, et KarS §-ga 120 kaitstakse inimese vaimset tervist ning ähvardamine on karistatav põhjusel, et sellega tekitatakse kannatanus hirmutunnet. Seega kujutab ähvardamine endast psühholoogilise vägivald kasutamist ning süüdlase karistamine saab kõne alla tulla siis, kui

---

⁵⁴ HMKo 1-18-8934, lk 5.

⁵⁵ VMKo 1-9-7624, p 22.

⁵⁶ TMKo 1-18-8968, p 59.

⁵⁷ Riigikohus. Lähisuhte KarS § 121 lg 2 p 2 mõttes. Kohtupraktika ülevaade aastatel 2018-2020. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/kohtupraktika%20analüüs/Lähisuhte%20KarS%20§%20121%20lg%202%20p%202%20mõttes.pdf> Lk 7. (11.09.2020).

⁵⁸ HMKo 1-19-7272, lk 4.

⁵⁹ Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord. - RT I, 29.12.2014, 12.

ähvardatu peab süüdlase käitumise tõttu oma elu, tervist või vara ohustatuks. Samas tuleb asjaolud, millel ähvardatu kartus põhineb, eraldi tuvastada ning hirmutunne ei saa pelgalt tuleneda kannatanu isikulisest eripärast, vaid alust karta peavad andma välismaailma objektiivselt avaldanud sündmused. KarS § 120 objektiivne koosseis on täidetud siis, kui süüdlane paneb oma tegevusega elu, tervise või vara pärast muretsema eelkõige ähvarduse adressaadi ja tekitaks hirmu reeglina ka objektiivsele kõrvalseisjale.⁶⁰

Siiski, kuivõrd Eesti õigusaktides ei ole esiteks kirjas, mis on psühholoogiline vägivald ning selle kohta ei esine ka eraldi sätet, ei ole see eraldi kuriteona karistatav. Käesoleva töö autor leiab, et kuivõrd psühholoogiline vägivald on kõige levinum ning esineb kõigi teiste vägivalda liikidega enamasti koos, tuleks sellele rohkem tähelepanu pöörata ning kaaluda võimalust ka psühholoogilise vägivalda tõttu tekitatud raskemate tagajärgede kriminaliseerimist.

---

⁶⁰ RKKKo 3-1-1-59-11, p 9.1-9.2.

4. KRIMINAALMENETLUSE LÕPETAMINE KRIMINAALMENETLUSE SEADUSTIKU § 202 ALUSEL

KrMS §-i 202 kohaselt võib prokuratuur kahtlustatava või süüdistatava nõusolekul taotleda, et kohus kriminaalmenetluse lõpetaks kui:

- 1) kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu ja;
- 2) selles kahtlustatava või süüdistatava isiku süü ei ole suur ning;
- 3) ta on heastanud või asunud heastama kuriteoga tekitatud kahju ja;
- 4) tasunud kriminaalmenetluse kulud või võtnud endale kohustuseks tasuda kulud ning;
- 5) kui kriminaalmenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.⁶¹

Seega KrMS § 202 kasutamiseks on 5 kumulatiivset tingimust, mis peavad esinema korraga.

Selle paragrahviiga menetluse lõpetamist nimetatakse ka oportuuniteediks. Oportuuniteet on prokuratuuri kodulehel oleva mõiste kohaselt kriminaalmenetluse lõpetamine süüdistatava ja prokuröri kokkuleppena avaliku menetlushuvi puudumise korral kui süü ei ole suur. Süüdistatav ei pea end süüdi tunnistama, kuid peab olema siiski teo toime pannud. Karistusregistrisse märget ei teki.⁶² Käesoleva töö autori hinnangul võib olla asjaolu, et karistusregistrisse märget ei jää, probleemne, kuivõrd järgnevate süütegude toimepanemisel ei ole lõpetatud menetluse tõttu aga tegelikult toimepandud süütegu näha. Kui näiteks uurija soovib alustada isiku suhtes menetlust ning enne seda kontrollib tema karistusregistrit, siis sealt ei nähtu, et lähisuhtevägivalla tegu on toime pandud. Käesoleva töö autor küsis vägivalla menetlusgrupi uurijalt, kuidas arvestatakse oportuuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalla asju korduvuse määramisel. Tema sõnul lõpetamise määrus läheb küll kirja menetluse infosüsteemi MIS, kuid uurijad ei võta seda arvesse korduvusena, kuivõrd menetlus on lõpetatud. Siinkohal võiks aga vaadata, mida korduvus tähendab, kuivõrd tegelikkuses tuleks ka neid kehalisi väärkohtlemisi, mille eest isikut ei karistatud, arvesse võtta. Korduvus võib olla nii faktiline kui juriidiline. Korduvuse puhul ei ole oluline, kas isik on kehalise väärkohtlemise eest süüdi mõistetud ja seejärel uue kuriteo toime pannud või on ta pannud toime vähemalt kaks kehalist väärkohtlemist, mille eest ei ole teda varem karistatud ning need tuvastatakse ühes kriminaalmenetluses. Selleks, et isikule inkrimineerida KarS § 121 lg 2 p 3, ei ole nõutav, et kõik kehalised väärkohtlemised oleksid toime pandud pärast KarS § 121 lg 2 p 3 kehtestamist ehk 01.01.2015.⁶³

⁶¹ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 06.05.2020, 14.

⁶² Prokuratuur. Seletav sõnastik. - Arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/pressile/seletav-sonastik> (26.08.2020).

⁶³ RKKKo 3-1-1-72-16 p 9, 10.

4.1 Teise astme kuritegu

KarS § 4 lg 1 kohaselt jagunevad kuriteod esimese ja teise astme kuritegudeks ning sama paragrahvi lg 3 kohaselt on teise astme kuritegu süütegu, mille eest on karistusseadustikus ette nähtud tähtajaline vangistus kuni viis aastat või rahaline karistus.⁶⁴

KarS § 121 lg 2 p 2 kohaselt teise inimese tervise kahjustamise eest, samuti valu tekitava kehalise väärkohtlemise eest, kui see on toime pandud lähi- või sõltuvussuhtes, karistatakse isikut rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.⁶⁵ Seega on lähisuhtevägivalla puhul karistamise aluseks olev paragrahv teise astme kuritegu KarS § 4 lg 3 mõttes ning on täidetud ka KrMS § 202 esimene tingimus – kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu.

4.2 Süü ei ole suur

KarS sisaldab eraldi alapeatükki süü kohta (2. peatükk 3. jagu), mis aga ei defineeri süü erinevaid astmeid, näiteks suur süü ja väike süü. Seega kriteerium, et süü ei ole suur, on magistriltõõ autori hinnangul subjektiivne otsus, mida prokurör peab tegema.

KrMS § 213 lg 5 kohaselt võib riigi peaprokurör anda prokuratuurile ja uurimisasutusele üldiseid juhiseid, et kohtueelne menetlus oleks seaduslik ja tulemuslik.⁶⁶ Riigi peaprokurör on andnud juhise KrMS § 202-203 kohaldamise kohta, kust tuleneb, et süü suuruse hindamisel tuleb aluseks võtta KarS-is toodud põhimõtted ning eelkõige KarS § 57. Riigi peaprokurör on välja toonud, et süü suuruse hindamisel tuleb arvestada isiku panust kuriteo toimepanemisel, tahtluse või ettevaatamatuse astet, tekitatud kahju liiki ja suurust, isiku vanust ja arusaamisvõimet ning seadusandja poolt sätestatud karistust.⁶⁷ KarS § 57 lg 1 sätestab karistust kergendavad asjaolud, kuhu kuuluvad näiteks süüteo kahjulike tagajärgede ärahoidmine, kahju vabatahtlik hüvitamine, puhtsüdamlik kahetsus ja leppimine kannatanuga. KarS § 57 lg 2 ütleb, et arvestada võib ka lõikes 1 loetlemata asjaolusid.⁶⁸

4.3 Kuriteoga tekitatud kahju heastamine

Riigi peaprokurör on juhises välja toonud, et kui kahjude hüvitamine ei ole 6 kuu jooksul võimalik, siis menetlust ei lõpetata. Kui kahju osas ei saa esitada kriminaalmenetluses tsiviilhagi, siis tuleb kahju heastamise tingimused enne menetluse lõpetamist eraldi kokku leppida ja kriminaaltoimikusse kirja panna.⁶⁹

⁶⁴ Karistusseadustik. - RT I, 10.07.2020, 18.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 06.05.2020, 14.

⁶⁷ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. - Arvutivõrgus: [https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/untitled%20folder/oportuneedi_juhis_alates_20.09.2018%20\(1\).docx.pdf](https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/untitled%20folder/oportuneedi_juhis_alates_20.09.2018%20(1).docx.pdf) P 1. (26.08.2020).

⁶⁸ Karistusseadustik. - RT I, 10.07.2020, 18.

⁶⁹ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. P 2.2.-2.3. (26.08.2020).

4.4 Menetluskulude tasumine

Kui menetluskulude tasumine ei ole 6 kuu jooksul võimalik, siis esinevad KrMS § 180 lg 3 alused ning menetluskulude hüvitamise taotlus esitatakse kohtule koos vastavate põhjendustega⁷⁰. KrMS § 180 lg 3 sätestab, et menetluskulude kindlaksmääramisel arvestab kohus süüdimõistetule varalist seisundit ja resotsialiseerumisväljavaateid. Kui menetluskulude hüvitamine käib süüdimõistetule üle jõu, saab kohus jätta osa neist riigi kanda ning alaealise puhul seda ka tervikuna. Kohus võib määrata ka, et kulud hüvitatakse ositi.⁷¹

KrMS § 202 lg 2 p 1 kohaselt võib kohus süüdistatavale või kahtlustatavale panna lisakohustuseks kuriteoga tekitatud kahju hüvitamise ja kriminaalmenetluse kulude tasumise. Sama paragrahvi lõike 1 kohaselt on tegemist kohustuslike tingimustega⁷² ning ka riigi peaprokuröri juhise punkt 2.1 kohaselt on süüdlasel alati kohustus need tasuda⁷³. Seega, kui kahjude ja kulude hüvitamise osas ei ole veel täieliku hüvitamiseni jõutud, peab lõikes 2 punktis 1 nimetatud lisakohustus olema määratud.

KrMS § 202 lg 2 p 2 kohaselt võib kohus panna süüdistatavale või kahtlustatavale kohustuseks maksta kindel summa riigituludesse või sihtotstarbeliseks kasutamiseks üldsuse huvides, p 3 kohaselt teha üldkasulikke tööd (edaspidi ka ÜKT) või p 5 kohaselt osaleda sotsiaalprogrammis⁷⁴. Seega kuivõrd terve lg 2 on seotud sõnaga „võib“ ei ole need jällegi kohustuslikud tingimused, vaid kohtu poolt pandavad võimalikud lisakohustused. Riigi peaprokuröri juhise punkt 2.4 aga ütleb: „Lisaks kohustusele tasuda menetluskulud ja heastada kuriteoga tekitatud kahju, pannakse süüdlasele lisakohustus maksta kindel summa riigituludesse või teha üldkasulikke tööd või osaleda sotsiaal- või sõltuvusprogrammis.“⁷⁵ Seega riigi peaprokuröri juhise järgi on nimetatud lisakohustustest kohustuslik vähemalt üks kolmest ning tegemist ei ole lisakohustustega, mida prokuratuur „võib“ isikule lisaks panna. Küll on aga nende seast valimine tõesti prokuratuuri otsustada.

Niisiis lähtuvalt KrMS § 213 lg-st 5 on KrMS § 202 kohaldamisel rohkem kohustuslikke tingimusi, kui üksnes lõikes 1 nimetatud ning lisaks tuleb süüdlasel kas maksta kindel summa riigituludesse, teha üldkasulikke tööd või osaleda sotsiaal- või sõltuvusprogrammis.

4.5 Avalik menetlushuvi puudub

Avaliku menetlushuvi puudumine on kõige viimane kriteerium, mida kontrollitakse alles siis, kui eelmised tingimused on täidetud. Avalik menetlushuvi on olemas, kui isiku suhtes on enne

---

⁷⁰ Ibid, p 2.2.

⁷¹ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 06.05.2020, 14.

⁷² Ibid.

⁷³ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhise P 2.4. (21.02.2021).

⁷⁴ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 06.05.2020, 14.

⁷⁵ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhise P 2.4. (26.08.2020).

uue kuriteo toimepanemist ühe aasta jooksul lõpetatud kriminaalmenetlus otstarbekuse tõttu või kui teda on ühe aasta jooksul enne uue kuriteo toimepanemist samaliigilise süüteo eest juba karistatud. Samuti, kui kuritegu on toime pandud isiku poolt, kelle suhtes on avalikkusel olemas eriline usaldus või kui kannatanul puuduvad peale kriminaalmenetluse efektiivsed õiguskaitsevahendid. Riigi peaprokuröri juhise punktis 3.3 on välja toodud teise astme kuriteod, milles avalik menetlushuvi on olemas. Sealhulgas on ka mitmeid isikuvastaseid tegusid ning avalik menetlushuvi on olemas ka KarS §-dele 120-121 vastava jätkuva perevägivalla puhul või kui kriminaalmenetluse jätkamist nõuavad kannatanu huvid või kuritegu pealt näinud alaealise pereliikme huvid.⁷⁶

Kui süüdlane kohustust ei täida, võib KrMS § 202 lg 6 kohaselt menetlust uuendada ühe kuu jooksul. Enne uuendamist selgitatakse välja, miks kohustust ei täidetud ning antakse isikule veel üks võimalus kohustuse koheseks täitmiseks.⁷⁷ Kui esinevad kohustuse täitmist oluliselt raskendavad asjaolud, siis võib prokuratuur või kohus isikule määratud kohustust tema nõusolekul määrusega muuta või ta kohustusest vabastada (KrMS § 427¹).⁷⁸

Kui tehakse otsus, mis on juhisega vastuolus, tuleb menetluse lõpetamisel koostada põhistatud määrus, kus tuleb muuhulgas põhistada ka juhisega vastuolus olevat asjaolu. Et oleks ühtne menetluspraktika, vastutab selle elluviimise eest ringkonnaprokuratuuris juhtivprokurör ning terves prokuratuuris järelevalveosakond.⁷⁹

---

⁷⁶ Ibid, p 3.1-3.3.2.

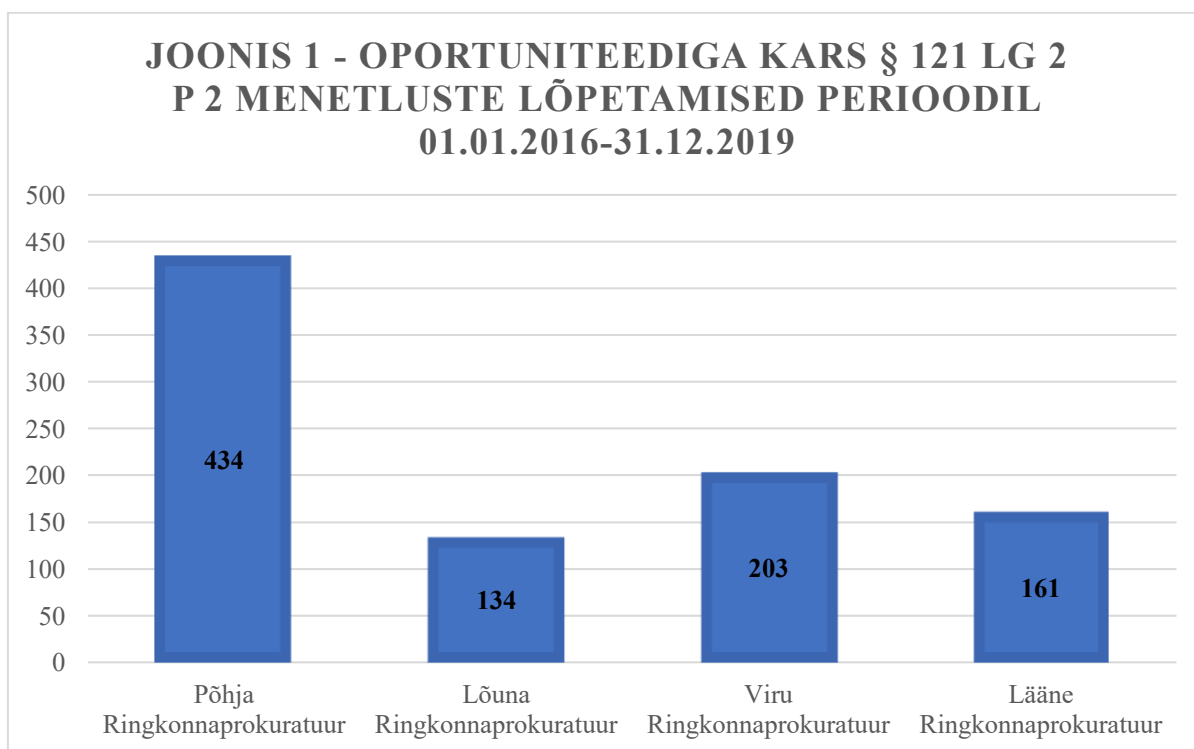
⁷⁷ Ibid, p 2.6.

⁷⁸ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 06.05.2020, 14.

⁷⁹ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. P 5.2 (26.08.2020).

5. PROKURATUURIMÄÄRUSED PERIOODIL 01.01.2016-31.12.2019

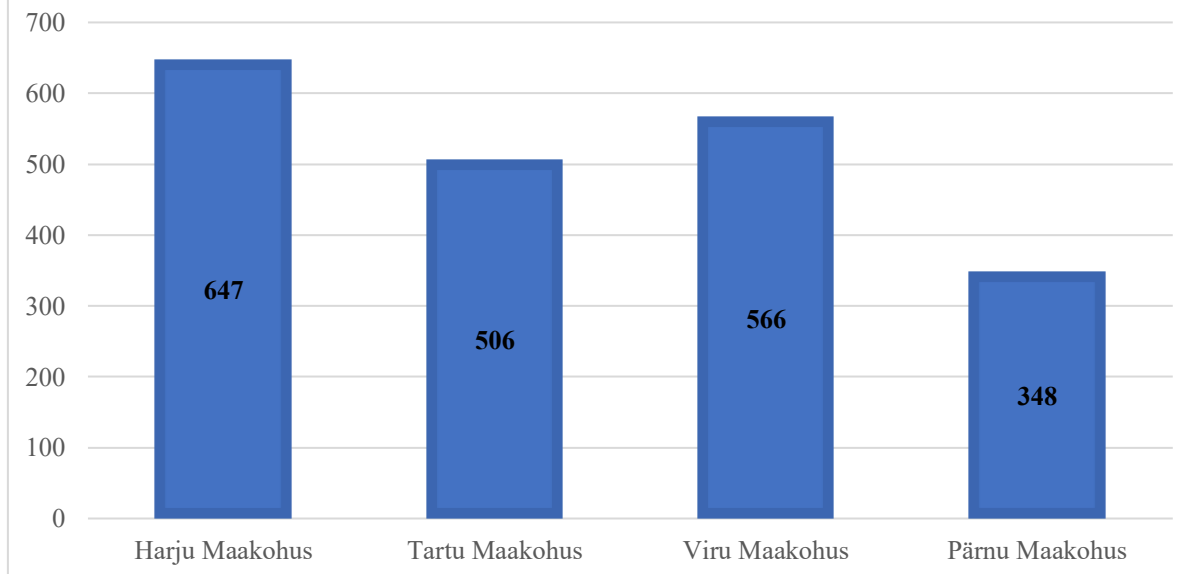
Käesolevas töös analüüsiti Eestis aastatel 2016-2019 prokuratuuri poolt tehtud määrusi, millega lõpetati lähisuhtevägivalla kuritegu KrMS § 202 alusel. Kõik määrused on saadud prokuratuuri avalikust dokumendiregistrist⁸⁰. Põhja, Lõuna, Lääne ja Viru Ringkonnaprokuratuuri poolt lõpetati perioodil 01.01.2016-31.12.2019 oportuuniteediga KarS § 121 lg 2 p 2 järgi alustatud kuritegu 932 juhul, nendest 434 Põhja Ringkonnaprokuratuuris, 134 Lõuna, 203 Viru ning 161 Lääne Ringkonnaprokuratuuris (Joonis 1), st Põhja Ringkonnaprokuratuuris lõpetati menetlus oportuuniteediga umbes kaks korda sagedamini kui teistes prokuratuurides. Samal perioodil tehti kõikides maakohtutes KarS § 121 lg 2 p 2 menetlustes kokku 2065 süüdimõistvat otsust, nendest Harju Maakohtus 647, Tartu Maakohtus 506, Viru 566 ning Pärnus Maakohtus 348 (Joonis 2)⁸¹.

⁸⁰ Prokuratuur. Prokuratuuri avalik dokumendiregister. – Arvutivõrgus: [https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/untitled%20folder/oportuuniteedi_juhis_alates_20.09.2018%20\(1\).docx.pdf](https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/untitled%20folder/oportuuniteedi_juhis_alates_20.09.2018%20(1).docx.pdf) (07.09.2020).

⁸¹ Kohtuotsuste arv saadud Riigiteatajast.

JOONIS 2 - KARS § 121 LG 2 P 2 SÜÜDIMÕISTVAD KOHTUOTSUSED PERIOODIL 01.01.2016- 31.12.2019

Kuivõrd KarS § 121 lg 2 p 2 hõlmab nii lähisuhtes kui sõltuvussuhtes toime pandud kehalist väärkohtlemist, siis ei olnud põhistamata oportuuniteedimääruste puhul võimalik eristada, kummaga on tegemist. Seetõttu keskendub käesolev töö 01.01.2016-31.12.2019 perioodil oportuuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalla juhtumite põhistatud määrustele. KrMS § 206 lg 1¹ ja KrMS § 145 lg 3 p 1 järgi võib kriminaalmenetluse lõpetamisel jätta määruse põhiosas määruse põhjenduse esitamata. Kannatanutel on KrMS § 206 lg 1¹ kohaselt õigus esitada kümne päeva jooksul taotlus põhistatud määruse saamiseks ning menetleja koostab viieteistkümne päeva jooksul alates taotluse saamisest põhistatud määruse.⁸²

Samal perioodil lõpetati oportuuniteediga 5 kuritegu seoses ähvardamisega lähisuhtes, kus menetlust oli alustatud KarS § 120 lg 1 järgi ning määrus oli põhistatud. Nendest 1 lõpetati Põhja Ringkonnaprokuratuuris, Lõunas 3 ning Viru Ringkonnaprokuratuuris 1. Nimetatud perioodil leidis ka oportuuniteediga lõpetatud KarS § 120 lg 1 menetluse lõpetamise määruseid, mis olid põhistamata (kokku 109 määrust), kust ei olnud võimalik tuvastada, kas tegemist oli lähisuhtes toime pandud süüiteoga.

Nimetatud KarS § 121 lg 2 p 2 menetluste põhistatud määruste hulgas leidis ka oportuuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalla menetlusi, mis olid alustatud mõlema paragrahvi, nii KarS § 121 lg 2 p 2 kui KarS § 120 lg 1 alusel ning neid oli kokku 9. Leidis ka oportuuniteediga lõpetatud menetlusi, mis olid alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja p 3 alusel ning neid oli 41. Samuti lõpetati 7 korral oportuuniteediga menetlus, mis oli alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja p 3 ning § 120 lg 1

⁸² Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 06.05.2020, 14.

alusel. Lisaks nendele lõpetati 1 korral ka KarS § 121 lg 2 p 2 ja § 182 menetlus ning 1 korral KarS § 121 lg 2 p 2 ja § 263 lg 1 p 1 menetlus.

KrMS § 202 lg 7 kohaselt kui kriminaalmenetluse esemeks on teise astme kuritegu, mille eest karistusseadustiku eriosa ei näe karistusena ette vangistuse alammäära või näeb karistusena ette ainult rahalise karistuse, võib KrMS § 202 lõigetes 1 ja 2 sätestatud alustel kriminaalmenetluse lõpetada ja kohustused määrata prokuratuur⁸³. Kuivõrd KarS § 121 lg 2 p 2 ei sätesta vangistuse alammäära, kuulub see KrMS § 202 lg 7 alla ning menetluse võis analüüsitud lähisuhtevägivalla juhtumite puhul lõpetada prokuratuur.

5.1 Põhja Ringkonnaprokuratuur

Põhja Ringkonnaprokuratuur asub Tallinnas ning seal on viis osakonda, millest üks keskendub alaealistele ning lähisuhtevägivalla kuritegudele.⁸⁴ Nagu öeldud, lõpetati perioodil 01.01.2016-31.12.2019 Põhja Ringkonnaprokuratuuris KarS § 121 lg 2 p 2 menetlus oportuniteediga 434-1 korral, millest aga 349 määrust koostati põhistamata. See tähendab, et 85 määrust, mille kohaselt oli toime pandud kehaline väärkohtlemine lähisuhtes, olid põhistatud ning nendest oli enamustel juhtudel võimalik välja lugeda, kelle vahel kuritegu toimus, mis põhjusel prokurör otsustas menetluse lõpetada ning millised kohustused kahtlustatavale pandi. Just neid määrusi ka autor käesoleva töö jaoks analüüsis. Ülejäänud 349-st määrustest 341 korral oli kirjas: „Määrus on koostatud lähtudes KrMS §-st 206 lõikest 1¹, mille alusel võib kriminaalmenetluse lõpetamise määruses KrMS § 145 lõike 3 punktis 1 nimetatud põhjenduse jätta esitamata“ ning 8-1 korral ei olnud asjaoludest lähisuhe tuvastatav ning seetõttu jäid need autori poolt analüüsi kaasamata.

Põhistatud 85 KarS § 121 lg 2 p 2 määruse hulgas leidis ka menetluse lõpetamisi oportuniteediga, mis olid alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja § 120 lg 1 alusel ning neid oli 5. Samuti leidis lõpetamise määrusi, kus menetlus oli alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja p 3 alusel ning neid oli 85 määruse hulgas koguni 20. Leidis veel kolmaski paragrahvide kombinatsioon – KarS § 121 lg 2 p 2 ja p 3 ning § 120 lg 1 – selliste paragrahvide järgi alustatud menetlus lõpetati oportuniteediga Põhja Ringkonnaprokuratuuris 4 korral. Lisaks oli 1 menetlus alustatud ka KarS § 121 lg 2 p 2 ja § 263 lg 1 p 1 alusel, mis samuti oportuniteediga lõpetati. Lisaks 85-le kehalise väärkohtlemise menetlusele oli üks põhistatud määrus ka KarS § 120 lg 1 alusel alustatud lähisuhtevägivalla menetluse kohta.

Seega esines Põhja Ringkonnaprokuratuuris kokku 86 menetluse lõpetamise põhistatud määrust lähisuhtevägivalla kohta.

---

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Prokuratuur. Põhja Ringkonnaprokuratuur. – Arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/kontaktid/pohja-ringkonnaprokuratuur> (15.09.2020).

5.1.1 Kannatanu ja kahtlustatava sugu ning nendevaheline lähisuhe

Järgnevalt tuuakse välja mitmel korral lõpetas Põhja Ringkonnaprokuratuur lähisuhtevägivalla menetluse oportuuniteediga, kus süütegu toimus naissoost kannatanu ja meessoost kahtlustatava vahel ja vastupidi. Analüüsitakse ka seda, kuidas autor eeldas, et tegemist on naise ja mehe vahel toime pandud süüteoga ning tuuakse välja mitmel korral oli määruses selgelt öeldud, et tegemist on endiste või praeguste elukaaslaste või abikaasadega. Samuti tuuakse välja, kui mitmel korral ei olnud võimalik kahtlustatava sugu tuvastada, kuid kannatanuks oli naine või mees. Leitakse ka nende menetluste arv, kus olid nii kannatanu kui kahtlustatav samast soost. Analüüsisides Põhja Ringkonnaprokuratuuri 2016.-2019. aasta põhistatud määruseid, pandi vägivald lähisuhtes toime meessoost kahtlustatava ja naissoost kannatanu vahel 86 määruse hulgas 22-1 korral:

- abikaasad – 7 korral;
- elukaaslased – 9 korral;
- ema ja poeg – 3 korral;
- vanaema ja tütrepoeg – 1 kord;
- tüdruksõber ja poiss – 1 kord;
- tütar ja isa – 1 kord.

Lisaks nimetatud 22-le määrusele esines 10 määrust, kus oli öeldud, et tegemist on praeguste/endiste elukaaslaste või abikaasadega ning autor hinnangul sai eeldada, et kahtlustatavaks on meessoost ning kannatanuks naissoost isik:

- 1) Naissoost isikud ei ole üldjuhul suutelised meessoost isikul kätt välja väänama ning seetõttu võiks eeldada, et tegemist on naissoost kannatanuga. Selles asjas oli menetlus alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja KarS § 120 lg 1 alusel, kuid tegelikult oleks autori hinnangul nendele paragrahvidele lisanduma ka KarS § 121 lg 2 p 3, kuivõrd füüsilist vägivalda oli kahtlustatav kasutanud mitmel korral;⁸⁵
- 2) Kuna tegemist oli käe selja taha väänamisega, eeldas autor, et üldjuhul naine sellist jõudu mehe suhtes ei jõuaks rakendada ning kahtlustatavaks on meessoost isik;⁸⁶
- 3) Saab eeldada, et meessoost isikutel ei ole pikkasid juukseid, millest neid trepist alla tirida saaks ja naine suure tõenäosusega meest põrandale visata ei jõuaks. Seetõttu eeldaski käesoleva töö autor, et kannatanuks on naine ning kahtlustatavaks mees;⁸⁷
- 4) Menetlus oli alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 alusel, kuid toimus ka tapmisega ähvardamine. Ei ole öeldud, miks ei alustatud ka KarS § 120 lg 1 alusel menetlust, kuid autor leiab, et

---

⁸⁵ PRP 15.03.2016 määrus nr 14231700626.

⁸⁶ PRP 28.06.2016 määrus nr 16230101062.

⁸⁷ PRP 28.06.2016 määrus nr 15230104879.

tulenevalt asjaoludest oleks seda pidanud tegema. Kuivõrd kirjeldatud tegu tundub omane pigem tugevale meesterahvale (surus jõuga vastu seinu, sülitas näkku, paiskas kannatanu põlvili, pigistas käsivarrega kannatanu kaelast ja kägistas) ning on haaratud ka juustest, siis võiks eeldada, et kannatanuks on naine;⁸⁸

- 5) Naissoost isikud ei jõuaks suure tõenäosusega visata meesterahvast voodile ja voodisse juustest tõmmata. Seega võiks ka selle juhtunu puhul olla tegu naissoost kannatanu ja meessoost kahtlustatavaga;⁸⁹
- 6) Töö autori hinnangul on peaga näkku löömine pigem omane meesterahvastele ning küüntega kriimustamine naisterahvastele. Samuti võiks eeldada, et kui naisterahvast lüüakse meesterahva poolt põlvega ribidesse, saab ta haiget;⁹⁰
- 7) Prokurör pani kahtlustatavale kohustuseks osaleda meeste tugigrupis⁹¹, mille järgi saab eeldada, et kahtlustatavaks on mees;
- 8) Haarati patsi pandud juustest, mistõttu saab eeldada, et tegemist oli naissoost kannatanuga;⁹²
- 9) Asjaolude kohaselt helistas naisterahvas ning palus kohale politseid.⁹³ Saab eeldada, et politseisse helistab üldjuhul kannatanu;
- 10) Juuste tirimise järgi saab eeldada, et kannatanuks on naine.⁹⁴

Esines näiteks 17 Põhja Ringkonnaprokuratuuri määrust, kus lähisuhte olemasolu oli selgelt välja toodud (14 nendest praeguste/endiste abikaasade või elukaaslaste vahel, 1 puhul öeldud sugulane ning 2 puhul jaatatud lähisuhte olemasolu), kuid mitte ühestki nendest 17-st määrusest ei olnud võimalik tuvastada kummagi osapooli sugu ning ei olnud piisavalt informatsiooni, et neid ka eeldada. Lisaks nendele 17-le määrusele sai ühes määruses lähisuhet eeldada, kuna kahtlustatavale määrati sotsiaalprogrammiks perekeskuse kasvatusnõustamine, mis viitab sellele, et süütegu pandi toime perekonnaliikme vastu ehk lähisuhetes⁹⁵.

Leidus 6 Põhja Ringkonnaprokuratuuri määrust, kust oli aru saada, et kannatanuks on naine, kuid kahtlustatava sugu ei olnud võimalik välja lugeda ega ka tuletada (3 korral ema, 3 korral tütar). Vastupidiselt olukord, kus kannatanuks oli mees, kuid kahtlustatava sugu ei olnud võimalik välja lugeda, esines 3-1 korral (poeg, isa, vend). Juhtumid, kus kehalises väärkohtlemises kannatanuks oli mees ja kahtlustatavaks naine, esines Põhja Ringkonnaprokuratuuris 2 korral. Esimeses kaasuses oli tegemist elukaaslastega ning tegelikult

---

⁸⁸ PRP 16.08.2016 määrus nr 16231700589.

⁸⁹ PRP 04.08.2017 määrus nr 17231700181.

⁹⁰ PRP 22.08.2017 määrus nr 17231701168.

⁹¹ PRP 23.10.2017 määrus nr 17231500819.

⁹² PRP 06.03.2018 määrus nr 17231702258.

⁹³ PRP 02.04.2019 määrus nr 18231701602.

⁹⁴ PRP 29.04.2019 määrus nr 18231700858.

⁹⁵ PRP 03.09.2019 määrus nr 18231701758.

lisaks naise ja mehe vahelisele löömisele, lõi naine ka oma 14-aastast tütart ning on ka korduvalt löönud oma alaealist poega⁹⁶. Teises kaasuses toimus süütegu tütre ja isa vahel, kus tütar lõi isale klaasiga otsa ette⁹⁷. Oli ka kaasuseid, kus nii kannatanuks kui kahtlustatavaks olid samast soost inimesed. Näiteks naise ja naise vahel toime pandud süütegu esines 2 korral (mõlemal korral ema ja tütre vaheline, kus tütar oli kannatanu) ning meessoost isikute vahel 4 korral (vendade vaheline, 2 korral kasupoeg ja kasuisa ning 1 kord vanaisa ja tütre/pojapoeg). Selliseid juhtumeid, kus süütegu toimus näiteks ema ja tütre või isa ja poja vahel, esines veel, kuid nende osas soovis käesoleva töö autor eraldi arvestust pidada (vt 5.1.2), kuivõrd nende puhul oli öeldud, et tegemist oli alaealiste kannatanutega.

5.1.2 Alaealine kannatanu

Käesoleva töö autori suur tähelepanu oli pööratud ka laste osalusele kehalises väärkohtlemises ning seda nii kannatanu rollis kui ka pealtnägija rollis, mis samuti lapsele traumeerivalt mõjub ning menetluse lõpetamisel vastavalt riigi peaprokuröri juhisele arvesse tuleks võtta. Kuivõrd lähisuhtevägivalla tunnistajaks olemine lapseas suurendab tõenäosust, et isik täiskasvanueas ka ise vägivalda kasutab või vägivalla ohvriks satub⁹⁸, on autori hinnangul selle eraldi välja toomine oluline. Käesoleva töö autor jagas Põhja Ringkonnaprokuratuuri põhistatud määrused, kus kannatanuks oli alaealine, kolme gruppi: kannatanu alaealine ja kahtlustatav naissoost isik, kannatanu alaealine ja kahtlustatav meessoost isik ning kannatanu alaealine, kuid kahtlustatava sugu jäi tuvastamata.

Lõpetati 10 menetlust, kus kahtlustatavaks oli naine ning kannatanuks oli või sai eeldada, et on alla 18-aastane laps. Käesoleva töö autor toob järgnevalt välja, kes olid nendes menetlustes kahtlustatavaks ja kannatanuks ning mis olid laste vanused (või miks sai eeldada, et tegemist alaealise kannatanuga):

- 1) ema ja 7-aastane tütar;
- 2) ema ja 12-aastane tütar;
- 3) naine ja poolõe 8-aastane poeg;
- 4) ema ja 9-aastane poeg - vanus saadud tulenevalt sellest, et autor arvutas lapse sünniaja järgi, mis oli määrukses öeldud;
- 5) ema ja 14-aastane tütar ja alaealine poeg – lisaks laste löömisele toimus vägivald ka ema ja tema elukaaslase vahel ning seda laste nähes;
- 6) ema ja 11-aastane tütar;
- 7) ema ja 13-aastane tütar;

---

⁹⁶ PRP 27.03.2018 määrus nr 17231602633.

⁹⁷ PRP 25.01.2019 määrus nr 18231502173.

⁹⁸ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. Lk 39. (12.01.2021).

- 8) ema ja 12-aastane poeg;
- 9) ema ja 11-aastane alaealine tütar;
- 10) ema ja alaealine tütar – autor eeldas siinkohal, et kannatanuks on alaealine ning seda tulenevalt juhtunu asjaolude kirjeldusest. Nimelt tekkis tütre emaga tüli, kuna tütar ei pesnud hommikul nägu ja ei kamminud juukseid. Ema nimetas teda räpaseks ja lõi teda vastu põske. Alates sündmusest elab laps isaga.⁹⁹ Esiteks on tütar nimetatud lapseks. Teiseks on tüli tekkinud näo pesemisest ja juuste kammimisest, mis üldjuhul võib probleemiks olla väiksemate laste puhul, kes seda teha ei soovi. Kolmandaks, laps läks pärast juhtunut isa juurde elama, mis viitab sellele, et tegemist on lapsega, kes hakkama saamiseks peab elama koos ema või isaga ning saab eeldada, tegemist on alaealisega.

Seega on näha, et 9-l juhul 10-st on tegemist emapoolse vägivallaga oma lapse vastu ning suurem osa nendest juhtumitest oli suunatud tütarde vastu.

Lõpetati 7 menetlust, kus kahtlustatavaks oli meessoost isik ning kannatanuks alla 18-aastane laps. Järgnevalt toob autor välja, kes nendes menetlustes olid kahtlustatavaks ja kannatanuks ning kui öeldud, mis oli kannatanu vanuseks:

- 1) isa ja alaealine tütar;
- 2) ema elukaaslane ja 17-aastane poeg – vanuse on autor saanud kannatanu sünniaastast;
- 3) vend ja alaealine vend;
- 4) isa ja alaealised lapsed – lisaks alaealistele lastele ka abikaasa füüsiline väärkohtlemine ja ähvardamine, kuid peab ka mainima, et kriminaalmenetluse käigus ei leidnud tõendamist, et füüsilise väärkohtlemise käigus kannatanutele kehavigastusi tekitati;
- 5) ema elukaaslane ja alaealine poeg;
- 6) isa ja alaealised pojad – lisaks alaealistele lastele ka abikaasa füüsiline väärkohtlemine ja ähvardamine;
- 7) isa ja 12-aastane tütar ning 15-aastane poeg – lisaks lastele kasutas füüsilist vägivalda ka abikaasa suhtes.

Seega oli tegemist üldjuhul isa või ema elukaaslase poolse vägivallaga laste vastu.

Leidus 8 Põhja Ringkonnaprokuratuuri määrust, kus ei olnud võimalik kahtlustatava sugu tuvastada, kuid oli selgelt välja öeldud alaealise kannatanu vanus või sai eeldada, et tegemist on alaealise lapsega. Nende 8 menetluse hulgas oli 6 juhtumit, kus oli lapse sugu samuti välja toodud (2 tüdrukut, 4 poissi). Nelja puhul oli olemas vanus – 12-aastane poeg, 9-aastane, 9-aastane ja 11-aastane (viimase puhul eeldati lähisuhet, kuivõrd menetlust on alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 alusel, 11-aastast last on järjepidevalt väärkoheldud, mh hulgas löödud lahtise

---

⁹⁹ PRP 03.10.2019 määrus nr 19231601083.

käega vastu peput, sündmused toimunud korteris¹⁰⁰; seega suure tõenäosusega on tegemist pereliikme poolt toime pandud süüteoga) – ning ülejäänud 4 puhul sai autor faktilistest asjaoludest tulenevalt eeldada, et tegemist on alaealisega:

- 1) Tütrelle löödi 8 korda rihmaga vastu tuharaid ja jalgu ning ühe korra küünarnukiga vastu nägu¹⁰¹. Saab eeldada, et vastu tuharaid laseb endale rihmaga lüüa väike laps ning üle 18-aastane tütar seda enam suure tõenäosusega teha ei laseks;
- 2) Haarati lapse käest ja lohistati ukse poole, mille käigus laps tundis valu ning kukkus esikus oleva kapi otsa. Paar nädalat hiljem löi kahtlustatav poega rusikaga näkku, kõhtu, külge ja selga. Nädal hiljem pani sõiduautos poja tema tahtevastastelt auto tagaistmele, andes lapsele laksu kuklasse.¹⁰² Kuivõrd räägitakse lapsest ning autosse peab ema või isa üldjuhul panema üksnes väikseid lapsi, saab eeldada, et tegemist on alaealise kannatanuga;
- 3) Kahtlustatav löi kolm korda oma tütart rihmaga reie piirkonda¹⁰³. Saab sarnaselt üle eelmisele juhtumile eeldada, et rihmaga lüüakse üldjuhul alaealist last;
- 4) Kuna prokurör määras kahtlustatavale sotsiaalprogrammiks lapsevanema suhtlustreeningu läbimise, siis esiteks saab eeldada, et tegemist oli lapse ja lapsevanemaga ning kuna ta löi last vastu tagumikku, siis saab eeldada, et tegemist oli alaealisega¹⁰⁴.

Eraldi tähelepanu pööras käesoleva töö autor ka sellele, kas vägivalda nägid pealt ka alaealised lapsed. Riigi peaprokuröri juhise punkt 3.3.2 kohaselt on avalik menetlushuvi olemas KarS § 120-121 vastava jätkuva perevägivalla puhul või kui kriminaalmenetluse mittelõpetamist nõuavad kannatanu või kuritegu pealt näinud alaealise pereliikme huvid¹⁰⁵.

Põhja Ringkonnaprokuratuuri 86 põhistatud määruse hulgas oli välja toodud 7 korral, et alaealine laps nägi juhtunut pealt ning 3 korral sai seda autori hinnangul eeldada. Autor toob mõned näited nende 7 määruse hulgast:

- 1) 2014. aastal toimus määruse kohaselt 5 vägivallaepisoodi. Asjaolude kohaselt on abikaasadel 3 ühist last ning vägivald toimus väidetavalt laste juuresolekul.¹⁰⁶ Tegemist on jätkuva perevägivallaga, mis leidis aset peaaegu aasta. Samuti on seda pealt näinud lapsed, mida prokurör ise ka öelnud. See tähendab, et saab suure tõenäosusega eeldada, et tegemist on alaealistega, kuivõrd see asjaolu on ka prokuröri poolt eraldi välja toodud. Samuti, kuivõrd 3 last viibisid kodus, siis saab eeldada, et täiskasvanud lapsed ei oleks seal enam viibinud ning vähemalt 1 nendest on suure tõenäosusega veel alaealine. Prokurör leidis, et

¹⁰⁰ PRP 12.04.2016 määrus nr 14230103666.

¹⁰¹ PRP 29.03.2016 määrus nr 15230106597.

¹⁰² PRP 22.05.2018 määrus nr 18231500170.

¹⁰³ PRP 24.05.2019 määrus nr 19231700449.

¹⁰⁴ PRP 14.06.2018 määrus 17259000498.

¹⁰⁵ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. P 3.3.2 (13.01.2021).

¹⁰⁶ PRP 05.08.2017 määrus nr 14230110819.

avalikku menetlushuvi ei ole, kuivõrd kahtlustatavale etteheidetavatest kuritegudest on möödunud mitmeid aastaid ja kahtlustatav ei ole tahtlikult menetlust takistanud. Samuti ei soovi kannatanu kriminaalmenetluse jätkumist. Prokurör leiab, et kahtlustatavat saab mõjutada teda kriminaalkorras karistamata, määrales talle kohustuse maksta kindel summa riigituludesse.¹⁰⁷ Käesoleva töö autor ei mõista sellise menetluse lõpetamise põhjendusi ning isiklikult poleks menetlust ära lõpetanud. Tegemist on väga pika ja jätkuva perevägivallaga ning peaprokuröri juhise kohaselt jätkuva perevägivalla puhul on avalik menetlushuvi olemas. Kasutatud on isegi kolm kuud ülepäeviti vägivalda abikaasa suhtes ning mitmeid kordi ähvardatud. Sellise menetluse lõpetamine tekitab tõsiseid küsimusi, kust jookseb piir otsustamiseks, millal lõpetada menetlus ja millal mitte. Niivõrd pikaegse ja jätkuva vägivalla puhul ei ole menetluse lõpetamine autori hinnangul lahendus ning siin on kindlasti olemas avalik menetlushuvi. Prokuröri poolt välja toodud asjaolu, et juhtunust on umbes 3 aastat möödunud, ei tohiks rolli mängida, sest tekib küsimus, miks üldse süütegudele on pandud aegumistähtjad, kui juba 3 aasta möödumisel leitakse, et tegemist on ammuse juhtunuga ja ei ole enam vajalik karistust määrata. See, et abikaasad enam koos ei ela, ei tähenda, et mees ei oleks endale leidnud uut elukaaslast, kellega ta käitub samamoodi nagu käesoleva juhtunu kannatanuga. Autor leiab, et karistamata jätmine annab mehele pigem nii-öelda hoogu juurde, kuna leiti, et süü ei ole suur ning raskeid kehavigastusi ei tekitatud, aga kannatanu jaoks on ka iga väiksem vägivaldaakt tegelikkuses autori hinnangul suur hoop psüühikale. Käesoleva töö autor küsis ka prokuröridelt arvamust selle kaasuse lahenduse osas (vt peatükk 6) ning 3-st prokurörist 3 ei oleks sellist menetlust oportuuniteediga lõpetanud ning oleksid läinud kohtusse, kuivõrd vägivaldaepisoodide on liiga palju. Lisaks tõi üks prokuröridest välja, et asjaolu, et lapsi ei ole kannatanutena kaasatud vääriks kindlasti tähelepanu, mis põhjusel.

- 2) Elukaaslane lõi rõdul oma elukaaslast peaga näo piirkonda ning väike laps oli kõrval. Prokurör on leidnud, et tuleb arvestada, et kahtlustatavale etteheidetav kuritegu oli kantud pingelistest suhetest kooselus, millel on osalus mõlemal osapoolel ning mõlemal osapoolel oli võimalus käituda last säästvamal viisil. Seetõttu ei esine prokuröri hinnangul selles asjas avalikku menetlushuvi, kuivõrd kuriteo asjaolud ei ole sellised, et kuritegu pealt näinud alaealise pereliikme huvid nõuaksid kriminaalmenetluse mittelõpetamist.¹⁰⁸ On ilmselge, et lähisuhtes, eelkõige siis elukaaslaste ja abikaasade vahel, toimuvad kehalised väärkohtlemised või ähvardamised on tingitud pingetest suhtes. Kui inimesed on õnnelikud

---

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ PRP 22.08.2017 määrus nr 17231701168.

ja nende vahel probleeme ei esine, ei teki ka olukorda, kus õnnelikus suhtes üks osapool otsustab teist lüüa. Iseasi, kas selline põhjendus on asjakohane lapse huvide analüüsimisel;

3) Kahtlustatav lõi kätega oma elukaaslast ja karjus tema peale. Politsei kutsus kohale 14-aastane tütar, kes nägi tüli pealt ning täiskasvanute vahelist kaklust lahutada püüdis, kuid sai ka ise haiget, kuna ema teda lõi. Kaklust nägi pealt ka poeg, kes sattus tugevasse stressiseisundisse, nuttis, värises üle keha ning terve keha valutab. Umbes samal ajaperioodil lõi ema rihmaga korduvalt oma alaealist poega. Ka tütar kurtis patrullile, et ema on teda 3-4 aastat tagasi rihmaga löönud nii kord kvartalis, kui tegi suuri pahandusi.¹⁰⁹ Autor eeldab, et kaklust pealt näinud poeg on alaealine poeg, kuivõrd pole välja toodud, et tegemist on kahe erineva pojaga. Samuti, kuivõrd ta nuttis ja sattus stressiseisundisse, saab eeldada, et tegemist on pigem väikse lapsega. Selles asjas ei ole prokurör põhjenduses toonud ühtegi seisukohta ja argumenti, miks asjaolu, et kaklust nägi pealt vähemalt üks alaealine laps, ei olnud piisav, et menetlust mitte lõpetada. Eriti veel asjaolu, et tõenäoliselt alaealine poeg sattus nii tugevasse stressiseisundisse, et nuttis ja värises, näitab autori meelest, et juhtum traumeeris last. Käesoleva töö autor küsis selle kaasuse lahenduse osas ka prokuröridelt arvamust (vt peatükk 6) ning 3-st 2 ei oleks sellist menetlust oportuuniteediga lõpetanud, vaid proovinud kohtumenetlust, kuivõrd vägivalda on peres palju olnud.

Seda, et laps juhtunut pealt nägi, sai eeldada järgmistel asjaoludel:

- 1) Kahtlustatava ja 7-aastane lapse vahel oli sõnaline konflikt ning laps läks isa ehk kannatanu juurde diivanile istuma ning kahtlustatav järgnes talle. Kuivõrd kasutatakse inimeste asemel „x“-e, siis jääb arusaamatuks, kes kellel käskis eemale hoida, kuid kahtlustatav tungis kallale ema elukaaslasele ning lõi rusikaga näkku. Kuivõrd sõnaline konflikt kulmineerus seal samas diivanil istudes vägivaldaks, saab eeldada, et 7-aastane laps istus endiselt diivani. Seega nägi ta juhtunut pealt.¹¹⁰ Põhjendustes ei ole selle osas sõnagi mainitud;
- 2) Määruse kohaselt toimus isa poolt 2013.-2018. aastal alaealiste poegade ja abikaasa füüsiline väärkohtlemine ja ähvardamine.¹¹¹ On suur tõenäosus ning autor selle pinnalt ka eeldab, et kui isa on 5 aasta jooksul ema füüsiliselt väärkohelnud ja ähvardanud, on seda vähemalt kord pealt näinud ka lapsed;
- 3) Isa kasutas 28.10.2018 peale konflikti tütreaga vägivalda oma abikaasa suhtes ning lõi teda. 2018. aasta kevadel lõi isa 12-aastast tüdriku korduvalt ning 18.10.2018 lõi oma 15-

---

¹⁰⁹ PRP 27.03.2018 määrus nr 17231602633.

¹¹⁰ PRP 15.06.2018 määrus nr 18231500721.

¹¹¹ PRP 13.08.2018 määrus nr 18231600105.

aastast poega. Nüüd 28.10.2018 lõi oma abikaasat.¹¹² Kuna tegemist sama kuupäevaga ehk 28.10.2018 ning öeldud, et isa kasutas peale konflikti tütrega oma abikaasa suhtes vägivalda, siis jääb mulje, et ka tütar nägi juhtunut pealt. Prokurör ei ole selles osas midagi maininud ning põhjendused menetluse lõpetamiseks on üleüldiselt väga napisõnalised.

Selle teema lõpetuseks toob töö autor välja ühe määruse, mis talle prokuröri põhjenduse osas heas mõttes silma jäi. Prokurör tõi määruses välja, et 5-aastane laps viibis juhtunu ajal teises toas.¹¹³ Sellistes juhtumites, kus lisaks pooltele viibib kodus ka alaealine laps, tulekski autori hinnangul iga kord prokuröri poolt eraldi välja tuua, kas laps viibis teises toas või kui laps nägi juhtunut pealt, kindlasti arutlema selle üle, miks antud juhul avalik menetlushuvi siiski puudub. Vaadates aga eelnevalt välja toodud määrusi, jääb autorile mulje, et lõpetatud on ka menetlusi, kus tegelikkuses avalik menetlushuvi olemas on olnud ning juhisest irdumist ei ole põhjendatud.

5.1.3 Varasem karistatus

Põhja Ringkonnaprokuratuuri 86 põhistatud määruse hulgas leidis 45 määrust, kus kahtlustatav oli varasemalt karistamata. Leidis 12 määrust, kus kahtlustatav oli kriminaalkorras karistamata, aga kehtivaid väärteokaristusi oli 1 ning näiteks määrus, kus kahtlustataval oli kehtivaid kriminaalkaristusi 3 ning kehtivaid väärteokaristusi 7. Kokku oli 2 määrust, kus ei olnud öeldud sõnagi varasema karistatuse kohta.

Määrusi, kus kahtlustataval oli 1 kehtiv kriminaalkaristus, leidis 9 ning kriminaalkorras olid isikud varasemalt karistatud järgmiste paragrahvide alusel: KarS § 268¹ lg 2 p 1; KarS § 199 lg 2 p 9 - § 25 lg 2, KarS § 25 lg 1; KarS § 274 lg 1 ja KarS § 121; KarS § 424; KarS § 424; KarS § 424; KarS § 184. Ühel juhul oli öeldud, et isik on süüdi mõistetud samalaadse teo eest ning oli antud ka kohtuotsuse number (selle kohaselt mõisteti ta süüdi KarS § 120 lg 1 ja KarS § 424 järgi) ning ühe määruse puhul paragrahvi mainitud ei olnud. Määrusi, kus isikul oli 2 kehtivat kriminaalkaristust, esines 2 korral, millest esimese puhul oli isiku viimaseks karistuseks KarS § 122, § 121 ja § 201 lg 1 alusel mõistetud vangistus 9 kuud ja 6 päeva ning teise määruse puhul paragrahve mainitud ei olnud.

Määrusi, kus kahtlustatav oli varasemalt karistamata, aga menetlus oli KrMS § 202 lg 7 alusel lõpetatud, esines 3 (kuid kõigil oli sellest möödunud 2 või rohkem aastat). Ühe määruse puhul oli tegemist teiseliigilise süüteoga, teise puhul KarS § 121 süüteoga ning kolmandas määruses oli öeldud, et isiku suhtes on kasutatud oportunitaeti, kus kannatanuks oli samuti tema tütar. Seega jääb mulje, et ka seal oli oportunitaeti kasutatud lähisuhtevägivalla puhul.

---

¹¹² PRP 13.03.2019 määrus nr 18231602584.

¹¹³ PRP 04.08.2017 määrus nr 17231700181.

Lisaks eeltoodud karistatusele, leidis veel erinevaid varasema karistatuse variante, mille kohta ei saanud statistikat kokku panna, kuivõrd neid esines vähe.

5.1.4 Menetluse lõpetamise põhjendused

Nagu käesoleva töö peatükis 4 ka välja toodi, peab KrMS § 202 alusel menetluse lõpetamisel olema täidetud mitu tingimust:

- 1) kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu ja;
- 2) selles kahtlustatava või süüdistatava isiku süü ei ole suur ning;
- 3) ta on heastanud või asunud heastama kuriteoga tekitatud kahju ja;
- 4) tasunud kriminaalmenetluse kulud või võtnud endale kohustuseks tasuda kulud ning;
- 5) kui kriminaalmenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.¹¹⁴

Seega peab menetluse lõpetamisel põhistatud määruse puhul olema välja toodud, miks menetluse lõpetamine on antud juhul põhjendatud ning kas tingimused on täidetud.

Süü hindamisel oli 38-s määruses üheks argumendiks, et karistust raskendavad asjaolud puuduvad ning saab asuda seisukohale, et kahtlustatava süü ei ole suur. Karistust kergendava asjaoluna toodi puhtsüdamlik kahetsus KarS § 57 lg 1 p 3 järgi välja aga näiteks 56-s määruses. Ka riigi peaprokuröri juhis ütleb, et eelkõige võetakse süü suuruse hindamisel arvesse KarS §-i 57. Teoreetilise lausena kasutati mõned korrad ka riigi peaprokuröri juhises olevat selgitust, mida süü suuruse hindamisel arvesse võetakse¹¹⁵.

Enamustes määrustes oli põhjendustena toodud kahtlustatava eelneva karistatuse küsimus. Seega mängis see, nagu see autori hinnangul peakski, suurt rolli otsustamiseks, kas isikule piisab üksnes kohustuse määramisest. Nagu eelnevalt on analüüsimise tulemusena leitud, leidis Põhja Ringkonnaprokuratuuri määruste hulgas üksnes 2 määrust, kus ei olnud mainitud isiku varasemat karistatust ning 45 määrust, kus kahtlustatav oli varasemalt karistamata. Kui isik on varasemalt mitmeid süütegusid toime pannud ning eriti samaliigilisi ehk vägivallakuritegusid, siis seda tulebki kindlasti arvesse võtta. Seda ütleb ka riigi peaprokuröri juhis, kuivõrd avalik menetlushuvi on p 3.2.1 kohaselt olemas, kui isikut on ühe aasta jooksul enne uue kuriteo toimepanemist samaliigilise süüteo eest karistatud¹¹⁶. Samaliigilise süüteo all saab mõista isiku tegu, mille käigus ta täitis ühtlasi kehalise väärkohtlemise koosseisu. See, kuhu kehalise väärkohtlemise koosseisulisi tunnuseid hõlmav kuriteokoosseis KarS-i eriosas paigutatud on ja milliste õigushüvede kaitsele see lisaks KarS § 121 kaitstavale õigushüvele suunatud on, ei ole

---

¹¹⁴ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 29.12.2020, 10.

¹¹⁵ VMP 27.09.2015 (mõeldud 2016. a) määrus nr 16231601177; 28.10.2016 määrus nr 16231701413; 02.02.2017 määrus nr 16230105283; 18.04.2017 määrus nr 16230100520.

¹¹⁶ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. P 3.2.2 (20.01.2021).

oluline. Näiteks on KarS § 121 samaliigilisteks tegudeks KarS § 118, § 200 lg 1, § 263 lg 1 p 1 ning ka § 113 ja § 114.¹¹⁷

Oli näha, et kasutati ka nii-öelda stamp-põhjendusi. Näiteks oli igas määruses, mille koostas üks Põhja Ringkonnaprokuratuuri abiprokuröridest, kirjas: „Võttes arvesse kahtlustatava isikut, tema varasemat elukäiku ning teo toimepanemise asjaolusid, leiab prokurör, et nii üld- kui eripreventiivsest seisukohast lähtudes ei ole vajalik tema karistamine kriminaalkorras ning kriminaalmenetluse lõpetamine otstarbekuse printsiibil, millega kaasneb [...]“. See abiprokurör oli Põhja Ringkonnaprokuratuuri 85-st kehalise väärkohtlemise põhistatud määrusest koostanud koguni 34 ning igas tema määruses leidis eelnimetatud lause. Lähtuvalt sellest, millise kohustuse abiprokurör isikule pani, läks see lause edasi. Abiprokurör oli kõigis 34-s määruses eelnevalt välja toonud teo kirjelduse ning siis kahtlustatava karistatuse. Samuti kasutas abiprokurör 33-s määruses avaliku menetlushuvi puudumise põhjendamiseks lauset: „Ka puudub antud sündmuse puhul avalik menetlushuvi.“ Rohkem avaliku menetlushuvi puudumise kohta põhjendusi ta ei lisanud. Käesoleva töö autori hinnangul tuleks põhistatud määruses anda rohkem infot, miks avalik menetlushuvi puudus ning miks prokuröri oli õigus menetlus seetõttu lõpetada. Üksnes lause, mis ütleb, et avalik menetlushuvi puudub, ei ole autori hinnangul käsitletav põhistatud määruse põhjendusena, kuivõrd ei anna edasi tegelikke põhjuseid ning prokuröri poolset analüüsi, mille alusel ta nii otsustas. Kui vaadata edasi süü põhjendusi, on ka need tegelikkuses nii-öelda stamp-laused. Kõigis 34-s määruses on kasutatud sarnaseid põhjendusi, et asuda seisukohale, et süü ei ole suur. Väikeste erinevustega olid need kirja pandud järgmiselt:

- Karistust raskendavad asjaolud KarS § 58 järgi tema käitumises puuduvad. KarS § 57 lg 1 p 3 järgi on karistust kergendavaks asjaoluks puhtsüdamlik kahetsus. Ta tunnistab oma süüd, on mõistnud oma teo õigusvastasust ja selle tähendust ning lubab edaspidi kuritegude toimepanemisest hoiduda. Eeltoodu alusel saab asuda seisukohale, et kahtlustatava süü ei ole suur.

Tundub, et juhtunu kirjeldus ja kahtlustatava varasem karistus on ainukesed asjaolud nendes 34-s määruses, mis muutmist vajavad, sest põhjenduste osas on tegemist põhimõtteliselt samasuguste määrustega. Käesoleva töö autor ei leia, et sellised määrused tegelikkuses meile põhjuseid, miks otsustati menetlus oportuuniteediga lõpetada, edasi annavad. Kui neli aastat on koostatud samasuguste põhjendustega määruseid, ei tea me tegelikkuses neid päris põhjendusi, mis ajendasid prokuröri menetlust lõpetama ning me ei tea, kas on täidetud kumulatiivsed tingimused oportuuniteediga menetluse lõpetamiseks. Just põhjendused annaksid meile

---

¹¹⁷ RKKKo 1-19-5146 p 10, 11.

kindlustunde, et ka tegelikkuses on tegemist sellise menetlusega, kus karistuse asemel võib inimene saada endale muu kohustuse ning sellest piisab. Me ei saa tõsikindlalt öelda 34 samasuguse põhjenduse puhul, et otsus menetlus lõpetada on jäänud piiridesse ning see on õigesti tehtud. Autori hinnangul on iga vägivaldtegu erinev ning vajab isiklikku lähenemist. Iga kord tuleb eraldi otsustada, kas süü on suur, kas kannatanu huvid nõuavad isiku karistamist ning seda tuleb teha argumenteerimise ja põhjendamise teel. On muidugi mõistetav, et prokurör on seda kõike ka enda peas teinud, kuid põhjendatud määrusesse tema mõtted kahjuks jõudnud ei ole.

Autori hinnangul toob selliste samasuguste põhjenduste määrustesse kopeerimine kaasa olukorra, kus kõik ei pruugi nii olla nagu kirjas on. Näiteks leidis nende määruste hulgas 2 määrust, kus oli öeldud, et karistust kergendavaid ja raskendavaid asjaolud puuduvad, kuid autori hinnangul see nii ei olnud. Näiteks menetlus, kus kahtlustatav lõi 16.11.2017 mitu korda oma 9-aastast poega rusikaga vastu nägu ning selja ülaosa.¹¹⁸ Määruses on abiprokuüri poolt öeldud, et karistust raskendavad asjaolud KarS § 58 järgi tema käitumises puuduvad, kuid tegelikkuses on tegemist alla 12-aastase lapsega, mille puhul kohaldub KarS § 58 p 3 ehk süüteo toimepanemine teadvalt noorema kui kaheteistaastase inimese suhtes¹¹⁹. Sama olukord oli ka määruses, milles sisalduvate asjaolude kohaselt lõi 2017. aasta aprillis kahtlustatav oma pojale, kes on sündinud 2008. aasta, rusikaga rinna piirkonda ja Fairy plastikpudeliga vastu selga.¹²⁰ Määruses on öeldud sama lause, et karistust raskendavad asjaolud puuduvad. Küll aga oli laps süüteo toimepanemise hetkel umbes 9-aastane ning seega kohaldub KarS § 58 p 3 raskendav asjaolu, mis kahtlustatava süü hindamisel arvesse tuleb võtta.

Lugedes KarS § 121 lg 2 p 2 alusel süüdi mõistetud isikute kohtuotsuseid, jääb käesoleva töö autorile arusaamatuks, kuidas prokurörid otsustavad, et ühes asjas tuleks menetlus lõpetada, kuid teises asjas mitte. Näitena toob autor välja kohtuotsuse, kus isikut süüdistati KarS § 121 lg 2 p 2 alusel, kuna ta lõi oma elukaaslast lahtise käega näkku huule piirkonda, tekitades sellega kannatanule füüsilist valu ja kehavigastuse. Isik oli varem kriminaalkorras karistamata. Talle määrati selle teo eest karistuseks 3 kuud vangistust.¹²¹ Käesolevas töös aga leidis näiteks üks lõpetatud menetlus, kus isik lõi baaris oma elukaaslele ühe korra rusikaga näo piirkonda ning kannatanu tundis füüsilist valu ning tal tekkisid kehavigastused. Samal päeval lõi kahtlustatav korteris uuesti oma elukaaslast kätega näkku ja vastu pealage. Kannatanu tundis valu ning sai kehavigastusi – muhk, marrastus laubal, kriimustus oimu piirkonnas. Kahtlustatav oli varasemalt karistamata, kohustuseks määrati 500 euro tasumine riigituludesse. Abiprokurör tõi

---

¹¹⁸ PRP 19.04.2018 määrus nr 17231602514.

¹¹⁹ Karistusseadustik. - RT I, 10.07.2020, 18.

¹²⁰ PRP 29.05.2018 määrus nr 17231500660.

¹²¹ HMKo 1-20-8624, 10.12.2020.

välja, et rasket tagajärge või kahju ei põhjustatud, karistust raskendavad asjaolud puuduvad ning süü ei ole suur. Samuti puudub avalik menetlushuvi. Lisaks oli määruses lause, mis eespool on autori poolt välja toodud kui stamp-lause.¹²² Seega, mõlema näite puhul olid kahtlustatavad varem kriminaalkorras karistamata, kuid kohtuotsuse kohaselt löi kahtlustatav oma elukaaslast ühe korra lahtise käega, määruses olev kahtlustatav aga mitu korda rusikaga. On ilmselge, et rusikaga lüües tekitatakse inimesele suuremad kehavigastused ning seda enam, kui löödi mitu korda. Autorile jääb mõistatuseks, kuidas otsustavad prokurörid raskemate süütegude puhul menetluse lõpetada. Veelgi suurem küsimus tekib aga näiteks olukorras, kus kahtlustatav on toime pannud 7 vägivallaepisoodi, kuid abiprokurör otsustab siiski menetluse KrMS § 202 alusel lõpetada¹²³. Teine prokurör on aga kohtusse välja läinud ning ühe korra lahtise käega oma elukaaslast löönud isikule määratakse 3 kuud vangistust.

Määrus, mis tekitas autoril kahetisi tundeid, oli juhtum, kus kahtlustatav võttis kätega kannatanu juustest kinni ja vedas ta juukseidpidi esikusse, kus löi kannatanut jalgadega ribide piirkonda. Samuti kägistas ning vedas siis juukseidpidi esikust uuesti elutuppa ja peale seda tagumisse tuppa. Järgmine päev löi kannatanut rusikaga.¹²⁴ Seega võiks töö autori hinnangul olla tegemist jätkuva perevägivallaga, mis riigi peaprokuröri juhise kohaselt on üheks aluseks, millal on olemas avalik menetlushuvi. Juhis ei ütle, et sellisel juhul tuleb see otsustada, vaid ütleb, et avalik menetlushuvi on olemas KarS § 121 vastava jätkuva perevägivalla puhul.¹²⁵ Kuivõrd prokurör on koostanud põhistatud määruse, tuleb tal juhiseist irdumist ka põhjendada. Autor ei näinud määruses peale üldiste lausete selliseid põhjendusi või muid erilisi asjaolusid, mis oleksid autorit veennud selle vajalikkuses.

Samuti, nagu eelnevalt mainiti, tekitas autoril küsimusi menetlus, kus toimus 7 vägivallaepisoodi. Kahtlustatav läks kannatanule kallale, tõukas, haaras kätest ja pigistas neid. Samuti toimus kõrist pigistamist. Lisaks tiriti kannatanut teise tuppa ja paisati näiteks ka baariletile.¹²⁶ Antud juhul on autori hinnangul tegemist jätkuva vägivallaga ning riigi peaprokuröri juhise kohaselt avalik menetlushuvi olemas. Käesolevat kaasust on palutud analüüsida ka prokuröridel (vt peatükk 6 ja Lisa 1), kellest 3-st 2 leidsid (kolmas prokurör seda kaasust ei lahendanud), et nemad läheksid selle asjaga kohtusse, kuivõrd vägivallaepisoode on palju. Üks prokuröridest leidis, et kahtlustatav ilmselt ei tunnista oma probleemi ning läbi karistusega kaasneva kriminaalhoolduse on võimalik teda suunata õiguskaualekäitumisele.

---

¹²² PRP 11.07.2017 määrus nr 17231601432.

¹²³ PRP 18.04.2017 määrus nr 16230100520.

¹²⁴ PRP 21.10.2016 määrus nr 15231701071.

¹²⁵ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juh. P 3.3.2 (24.01.2021).

¹²⁶ PRP 18.04.2017 määrus nr 16230100520.

Teine prokurör leidis, et mõistlik oleks minna kokkuleppemenetlusse ja karistuseks määrata tingimisi karistus KarS § 73 alusel, kuna isik viibib ka väljaspool Eestit.

Leidus ka põhjendusi, mis tekitasid autoris küsimusi, kas need on õiged. Näiteks: “Kahtlustatavale on käesolevas kriminaalasjas esitatud kahtlustus kokku kahes kuriteo episoodis, antud juhul kahtlustatava suhtes ei esine avalikku menetlushuvi, kuivõrd kannatanu peale esmast (20.01.2017) vägivallajuhtumit ei pidanud vajalikuks koheselt politsei sekkumist ja pöördus politseisse peale 07.02.2017 juhtunut.”¹²⁷ Kohati tekitab selline põhjendus kahtlusi, kas see peaks põhjendama avaliku menetlushuvi puudumist. On teadatud, et kardetakse helistada politseisse ning palju vägivallajuhtumeid on seetõttu koduseinte vahel. Asjaolu, et naine ei pöördunud kohe politseisse, ei tähenda autori meelest, et avalik menetlushuvi puuduks ja kannatanu huvid ei nõua menetlemist. Igal juhul tekib siin aga jällegi küsimus jätkuva perevägivalla kohta, kuivõrd umbes kaheksa nädalase vahega pandi toime kaks vägivallategu.

Samuti toob autor välja menetluse, kus 2014. a jaanuaris tekitas kahtlustatav oma naisele füüsilist valu ja kehavigastusi saades eitava vastuse intiimlähedusele ning lõi naist mitmeid kordi. Sama aasta veebruar kuni mai regulaarsusega üle päeva kasutas naise suhtes füüsilist vägivalda. 2014. a august lõi naist ning ähvardas noaga pea otsast lõigata. 2014. a september nõudis naiselt öösel füüsilist lähedust ähvardades naist füüsilise vägivallaga ning eitava vastuse puhul ähvardas kägistada. Sama aasta oktoobris ähvardas naist tervisekahjustuse tekitamisega ning ähvardas intiimlähedust nõudes, et valab kannatanu üle väävelhappega. Prokurör leidis, et kuigi kahtlustatavale on esitatud kahtlustus kokku viies kuriteo episoodis, ei esine avalikku menetlushuvi, kuna kahtlustatavale etteheidetavatest kuritegudest on möödunud mitmeid aastaid ja kahtlustatav ei ole tahtlikult menetlust takistanud, samuti kannatanu ei soovi kriminaalmenetluse jätkumist.¹²⁸ Autori hinnangul ei ole siin muud valikutki, kui et tegemist oli jätkuva perevägivallaga ning riigi peaprokuröri juhise kohaselt oli avalik menetlushuvi kindlasti olemas ja menetlust oportuuniteediga lõpetada ei oleks tohtinud. Autori hinnangul ei ole sellise jätkuva perevägivalla puhul avaliku menetlushuvi puudumine põhjendatav asjaoluga, et süütegudest on mitu aastat möödas. Nimetatud kaasuse puhul küsis autor ka prokuröridelt arvamust (vt peatükk 6 ja Lisa 1), kellest 3-st 3 leidsid, et nemad oportuuniteeti ei kohaldaks, kuivõrd vägivallaepisoode on palju.

5.1.5 Prokuröri määratud kohustused

Nagu on kirjas KrMS § 202 lg-s 2, võib kohus prokuratuuri taotlusel ja kahtlustatava või süüdistava nõusolekul panna isikule näiteks kohustuse tasuda kriminaalmenetluse kulud, maksta kindel summa riigitulusesse, teha 10-240 tundi ÜKT-d, alluda ravile, mitte tarvitada

¹²⁷ PRP 04.08.2017 määrus nr 17231700181.

¹²⁸ PRP 05.08.2017 määrus nr 14230110819.

alkoholi või näiteks osaleda sotsiaalprogrammis. Samuti võib määrata ka mõne muu asjakohase kohustuse.¹²⁹

Käesolevas töös analüüsitud Põhja Ringkonnaprokuratuuri 86-s põhistatud määruses määrati kahtlustatavatele järgmised kohustused:

- kindel summa riigituludesse – 28 korral;
- alkoholi sõltuvusravi – 2 korral;
- üldkasulik töö – 15 korral;
- sotsiaalprogramm – 34 korral;
- kriminaalmenetluse kulude tasumine – 7 korral;
- ei määratud mitte ühtegi kohustust – 11 korral.

Kohustus maksta kriminaalmenetluse kulud määrati kõigil 7-l korral koos teiste kohustustega. Ka alkoholi sõltuvusravi määrati koos teiste kohustustega. Kokku 86 määruse hulgas leidis 14 määrust, kus kahtlustatav pani süüteo toime alkoholijoobes olles. Nende hulgas leidis ka määruseid, kus lähisuhtevägivalda tegu pandi toime ühise alkoholi tarvitamise käigus.

Kui kohustuseks määrati maksta raha riigituludesse, siis summadeks nende 28 määruse puhul olid: 50 eurot – 1 kord; 75 eurot – 1 kord; 250 eurot – 3 korda; 300 eurot – 5 korda; 330 eurot – 1 kord; 380 eurot – 1 kord; 400 eurot – 4 korda; 430 eurot – 6 korda; 500 eurot – 6 korda; 1300 eurot – 1 kord. Riigi peaprokuröri juhise punkt 2.4.1 kohaselt tuleb rahalise kohustuse määra osas lähtuda toimepandud kuriteo asjaoludest ning süüdlase isikust ja tema varalisest võimekusest. Juhendi kohaselt rahalise kohustuse alammäär täisealise isiku puhul on 250 eurot.¹³⁰ Välja toodud määrustes leidis aga kaks menetlust, mis lõpetati nii, et kohustuseks määrati alla 250 euro suurune rahaline kohustus ning mõlema puhul oli prokurör lähtuvalt riigi peaprokuröri juhise punktist 5.1 ka põhistanud juhiseiga vastuolus olevat asjaolu.

Nendes 28-s määruses, kus määrati kohustuseks riigituludesse kindla summa tasumine, oli prokurör kahtlustatavale andnud ka tähtaja, mis ajaks peab kohustus olema täidetud. Järgnevalt tuuakse välja, mis oli nendeks tähtaegadeks ning kui palju neid 30 määruse puhul esines: 1 päev – 1 kord; 2 päeva – 1 kord; 4 päeva – 1 kord; 7 päeva – 1 kord; 12 päeva – 1 kord; 1 kuu – 5 korda; 1 kuu ja 11 päeva – 1 kord; 2 kuud – 1 kord; 3 kuud – 2 korda; 4 kuud – 3 korda; 5 kuud – 6 korda; 6 kuud – 5 korda. KrMS § 202 lg 3 lause 1 kohaselt ei või rahalise kohustuse täitmise tähtaeg olla pikem kui kuus kuud. Üheski määruses ei ole seda tähtaega ületatud. Leidis määruseid, kus vägivald oli lähisuhtes toime pandud korduvalt ning rahalise kohustuse

¹²⁹ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 29.12.2020, 10.

¹³⁰ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhise P 2.4.1 (28.12.2020).

tähtajaks määrati lühike periood. Näiteks prokurör määras kahtlustatavale kohustuseks maksta riigituludesse 500 eurot 2 päeva jooksul¹³¹.

Lisaks rahalisele kohustusele esines, nagu öeldud, 15-l korral ÜKT määramist. Ka ÜKT puhul saab teha omaette statistika, kuivõrd siin saab eristada nii määratud ÜKT tegemise tunde kui jällegi selleks kohustuseks määratud tähtaegasid Tundide arvudeks olid: 20 tundi – 1 kord; 60 tundi – 1 kord; 70 tundi – 2 korda; 80 tundi – 1 kord; 90 tundi – 1 kord; 100 tundi – 2 korda; 120 tundi – 2 korda; 130 tundi – 2 korda; 160 tundi – 3 korda. Riigi peaprokuröri juhise punkt 2.4.2 kohaselt tuleb ÜKT kohaldamisel alla 60 tunni täisealise isiku puhul seda eraldi põhistada¹³². Põhja Ringkonnaprokuratuuri põhistatud määruste hulgas leidis 1 määrus, kus isikule määrati kohustuseks alla 60 tunni ÜKT-d ning seda 20 tunni ulatuses.¹³³ Juhise kohaselt oleks pidanud asjaolu, et kahtlustatavale määrati alla 60 tunni ÜKT-d, eraldi põhistama. See aga nimetatud määruses puudub ning kasutatud on üksnes teoreetilisi stamp-lauseid, mis ka käesolevas töös varasemalt välja on toodud.

Käesoleva töö autor toob järgnevalt välja ka ÜKT tegemise tähtjad, mis nimetatud 15-s määruses olid määratud: 4 kuud – 2 korda; 5 kuud – 10 korda; 6 kuud – 2 korda; 18 kuud – 1 kord. Siinkohal kohaldub KrMS § 202 lg 3 lause 1, mille kohaselt ei või ÜKT tegemise tähtaeg olla pikem kui kuus kuud¹³⁴. Antud juhul oli seda ületatud 1 kord. Tegemist on sama määrusega, mis on just eelnevalt välja toodud seoses sellega, et on jäänud põhjendamata, miks määrati ÜKT alla 60 tunni. Selles määruses oli ÜKT tähtajaks määratud 18 kuud ning kahtlustatavale oli lisaks ÜKT-le määratud ka kriminaalmenetluse kulude hüvitamine summas 120 eurot ning sotsiaalprogrammi läbimise kohustus. KrMS § 202 lg 3 lause 2 kohaselt ei või sotsiaalprogrammis osalemise tähtaeg olla pikem kui 18 kuud¹³⁵. Seega on kõigile kolmele kohustusele pandud sotsiaalprogrammis osalemise tähtaeg ehk 18 kuud. Autor leiab, et määruses oleks pidanud ära eristama erinevate kohustuste tähtjad ning määrama kriminaalmenetluse kulude hüvitamise ning ÜKT kohustuse tähtajaks näiteks 6 kuud või alla selle ning sotsiaalprogrammi läbimise kohustusele 18 kuud või alla selle.

Järgmiseks kohustuseks, mis Põhja Ringkonnaprokuratuuri määrustes leidis, on sotsiaalprogrammi läbimise kohustus, mida esines 34-l korral. Nagu just mainitud sai, ei või nende puhul kohustuse täitmise tähtaeg olla pikem kui 18 kuud (KrMS § 202 lg 3 lause 2)¹³⁶. Järgnevalt toob autor välja, millised tähtjad olid sotsiaalprogrammi kohustuse täitmisele määratud: 20 päeva – 1 kord; 2 kuud ja 7 päeva – 1 kord; 2 kuud – 2 korda; 3 kuud – 1 kord; 4

¹³¹ PRP 05.08.2017 määrus nr 14230110819.

¹³² Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juh. P 2.4.2 (28.12.2020).

¹³³ PRP 05.11.2018 määrus nr 18231600735.

¹³⁴ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 29.12.2020, 10.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Ibid.

kuud – 1 kord; 5 kuud – 2 korda; 6 kuud – 7 korda; 8 kuud – 2 korda; 9 kuud – 1 kord; 9 kuud ja 15 päeva – 1 kord; 1 aasta – 13 korda; 18 kuud – 2 korda.

Viimaseks toob autor välja, et 11 juhul ei määratud kahtlustatavale mitte ühtegi kohustust. Nagu varasemalt käesoleva töö peatükis 4 mainitud, on riigi peaprokuröri juhise p 2.4 kohaselt kohustus panna üks kolmest lisakohustusest – maksta summa riigituludesse, osaleda sotsiaalprogrammis või teha üldkasulikku tööd¹³⁷. Juhise p 5.1 kohaselt tuleb juhiseiga vastuolus olevatel juhtudel lõpetamisel koostada põhistatud määrus, kus mh tuleb põhistada ka juhiseiga vastuolus olevat asjaolu¹³⁸. Antud juhul on prokurörid seda ka kõigi 11 määruse puhul teinud.

5.2 Lõuna Ringkonnaprokuratuur

Lõuna Ringkonnaprokuratuur asub Tartus, Jõgeval, Viljandis, Valgas, Võrus ning Põlvas.¹³⁹

Lõuna Ringkonnaprokuratuuris lõpetati perioodil 01.01.2016-31.12.2019 KarS § 121 lg 2 p 2 menetlusi oportuniteediga 134-l korral, millest 49 määrust oli põhistatud ning 85 põhistamata. Nagu öeldud, analüüsitakse käesolevas töös just põhistatud määrusi. Nimetatud 49 põhistatud määruse hulgas leidis lisaks KarS §-ile 121 lg 2 p 2 ka paragrahvide kombinatsioone, mille alusel menetlus oli alustatud, kuid KrMS §-ga lõpetatud. Lõpetati 4 menetlust, mis olid alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja § 120 lg 1 alusel ning 14 menetlust, mis olid alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja p 3 alusel. Samuti leidis määruste hulgas 1 oportuniteediga lõpetamine KarS § 121 lg 2 p 2 ja 3 ja § 120 lg 1 järgi alustatud menetluses. Lisaks nimetatud 49-le määrustele, kus oli toime pandud kehaline väärkohtlemine, leidis Lõuna Ringkonnaprokuratuuris ka 3 põhistatud määrust, kus oli menetlus alustatud KarS § 120 lg 1 alusel.

Seega esines Lõuna Ringkonnaprokuratuuris lähisuhtevägivalla menetluse lõpetamise põhistatud määruseid kokku 52.

5.2.1 Kannatanu ja kahtlustatava sugu ning nendevaheline lähisuhe

Järgnevalt tuuakse välja mitmel korral lõpetas Lõuna Ringkonnaprokuratuur lähisuhtevägivalla menetluse oportuniteediga, kus süütegu oli toime pandud meessoost kahtlustatava ja naissoost kannatanu vahel ning vastupidi. Samuti selgitatakse, miks autor sai mõne määruse puhul isikute sugu eeldada. Tuuakse ka välja, kui mitmel korral ei olnud võimalik poolte sugu tuvastada ega eeldada, kuid määruses oli öeldud, et tegemist on praeguste või endiste elukaaslaste või abikaasadega. Samuti leitakse nende menetluste arv, kus nii kannatanu kui kahtlustatav olid meessoost isikud või ei olnud näiteks määrusest kahtlustatava sugu aru saada, kuid kannatanuks oli naine või mees.

¹³⁷ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. P 2.4 (04.01.2021).

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Prokuratuur. Lõuna Ringkonnaprokuratuur. – Arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/kontaktid/louna-ringkonnaprokuratuur> (15.09.2020).

Analüüsid Lõuna Ringkonnaprokuratuuri 2016.-2019. aasta põhistatud määruseid, pandi meesoost kahtlustava ja naissoost kannatanu vahel lähisuhtevägivald toime 52 põhistatud määruse hulgast 7-l korral, millest 4 puhul käesoleva töö autor sugu eeldas. Nii nendes 3-s määruses, kus sugu oli välja loetav kui ka nendes, kus sugu tuli eeldada, oli vägivald toime pandud elukaaslaste või abikaasade vahel. Autor toob järgnevalt välja faktilised asjaolud, mis andsid aluse nende 4 määruse puhul eeldada, et kannatanuks on naissoost ning kahtlustatavaks meesoost isik:

- Töö autor julgeb eeldada, et naissoost inimene ei jõuaks mobiiltelefoni katki murda ning pigem ka enda meesoost elukaaslast käsivarrest põrandale istuma tõmmata või voodile pikali lükata¹⁴⁰;
- Nagu ka Põhja Ringkonnaprokuratuuri määruste puhul, eeldab ka autor siinkohal, et suure tõenäosusega meesoost isikutel ei ole nii pikkasid juukseid, millest tirida. Samuti on selles juhtunud kahtlustatav lükanud kannatanu põrandale pikali, mida samuti autori hinnangul üldjuhul naissoost isik teha pigem ei jõuaks¹⁴¹;
- Kolmandas määruses oli välja toodud, et maja hoovil olles kiskus alkoholihoobes kahtlustatav enda abikaasa juustest ja lõi ühel korral rusikaga õlavarre piirkonda¹⁴². Autori hinnangul saab suure tõenäosusega eeldada, et juustest tiriti naissoost isikut;
- Tegemist oli jällegi juustest tirimisega, mistõttu saab eeldada, et kannatanuks on naine. Samuti lohistati kannatanut jalast kinni hoides mööda põrandat ja tõmmati ka voodist maha.¹⁴³ Autori meelest võib julgelt eeldada, et naissoost isik meesoost isikut mööda põrandat ringi lohistada ei jõuaks.

Esines näiteks 22 Lõuna Ringkonnaprokuratuuri lähisuhtevägivalla menetluse määrust, kus vägivald oli toime pandud praeguste/endiste abikaasade või elukaaslaste vahel, kuid ei selgunud poolte sugu ning puudusid ka alused neid eeldada. Lisaks leidis 2 määrust, kus oli öeldud, et tegemist on lähisuhtes toime pandud süüteoga, kuid osapooli ja sugu polnud võimalik tuvastada.

Leidis 2 Lõuna Ringkonnaprokuratuuri kehalise väärkohtlemise määrust, kust oli aru saada, et kannatanuks on naine, kuid kahtlustatava sugu ei olnud võimalik välja lugeda ega ka tuletada (kannatanud oli märgitud kui ema ja õetütar). Vastupidiselt olukord, kus kannatanuks oli mees ning kahtlustatava sugu ei olnud võimalik välja lugeda, esines 5-l korral (kannatanud olid märgitud kui poeg, poeg, poeg, vend, kasupoeg).

---

¹⁴⁰ LÕRP 25.10.2019 määrus nr 19261000904.

¹⁴¹ LÕRP 09.07.2019 määrus nr 19261000216.

¹⁴² LÕRP 30.01.2019 määrus nr 18278000887.

¹⁴³ LÕRP 30.08.2018 määrus nr 18261000185.

Esines 2 juhtumit, kus kannatanuks oli mees ning kahtlustatavaks naine ning 2 määrust, kus nii kannatanuks kui kahtlustatavaks olid meesoost isikud. Esimesel juhul oli tegemist poolvendade vahel toime pandud süüteoga ning teisel juhul oli tegemist isa ja poja vahel toime pandud kehalise väärkohtlemisega, kus poeg lõi isa korduvalt pähe.

5.2.2 Alaealine kannatanu

Sarnaselt Põhja Ringkonnaprokuratuuri määrustele, kategoriseeris autor ka Lõuna Ringkonnaprokuratuuri 2016.-2019. aasta oportuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalla määrused kolme gruppi: kannatanuks alaealine ja kahtlustatavaks naissoost isik, kannatanuks alaealine ja kahtlustatavaks meesoost isik, kannatanuks alaealine ja kahtlustatava sugu teadmata.

Lõpetati 5 menetlust, kus kahtlustatavaks oli naine ning kannatanuks oli või sai eeldada, et on alla 18-aastane laps:

- 1) õde ja 13-aastane vend;
- 2) õde ja 13-aastane vend;
- 3) ema ja 15-aastane tütar;
- 4) ema ja umbes 14-aastane tütar – ema lõi tüdrit 2017. a, 2018. märts, 2018. a suvel, 2018. a novembris ning 2018. a mais ähvardas. Tütar on sündinud 2004. aastal;
- 5) ema ja alaealine poeg – autor eeldas, et tegemist on alaealise lapsega. Asjaolude kohaselt lõi ema ühe korra tahvelarvuti laadija juhtmega pojale vastu külge, tabades õlavart ja selga. Kahtlustatav kahetseb ning tunnistab, et ärritus liigselt, kui poeg lepitud ajal koju ei tulnud ning pidi minema poega otsima. Kahtlustatav selgitab, et tal on olnud pärast abielu lahutamist raske poja kasvatamisega, kellel on nii koolis kui kodus probleeme käitumisega. Kannatanu ütluste kohaselt oli ta ise süüdi, et ema ärritus, sest ta ei pidanud kinni kokkulepitud kellaajast ning karistamist ei soovi. Politseisse pöörduda ei soovinud, kuid isa pealekäimisel seda tegi.¹⁴⁴ Autori hinnangul saab eeldada, et tegemist on alaealise pojaga, kuivõrd ta elab koos emaga, antakse koju tulemiseks kindel kellaaeg ning poeg käib koolis.

Lõpetati 1 menetlus, kus kahtlustatavaks oli mees ning kannatanuks alla 18-aastased lapsed. Isa kasutas alaealiste tütre ning kahe alaealise poja suhtes füüsilist vägivalda. Tütar on hüperaktiivne laps ning poegadel on raske puue. Prokurör määras kohustuseks individuaalne sotsiaalprogramm, mille eesmärk on vanemlusoskuste arendamine (lisaks tasuda ka kriminaalmenetluse kulud).¹⁴⁵

Leidus ka 6 menetlust, kus ei olnud võimalik aru saada kahtlustatava sugu, kuid oli öeldud lapse vanus või et tegemist on alaealisega. Autor toob mõned määrused välja:

¹⁴⁴ LÕRP 12.04.2016 määrus nr 15284000380.

¹⁴⁵ LÕRP 18.07.2018 määrus nr 18278000459.

- 1) Kahtlustatav lõi oma 9-aastasele pojale korduvalt kehasse, millega põhjustas kannatanule valu ja kahjustas tema tervist. Prokurör on põhjendustes öelnud, et süüd raskendavaid asjaolusid KarS § 58 tähenduses ei ole tuvastatud.¹⁴⁶ Küll aga ei ole autori meelest see tõene. Nimelt on KarS § 58 p 3 kohaselt raskendavaks asjaoluks see, kui süütegu on toime pandud noorema kui 12-aastase suhtes. Kuna tegu pandi toime 30.10.2018 ning KarS § 58 p 3 jõustus 2015. a, siis oleks pidanud autori hinnangul asjaolu, et kannatanuks oli alla 12-aastane laps, arvestama süüd raskendava asjaoluna.
- 2) Kahtlustatav lõi 2019. a alguses omavahelise sõnavahetuse käigus onupojale, kes on sündinud 2009. a, kahel korral rihmaga vastu pükse tuhara piirkonda, millega põhjustas kannatanule füüsilist valu.¹⁴⁷ Kannatanu oli sünniaasta järgi võttes süüteo hetkel umbes 10-aastane. Tegemist on jällegi KarS § 58 p 3 olukorraga ehk teadvalt alla 12-aastase suhtes süüteo toimepanemisega. Seda ei ole aga määruses välja toodud ega analüüsitud, miks olenemata raskendava asjaolu esinemisest siiski menetlus lõpetatakse. Oportuuniteedi kohaldamine eeldab aga ka raskendavate ja kergendavate asjaolude analüüsimist süü tasandi küsimuse lahendamisel. Prokurör on küll kirjutanud, et on hinnanud süü suurust jms ning asunud seisukohale, et menetlus tuleb lõpetada, kuna süü ei ole suur. Põhjendused ning analüüs, miks sellisele järeldusele aga jõutakse, autori hinnangul puuduvad. Põhistatud määrusega oleks aga vaja mõista, miks prokurör, sõltumata sellest, et esinevad oportuuniteeti välistavad asjaolud, on juhisest siiski irdunud ning pidanud põhjendatuks menetlus lõpetada.
- 3) Kahtlustatav lõi 2017. a kevadel ning suvel 10-aastasele tütrele rusikaga kuklasse. Samal aastal raputas kahtlustatav tütart, et ta maha rahuneks. Aasta aega hiljem, 2018. a märtsis, lõi kahtlustatav oma 11-aastasele tütrele rusikaga näkku.¹⁴⁸ Autori hinnangul ei ole jällegi välja toodud, et raskendav asjaolu on olemas (KarS § 58 p 3) ning jätkuva perevägivalla puhul peaks olemas olema ka avalik menetlushuvi ning oportuuniteeti ei tuleks kohaldada. Samuti on asjaolude kohaselt kannatanul diagnoositud vaimne alaareng ning autori hinnangul peaksid kannatanu huvid kindlasti avaliku menetlushuvi olemasolu jaatama. See, kui oma ema/isa lööb sind mitmeid kordi, on autori hinnangul lapsele, kes on niigi vaimselt alaarenenud, veelgi raskem ning võib pärssida arengut veelgi. Kaasuse asjaolude kohaselt on kahtlustatav ka ise raske puudega (80%) ning tal puuduvad oskused oma tütart õigesti kasvatada ja suunata. Seega võib olla põhjendatud miks ema suhtes menetlus lõpetati ja talle kohustuseks sotsiaalprogramm määrati.

---

¹⁴⁶ LÕRP 21.06.2019 määrus nr 18261000994.

¹⁴⁷ LÕRP 07.06.2019 määrus nr 19261000259.

¹⁴⁸ LÕRP 18.05.2018 määrus nr 18261000170.

Nagu ka Põhja Ringkonnaprokuratuuri määruste puhul, pööras autor ka Lõuna Ringkonnaprokuratuuri määruste puhul tähelepanu sellele, kas vägivalda nägid pealt ka alaealised lapsed. Lõuna Ringkonnaprokuratuuri 52 põhistatud määruse hulgas esines 3 juhtumit, kus alaealine laps nägi vägivalda pealt või autori hinnangul sai seda asjaoludest eeldada. Esimeses määrukses nägi füüsilist vägivalda pealt kannatanu 5-aastane tütar¹⁴⁹, teises määrukses ei olnud otseselt välja öeldud, et alaealine laps vägivalda pealt nägi, kuid autori hinnangul saab seda eeldada. Nimelt kasutas kahtlustatav kannatanu suhtes vägivalda ning samal ajal omavahelise sõnavahetuse käigus ägestudes ähvardas sõnaliselt elukaaslase 13-aastast tütar.¹⁵⁰ Seega, samal ajal kui kahtlustatav lõi elukaaslast ja talle füüsilist valu tekitas, ähvardas ka 13-aastast last. Seetõttu saab eeldada, et laps nägi vägivalda pealt. Prokurör ei ole välja toonud, et alaealine nägi juhtunut pealt, kuid autori hinnangul tuleb see asjaoludest selgelt välja. Prokurör oleks pidanud põhistama ka seda osa, miks alaealise huvid ei saanud siinkohal kahjustada ning miks avalik menetlushuvi seetõttu puudus. Kolmandas määrukses on prokurör välja toonud, et kuritegude toimepanemise ajal viibisid kodus kaks alaealist last – 3-kuune ja 3-aastane, kuid tulenevalt oma vanusest ei saa alaealiste pereliikmete huvid takistada kriminaalmenetluse lõpetamist. Prokurör leiab, et kahtlustatava teos puuduvad erandlikud asjaolud, mille tõttu oleks avalik menetlushuvi olemas.¹⁵¹ Seega jääb mulje, et prokurör peab menetluse läbiviimist pigem erakordseks, mida peaksid toetama erandlikud asjaolud. Samuti, autor ei mõista, miks 3-aastase ja 3-kuuse lapse vanus peaks olema selline, mis ei takista kriminaalmenetluse lõpetamist, kuivõrd 3-aastane on juba piisavalt vana mõistmaks, kui näiteks isa emale haiget teeb või vastupidi. On leitud, et juba raseduse ajal tunnevad looted kõike, sh emotsioone, mida ema tunneb. Samuti, pärast sündi kujundavad suhted imikuga seda, kuidas laps hiljem oma elus mõtleb, tunneb ja käitub.¹⁵²

Esines üks määrus, kus alaealine laps kuulis pealt ema ja isa vahelist tüli. Prokurör on autori hinnangul õigesti sellele tähelepanu pööranud ning välja toonud, et antud juhul ei olnud alaealine laps häiritud nii olulisel määral, et esineks avalik menetlushuvi. Ta viibis küll kodus, aga oli maja teisel korrusel ning kehaline väärkohtlemine toimus esimesel korrusel. Siinkohal on autori meelest prokurör välja toonud ja sõnastanud väga õige lause: „Üldjuhul esineb avalik menetlushuvi, kui perevägivalda näevad pealt alaealised lapsed.“¹⁵³ Seega eelduseks on, et

---

¹⁴⁹ LÕRP 11.10.2017 määrus nr 17261000233.

¹⁵⁰ LÕRP 06.09.2018 määrus nr 18261000590.

¹⁵¹ LÕRP 07.08.2017 määrus nr 17278000836.

¹⁵² HealthyWA. Emotional health for parents during pregnancy and after the birth. – Arvutivõrgus: https://healthywa.wa.gov.au/Articles/A_E/Emotional-health-for-parents-during-pregnancy-and-after-the-birth (24.02.2021).

¹⁵³ LÕRP 19.10.2017 määrus nr 17265000037.

avalik menetlushuvi on olemas ning selle ümberlükkamiseks on vaja põhjendusi ning analüüsimist, mis aga paljudes käesolevas töös analüüsitud määrustes puuduvad.

5.2.3 Varasem karistatus

Lõuna Ringkonnaprokuratuuri 52 põhistatud määruse hulgas leidis 40 määrust, kus kahtlustatav oli varasemalt karistamata.

Leidis 4 määrust, kus kahtlustatav oli kriminaalkorras karistamata, kuid kehtivaid väärteokaristusi oli 1. Leidis ka määrus, kus oli öeldud, et isik on kriminaalkorras karistamata, kuid väärteokorras karistati teda 3,5 aastat tagasi. Lisaks leidis näiteks 3 määrust, kus prokurör oli maininud, et kriminaalkaristus on kustunud. KarRS § 5 lg 1 kohaselt ei ole kustunud karistusregistri andmetel õiguslikku tähendust, seega ei tohiks ka prokurör neid määrusesse kirjutada.

Leidis 3 määrust, kus oli välja toodud, et isikut on varem kriminaalkorras karistatud. Esimese puhul oli öeldud, et see oli 7 aastat tagasi ning isik on olnud aastaid seadusekuulekas. Teises ja kolmandas määruses oli kahtlustataval üks kehtiv kriminaalkaristus mootorsõiduki joobes juhtimise eest.

Viimaseks, 52 määruse hulgas leidis üksnes 1 määrus, kus ei olnud öeldud sõnagi varasema karistatuse kohta.

5.2.4 Menetluse lõpetamise põhjendused

Peamine põhjendus, mis oli välja toodud 52 määruse hulgast 51-s määruses, oli kahtlustatava varasem karistatus. Leidis ka määruseid, kus põhjenduste hulgas oli asjaolu, et kahtlustatav tunnistab oma süüd/käitumist¹⁵⁴. Lisaks toodi mõnes määrustes välja, et kuriteoga ei ole põhjustatud raskeid tagajärgesid¹⁵⁵. Levinud põhjendus oli ka öelda nagu KrMS § 202 lg 1 nõuab – kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu, selles kahtlustatava isiku süü ei ole suur, tsiviilhagi puudub ning menetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi – seda leidis 22-s määruses. Autori hinnangul oli tihti teoreetiliselt öeldud, miks menetluse võib lõpetada, kuid prokurör ei olnud tegelikult määruses sisuliselt põhistanud, miks süü ei ole suur ning miks avalik menetlushuvi puudub.

---

¹⁵⁴ LÕRP 25.10.2019 määrus nr 19261000904; 04.09.2019 määrus nr 19261000761; 07.06.2019 määrus nr 19261000259; 03.05.2019 määrus nr 19261000268; 03.05.2019 määrus nr 19261000203; 21.02.2019 määrus nr 19261000030; 15.02.2019 määrus nr 19261000023; 30.01.2019 määrus nr 18278000887; 05.11.2018 määrus nr 18261000923; 27.09.2018 määrus nr 18261000814; 06.09.2018 määrus nr 18261000590; 30.08.2018 määrus nr 18261000185; 30.08.2018 määrus nr 18261000727; 18.07.2018 määrus nr 18278000459; 22.08.2017 määrus nr 17261000333; 18.08.2017 määrus nr 17261000254; 04.04.2017 määrus nr 17286000044; 27.03.2017 määrus nr 16282000344; 06.03.2017 määrus nr 17282000030; 12.04.2016 määrus nr 15284000380; 03.10.2018 määrus nr 18261000386; 03.10.2018 määrus nr 18261000386; 04.10.2019 määrus nr 19261000653.

¹⁵⁵ LÕRP 19.10.2017 määrus nr 17265000037; 26.06.2018 määrus nr 18261000381; 03.02.2016 määrus nr 15265000144; 03.02.2016 määrus nr 15265000144.

Leidus ka määrusi, mis autori hinnangul olid hästi koostatud. Näiteks oli eraldi välja toodud, et järgnevalt hindab prokurör kahtlustatava süü suurust, kus oli esitatud vastavalt tegelikele asjaoludele põhjendusi, mitte üksnes teoreetilisi lauseid. Oli välja toodud tsitaate ülekuulamise protokollidest ning analüüsitud ka kahtlustatava süüd vähendavaid asjaolusid. Seejärel hindas prokurör avalikku menetlushuvi, kus oli samuti välja toodud ütluste tsitaat ning pikalt analüüsitud vastavalt asjaoludele avalikku menetlushuvi.¹⁵⁶

Tihti öeldi ka (20-s määruises), et kahtlustatavat on võimalik mõjutada edaspidi seadusekuulekalt käituma ka ilma kriminaalkaristust kohaldamata. Leidus selliseid menetluse lõpetamise põhjendusi, et karistus ja menetluskulude lisandumine muudaks kahtlustatava edasise toimetuleku raskeks ning on põhjendatud lõpetada kahtlustatava suhtes menetlus KrMs § 202 lg 7 alusel (kahel juhul neist oli tegemist vanaduspensionäri ja ühel juhul 3 alaealise lapse lapsevanemaga)¹⁵⁷. Lisaks toodi 10-s määruises välja, et kannatanud on omavahel ära leppinud.

Järgmisena tuuakse välja menetlus, mille lõpetamise osas on autor skeptiline. Kahtlustatav lükkas 2018. a oktoober-november korteri esikus sõnalise konflikti käigus oma rasedat elukaaslast mitu korda jõuga vastu kappi, väliust ning vastu teisi esikus leiduvaid esemeid. Kannatanu tundis füüsilist valu. Samuti, 09.01.2019 lõi kannatanu käega näkku, tekitades põsele hematoomi ja põhjustas valu. Prokurör lõpetas menetluse oportuuniteediga ning määras kohustuseks 300 euro maksmise riigituludesse 3 kuulise tähtaja jooksul.¹⁵⁸ Autor toob esiteks välja, et süüteo toimepanemine raseda inimese suhtes on KarS § 58 p 3 kohaselt raskendav asjaolu, mida aga prokurör ei ole oma määruises välja toonud ega põhjendanud, miks seda arvesse ei ole võetud. Autor leiab, et selles asjas ei oleks tohtinud menetlust lõpetada, kuivõrd on näha, et tegemist on jätkuva perevägivallaga ning avalik menetlushuvi on olemas. Samuti peaksid autori hinnangul menetluse mittelõpetamist nõudma kannatanu huvid, kuivõrd lapseootel naise jaoks on enda elukaaslase selline vastutustundetu käitumine kindlasti traumeeriv ning see näitab ka kahtlustatava suhtumist enda elukaaslasesse ja tulevasse lapsesse. Nagu varasemalt välja toodud, mõjutab ema emotsioon ka loodet. Kahtlustatav lõi kaks kuud hiljem kannatanu ning ei ole küll öeldud, kas kannatanu oli endiselt lapseootel, kuid igal juhul alles sünnitanud ja oma lapse ema suhtes selline käitumine on autori hinnangul väga taunimisväärne.

Ühe näitena soovib autor välja tuua menetluse lõpetamise määruse, kus kahtlustatav lõi lähisuhtes olles rusikaga ühe korra kannatanu pea piirkonda, põhjustades füüsilist valu ja

---

¹⁵⁶ LÕRP 14.09.2018 määrus nr 17278001776.

¹⁵⁷ LÕRP 28.01.2019 määrus nr 16282000495; 20.09.2018 määrus nr 18261000317; 28.09.2017 määrus nr 17261000315.

¹⁵⁸ LÕRP 15.02.2019 määrus nr 19261000023.

kehavigastuse – peaaajupõrutuse.¹⁵⁹ Selle kõrvale võiks aga tuua kohtuotsuse, kus kahtlustatav haaras oma elukaaslase käest, pigistas seda ning tõmbas küüntega üle kannatanu küünarvarre, mille tagajärjel tundis kannatanu valu ja sai tervisekahjustuse. Kahtlustatavale määrati karistuseks 5 kuud vangistust.¹⁶⁰ Viimases näites ei ole küll öeldud, millise tervisekahjustuse kannatanu sai, kuid autor on veendunud, et peaaajupõrutusele sarnase raskusega tagajärge küüntega tõmbamisest tulla ei saanud. Tõsi, kohtuotsuses oli kahtlustatav varasemalt KarS § 120 lg 1 alusel süüdi mõistetud, mis sellise otsuse tegemisel kindlasti rolli mängis. Samas leidus töös analüüsitud määruste hulgas tihti menetlusi, mis olid näiteks KarS § 121 lg 2 p 2 ja 3, KarS § 120 lg 1 alusel alustatud, kuid ikkagi lõpetati.

Viimasena tooks autor välja menetluse, kus tekkis kahtlus, kas oli õige menetlus oportuuniteediga lõpetada. Asjaolude kohaselt lõi 2017. aasta märtsis ema oma 13-aastast tüdruku lahtise käega kukla piirkonda ning 2018. aasta märtsis lahtise käega suu pihta. 2018. aasta suvel võttis tüdruku tagi hõlmadest kinni ja raputas, tekitades kaela ümbrusesse valu. Seejärel haaras tüdruku juustest ning raputas. Kui kannatanu oli tuppa jõudnud, siis lõi teda rusikaga suu pihta, haaras käega pealaelt tüdruku juustest ja liigutas samal ajal tema pead. Seejärel lõi tüdruku kahel korral lahtise käega suu pihta ning kägistas. 2018. aasta novembris hoidis tüdruku kätest ning võttis ära tema mobiiltelefoni nii, et tekitas valu tüdruku käe nimetissõrmele, millel tuli küüs koos lihaga lahti. Viimaseks episoodiks oli 2018. aasta mai, kus ema helistas kannatanule, kes viibis sõbranna pool ning käskis koju tulla või vastasel juhul tuleb ise kohale ja siis pidi tüdruku veri mööda seinu voolama hakkama ja juuksed pidid hakkama maas vedelema. Tüdruku oli alust karta ähvarduste toimepanemist, kuna ema oli tema suhtes varasemalt füüsilist vägivalda kasutanud. Prokurör on öelnud, et kahtlustatav on varasemalt karistamata ehk varasemalt igati seadusekuulekas ja pole vägivaldsusele viitavaid ilminguid, mistõttu on teda võimalik mõjutada edaspidi jätkuvalt seadusekuulekalt käituma ka ilma vastavat kriminaalkaristust kohaldamata¹⁶¹. Prokurör on pärast karistatuse puudumist välja toonud, et kriminaaltoimiku materjale arvestades tuleb menetlus lõpetada. Puudub analüüs ja põhjendused, miks süü ei ole suur ning avalik menetlushuvi puudub. Tegemist on autori hinnangul jätkuva perevägivallaga, kus kannatanu huvid kindlasti menetlemist nõuaksid. Samuti, autor ei leia, et kahe teoreetilise lausega nentimine, et kõiki materjale ja sündmuse asjaolusid arvesse võttes tuleb menetlus lõpetada, saab pidada põhjendatud määruseks, vaid tuleb näidata, miks riigi peaprokuröri juhiseid ei järgitud ja avalik menetlushuvi jätkuva vägivalda puhul siiski prokuröri hinnangul puudub.

---

¹⁵⁹ LÕRP 04.02.2016 määrus nr 15284000493.

¹⁶⁰ TMKo 1-20-8113.

¹⁶¹ LÕRP 25.01.2019 määrus nr 18261001005.

5.2.5 Prokuröri määratud kohustused

Käesolevas töös analüüsitud Lõuna Ringkonnaprokuratuuri 49-s kehalise väärkohtlemise ning 3-s ähvardamise põhinstatud määruses määrati isikutele järgmised kohustused:

- kindel summa riigituludesse – 35 korral;
- üldkasulik töö – 11 korral;
- sotsiaalprogramm – 8 korral;
- kriminaalmenetluse kulude tasumine – 7 korral;
- kohustus mitte tarvitada alkoholi ja kohustus registreerida psühhiaatri vastuvõtule – 2 korral;
- kordusanalüüs alkoholi liigtarvitamise näitajate CDT ja GGT osas ning esitada analüüside vastused prokurörile – 1 kord;
- varalise kahju hüvitamine – 1 kord.

Lõuna Ringkonnaprokuratuuri 52 määruse hulgas leidis 11 määrust, kus kahtlustatav pani süüteo toime alkoholijoobes olles. Nende hulgas leiduskaks määrust, kus olid joobes nii kannatanu kui kahtlustatav ehk siis lähisuhtevägivald pandi toime ühise alkoholi tarvitamise käigus. Lisaks nendele 11-nele määrusele leidis 2 määrust, kus autori hinnangul võiks samuti jaatada, et kahtlustatav oli süüteo toimepanemise hetkel joobes – esimese puhul määrati kohustuseks alkoholi liigtarvitamise näitajate kordusanalüüs ning teisel juhul kohustus mitte tarvitada alkoholi. Samuti leidis näiteks 3 määrust, kus alkoholijoobes oli hoopis kannatanu. Kui kohustuseks määrati maksta raha riigituludesse, siis nendeks summadeks 35 määruse puhul olid: 100 eurot – 6 korda; 194,88 eurot – 1 kord; 250 eurot – 6 korda; 270 eurot – 1 kord; 290 eurot – 1 kord; 300 eurot – 5 korda; 320 eurot – 1 kord; 330 eurot – 1 kord; 350 eurot – 3 korda; 400 eurot – 5 korda; 430 eurot – 1 kord; 470 eurot – 1 kord; 500 eurot – 2 korda; 600 eurot – 1 kord. Riigi peaprokuröri juhise punkt 2.4.1 kohaselt on rahalise kohustuse alammäär täisealise isiku puhul 250 eurot¹⁶². Välja toodud määrustes leidis aga 7 menetlust, mis lõpetati nii, et kohustuseks määrati alla 250 euro suurune rahaline kohustus ning 6-s määruses 7-st oli prokurör eraldi põhjenduse välja toonud, miks ta alla 250 euro summa kohustuseks määras. Määrus, kus põhjendus puudus, on koostatud enne hetkel kehtivat oportuuniteedijuhist. Eelmise juhise, s.o 12.04.2007. a juhise punkt 12 kohaselt on rahalise kohustuse alammääraks täisealise isiku puhul kuriteo toimepanemise ajal kehtinud palga alammäär ning sellest väiksemat kohustust pannakse erandlikel asjaoludel, mida tuleb määruses põhjendada¹⁶³. Autoril oli võimalik saada

¹⁶² Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. P 2.4.1 (20.01.2021).

¹⁶³ Riigi peaprokuröri 12. aprill 2007 juhis nr RP-1-4/07/3 – Arvutivõrgus: https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/article_files/Riigi%20peaprokuröri%20juhis%20KrMS%20202-203%27%20kohaldamise%20kohta%20koos%20muudatustega%20%2023%2012%202009.pdf (17.04.2021).

12.04.2007. a oportuuniteedijuhise osas üksnes 27.06.2014. tehtud muudatused, kust ei tulenenud, et sellist kriteeriumi oleks muudetud. Mainitud määruses oli süütegu toime pandud 03.04.2016¹⁶⁴ ning sel hetkel oli töötasu alammääraks 430 eurot¹⁶⁵, kuid isikule pandi määruses rahaliseks kohustuseks 194,88 eurot – põhjendus selles osas puudus.

Nendes 35-s määruses, kus määrati kohustuseks riigituludesse kindla summa tasumine, oli prokurör kahtlustatavale andnud tähtajaks: 1 kuu – 1 kord; 2 kuud – 2 korda; 3 kuud – 5 korda; 4 kuud – 2 korda; 5 kuud – 18 korda; 6 kuud – 7 korda. KrMS § 202 lg 3 lause 1 kohaselt ei või rahalise kohustuse täitmise tähtaeg olla pikem kui kuus kuud¹⁶⁶. Üheski määruses ei ole seda tähtaega ületatud.

Nagu öeldud, määrati 52 määruse hulgas kohustusena ÜKT 11-1 korral. Nendes määrustes olid ÜKT tundide arvudeks: 30 tundi – 1 kord; 42 tundi – 1 kord; 50 tundi - 1 kord; 60 tundi – 7 korda; 70 tundi – 1 kord. Riigi peaprokuröri juhise punkt 2.4.2 kohaselt tuleb ÜKT kohaldamisel alla 60 tunni täisealise isiku puhul seda eraldi põhistada¹⁶⁷. Lõuna Ringkonnaprokuratuuri põhistatud määruste hulgas leidis 3 määrust, kus menetluse lõpetamisel määrati isikule kohustuseks alla 60 tunni ÜKT-d. Kahe puhul puudusid põhjendused (üks nendest oli koostatud enne hetkel kehtivat oportuuniteedijuhist, kuid ka 12.04.2007. a juhise 27.06.2014. a tehtud muudatuse punkt 11 kohaselt peaks üldjuhul ÜKT maht ulatuma vähemalt 60 tunnini¹⁶⁸) ning kolmanda puhul oli öeldud, et kahtlustataval on raske puue ning ta on tervislikku seisundit arvesse võttes võimeline tegema üksnes kergemaid koristustoid ning piisab 50 tunnist ÜKT-st. Käesoleva töö autor saatis ühe kahest määrusest, kus puudusid põhjendused, ka Riigiprokuratuuri järelevalveosakonnale kommenteerimiseks (vt Lisa 2) ning riigiprokurör Karin Talviste nentis, et tõepoolest ei ole selles määruses kinni peetud nõudest põhistada oportuuniteedijuhisega vastuolus olevat asjaolu ja pole selgitatud, miks oli asjakohane määrata isikule ÜKT kohustuseks 30 tundi mitte 60 tundi nagu juhise miinimummäärana ette näeb.

Järgmiseks kohustuseks, mis Lõuna Ringkonnaprokuratuuri määrustes määrati, on sotsiaalprogrammi läbimine. KrMS § 202 lg 3 lause 2 kohaselt ei või sotsiaalprogrammi täitmise tähtaeg olla pikem kui 18 kuud¹⁶⁹, mida Lõuna Ringkonnaprokuratuuris ka ei ületatud. Järgnevalt toob autor välja, millised tähtajad sotsiaalprogrammi kohustuse täitmisele Lõuna

¹⁶⁴ LÕRP 01.07.2016 määrus nr 16265000107.

¹⁶⁵ Maksu- ja tolliamet. Töötasu alammäärad. – Arvutivõrgus: <https://www.emta.ee/et/ariklient/tulud-kulud-kaivekasum/kinnipeetud-tulumaks-tulumaksu-kinnipidamine/tootasu-alammaarad> (17.04.2021).

¹⁶⁶ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 29.12.2020, 10.

¹⁶⁷ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhise P 2.4.2 (27.01.2021).

¹⁶⁸ 27.06.2014. a oportuuniteedijuhise muudatused on autorile saadetud info@prokuratuur.ee poolt.

¹⁶⁹ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 29.12.2020, 10.

Ringkonnaprokuratuuris määratud olid: 4 kuud – 1 kord; 4 kuud ja 15 päeva – 1 kord; 5 kuud – 1 kord; 6 kuud – 2 korda; 6 kuud ja 12 päeva – 1 kord; 7 kuud – 1 kord; 1 aasta – 1 kord.

Selliseid määrusi, kus kahtlustatavale ei määratud ühtegi kohustust, Lõuna Ringkonnaprokuratuuri 2016.a-2019.a 52 põhistatud määruste hulgas ei leidunud.

5.3 Viru Ringkonnaprokuratuur

Viru Ringkonnaprokuratuur asub Jõhvis, Narvas ning Rakveres.¹⁷⁰ Viru Ringkonnaprokuratuuris lõpetati perioodil 01.01.2016-31.12.2019 KarS § 121 lg 2 p 2 järgi alustatud menetlusi oportuuniteediga 203-l korral, millest üksnes 18 määrust olid põhistatud ning nendest sai välja lugeda juhtunu asjaolusid ning lõpetamise põhjenduste kohta. Ülejäänud 185 määrust olid aga põhistamata. Nende 18-ne põhistatud määruse hulgas leidis 5 määrust, kus menetlus oli alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja p 3 alusel. Lisaks 18-nele kehalise väärkohtlemise põhistatud määrusele leidis Viru Ringkonnaprokuratuuris 1 põhistatud KarS § 120 lg 1 alusel alustatud menetluse lõpetamise määrus.

Seega esines Viru Ringkonnaprokuratuuris perioodil 2016.-2019. aastal kokku 19 lähisuhtevägivalla põhistatud määrust.

5.3.1 Kannatanu ja kahtlustatava sugu ning nendevaheline lähisuhe

Järgnevalt tuuakse välja mitmel korral lõpetas Viru Ringkonnaprokuratuur lähisuhtevägivalla menetluse oportuuniteediga, kus süütegu oli toime pandud meesoost kahtlustatava ja naissoost kannatanu vahel ning vastupidi. Tuuakse ka välja, kui mitmel korral ei olnud võimalik poolte sugu tuvastada ega eeldada, kuid määruses oli öeldud, et tegemist on praeguste või endiste elukaaslaste või abikaasadega. Samuti leitakse nende menetluste arv, kus nii kannatanu kui kahtlustatav oli meesoost isikud või ei olnud näiteks määrusest kahtlustatava sugu aru saada, kuid kannatanuks oli naine.

Analüüsidest Viru Ringkonnaprokuratuuri 2016.-2019. aasta põhistatud määruseid, pandi meesoost kahtlustatava ja naissoost kannatanu vahel kehaline väärkohtlemine toime 19 põhistatud määruse hulgast 6-l korral, millest 1 puhul käesoleva töö autor sugu eeldas. Seda põhjusel, et kahtlustatav tiris kannatanut juustest ning oli võimeline kannatanut maha paiskama ning autosse lükkama.¹⁷¹ Kõigi 6 määruse puhul oli tegemist abikaasade või elukaaslaste vahel toime pandud süütegudega.

Esines 6 määrust, kus oli öeldud, et tegemist on elukaaslaste või abikaasadega, kuid nendest määrustest ei selgunud poolte sugu ning puudusid ka alused neid eeldada. Nende kuue hulgas

---

¹⁷⁰ Prokuratuur. Viru Ringkonnaprokuratuur. – Arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/kontaktid/viru-ringkonnaprokuratuur> (15.09.2020).

¹⁷¹ VRP 07.06.2017 määrus nr 16244000692.

oli ka ainuke Viru Ringkonnaprokuratuuri määruste hulgas esinev ähvardamise alusel alustatud menetluse lõpetamise määrus.

Leidus 2 kehalise väärkohtlemise määrust, kust oli aru saada, et kannatanuks on naine, kuid kahtlustatava sugu ei olnud võimalik välja lugeda ega ka tuletada (kannatanut märgiti vastavalt kui ämma ja ema). Esines 1 määrus, kus nii kannatanuks kui kahtlustatavaks olid meesoost isikud (vendadevaheline) ning 1 määrus kus mõlemaks menetluspoolteks olid naissoost isikud (õdedevaheline).

5.3.2 Alaealine kannatanu

Viru Ringkonnaprokuratuuri 2016.-2019. aasta oportuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalla menetluse määrused jagunesid kahte gruppi: kannatanuks alaealine ja kahtlustatavaks naissoost isik ning kannatanuks alaealine ja kahtlustatavaks meesoost isik.

Lõpetati 2 menetlust, kus kahtlustatavaks oli naissoost isik ning kannatanuks alla 18-aastane laps või lapsed. Esimesel juhul lõi ema korduvalt oma kahte alaealist last rihmaga ja lahtise käega. Kahtlustatav tunnistas tegu ning selgitas, et omal ajal sai karmi kasvatus osaliseks ning kui lapsed sõna ei kuula või manipuleerivad, siis ta vihastab ning on tekkinud olukordi, et on lapsi füüsiliselt karistanud.¹⁷² Teisel juhul lõi ema oma alaealist poega, millega põhjustas kannatanule füüsilist valu. Tegemist on perekonnaga, kelle kohta on olnud korduvaid teateid peres toimunud lähisuhtevägivalla juhtumite kohta, kus kannatanuks on olnud erinevad osapooled. Kahtlustatav on ise olnud mehepoolse kehalise väärkohtlemise ohver aastatel 2012 ning 2013.¹⁷³ Autori hinnangul tuleks tähelepanu pöörata sellele, et mõlemas eelnimetatud menetluses on kahtlustatav ise kas lapsepõlves või hiljuti olnud kannatanuks lähisuhtevägivallas. Esimeses juhtumis on olukord, kus kahtlustatav on ise saanud karmi kasvatus osaliseks, mis võib viidata, et ka teda löödi lapsepõlves näiteks rihmaga ning ta kasutas sellist vägivaldset kasvatusviisi ka nüüd enda laste peal. Nagu varasemalt on käesolevas töös mainitud, on suur tõenäosus, et lapseas lähisuhtevägivalla tunnistajaks olnud laps hakkab ise täiskasvanu eas vägivalda kasutama või satub vägivalla ohvriks¹⁷⁴ ning lapsed, kelle peres kasutatakse vägivalda, võivad seda ka ise hilisemas elus kasutama hakata¹⁷⁵. Teises juhtumis oli kahtlustatav olnud ise mõned aastad tagasi mehepoolse vägivalla ohver. On öeldud, et naised, kes kasutavad vägivalda meeste vastu on ise kogenud vägivalda mehe poolt¹⁷⁶. Autori

---

¹⁷² VRP 13.09.2016 määrus nr 16259000401.

¹⁷³ VRP 11.10.2016 määrus nr 16259000595.

¹⁷⁴ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. Lk 39. (12.02.2021).

¹⁷⁵ World Health Organization. Violence against women. (12.02.2021).

¹⁷⁶ M. Linno jt. Juhendmaterjal perevägivalla vähendamiseks ja ennetamiseks. Justiitsministeerium. Tallinn 2011. -Arvutivõrgus:
https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/perevagivalla_juhis_kovidele_v_eebi.pdf Lk 7. (13.02.2021).

hinnangul saab sellest teha ka üldisema järelduse – naine, kes on olnud varem vägivalda ohver, võib ka ise vägivaldse käitumismustri valida. Autorile tundub, et kui perekonnas on vägivalda juba kord kasutatud, tundub selle uuesti kasutamine lihtsamini tulema.

Menetlusi, kus kahtlustatavaks oli meessoost isik ja kannatanuks alla 18-aastane laps, esines Viru Ringkonnaprokuratuuris 19 põhistatud lähisuhtevägivalda määruse hulgas 1 kord, mille kohaselt isa/kasuisa lõi oma alaealist last.

Üheski Viru Ringkonnaprokuratuuri põhistatud määruses ei olnud välja toodud, et süütegu oleks alaealine laps pealt näinud.

5.3.3 Varasem karistatus

Viru Ringkonnaprokuratuuri 19 põhistatud määruse hulgas leidis 9 määrust, kus oli öeldud, et kahtlustatav on varasemalt karistamata. Leidis näiteks 3 määrust, kus isik oli küll kriminaalkorras karistamata, kuid oli väärteokorras 1 korra karistatud.

Lisaks leidis määrus, kus kahtlustatava suhtes oli rohkem kui 3 aastat tagasi lõpetatud KarS § 121 menetlus KrMS § 202 alusel ning leidis ka kahtlustatav, kes oli kolm korda kriminaalkorras KarS § 423¹ järgi karistatud. Lisaks nendele leidis veel karistatuse variante, mille kohta eraldi ülevaadet autor ei pea vajalikuks tuua.

5.3.4 Menetluse lõpetamise põhjendused

Kõigis 19-s Viru Ringkonnaprokuratuuri määruses oli välja toodud, kas kahtlustatav on varasemalt olnud kohtulikult karistatud. Samuti toodi kõikides määrustes välja, et isiku süü ei ole suur ning avalik menetlushuvi puudub.

Ka Viru Ringkonnaprokuratuuris leidis määruseid, kus sama prokurör kasutas määruse põhjana dokumenti, kus tundus olevat põhjendusena kirjas samasugune fraas. Näiteks kasutas abiprokurör enda 4-s määruses ainsate põhjendustena järgmisi kahte lauset, mis olid pärast teo kirjeldust välja toodud:

- „Kuna uurimise käigus ei ole tuvastatud kahtlustatava karistust raskendavaid asjaolusid KarS § 58 mõttes, siis ei ole tema süü suur ning kriminaalasja menetluse võib sel alusel lõpetada, pannes kahtlustatavale tema nõusolekul kohustuse [...]“;
- „Varem ei ole kahtlustatavat kohtulikult karistatud, seega puudub käesolevas kriminaalasjas avalik menetlushuvi“ .

Töös analüüsitud määrustes võeti arvesse ka seda, kas esinevad raskendavad asjaolud¹⁷⁷. Samuti arvestati seda, kas vägivalda tagajärjel põhjustati tervisekahjustusi või raskeid

---

¹⁷⁷ VRP 23.11.2016 määrus nr 16233000758; 10.11.2016 määrus nr 16233000950; 14.11.2016 määrus nr 16233001043; 15.11.2016 määrus nr 16233001538; 20.10.2016 määrus nr 16259000020; 05.05.2017 määrus nr 15244000707; 27.01.2017 määrus nr 15244000863; 22.02.2019 määrus nr 18233000710; 19.07.2019 määrus nr 19233000311; 30.07.2019 määrus nr 19233000427.

tagajärgi¹⁷⁸. Lisaks toodi põhjendusena näiteks mitmes määruses välja, et puudub vajadus kahtlustatava suhtes kriminaalkaristuse kohaldamiseks ning teda on võimalik õiguskuulekale käitumisele mõjutada kergemate mõjutusvahenditega ning kriminaalmenetluse tema suhtes võib lõpetada¹⁷⁹.

Põhjendusena oli ka mõnes määruses välja toodud, kas kahtlustatav ise süüd tunnistas ning kas kannatanu ja kahtlustatav on leppinud¹⁸⁰. Samuti, kas kahtlustatav ka ise tehtut kahetseb¹⁸¹ ning oli ka öeldud, et kannatanu või lapse esindaja ei soovi isiku karistamist¹⁸². Leidus ka määrus, kus leiti, et isikut ei ole otstarbekas karistada, vaid talle tuleks panna kohustus arendada enda vanemlikke oskusi¹⁸³. Samuti öeldi, et eri- ega üldpreventatiivsetel kaalutlustel ei ole tarvilik kriminaalmenetluse jätkamine ning karistuse kohaldamine¹⁸⁴.

Seega üldjuhul toodi määrustes välja asjaolud, mida KrMS § 202 lg 1 nõuab – teise astme kuritegu, süü ei ole suur ja avalik menetlushuvi puudub. Lisaks nendele kolmele on aga nimetatud sättes kirjas veel kaks nõuet – kahtlustatav/süüdistatav on heastanud või asunud heastama kahju ja tasunud kriminaalmenetluse kulud või võtnud endale kohustuse need tasuda. Neid kriteeriume enamasti määrustes prokuröri poolt välja toodud ega analüüsitud ei olnud, kuid autor eeldab, et näitamiseks piisab ka sellest, kui kahtlustatavale pandi kohustusena tasuda kriminaalmenetluse kulud või näiteks hüvitada materiaalne kahju. Leidus siiski kolm määrust, kus prokurör ütles, et menetluskulusid kriminaalasjas ei ole¹⁸⁵.

Ainukeses ähvardamise menetluses leidis aga prokurör näiteks avaliku menetlushuvi osas, et see puudub põhjustel, et kannatanu oli esialgu nõus lepitusmenetlusega, osalised ei ela enam koos ning kahtlustatav on karistamata¹⁸⁶.

Viimaseks toob autor välja ühe kohtuotsuse ning menetluse lõpetamise määruse võrdluse. Menetluse lõpetamise määruses lõi kahtlustatav elukaaslast kahel korral rusikaga näo piirkonda ja seejärel hakkas puutooliga vastu kannatanu pead ja keha piirkonda lööma, mille tagajärjel sai

---

¹⁷⁸ VRP 13.09.2016 määrus nr 16259000401; 11.10.2016 määrus nr 16259000595; 27.01.2017 määrus nr 15244000863.

¹⁷⁹ VRP 20.01.2016 määrus nr 16259000020; 13.09.2016 määrus nr 16259000401; 11.10.2016 määrus nr 16259000595; 10.06.2016 määrus nr 16233000690; 14.06.2016 määrus nr 16233000765; 26.07.2016 määrus nr 16233000979.

¹⁸⁰ VRP 10.06.2016 määrus nr 16233000690; 14.06.2016 määrus nr 16233000765; 26.07.2016 määrus nr 16233000979; 13.09.2016 määrus nr 16259000401; 11.10.2016 määrus nr 16259000595; 06.05.2019 määrus nr 19259000210; 07.06.2017 määrus nr 16244000692; 03.04.2017 määrus nr 17233000120.

¹⁸¹ VRP 13.09.2016 määrus nr 16259000401; 11.10.2016 määrus nr 16259000595; 06.05.2019 määrus nr 19259000210; 07.06.2017 määrus nr 16244000692.

¹⁸² VRP 27.01.2017 määrus nr 15244000863; 07.06.2017 määrus nr 16244000692; 06.05.2019 määrus nr 19259000210; 11.10.2016 määrus nr 16259000595; 13.09.2016 määrus nr 16259000401.

¹⁸³ VRP 06.05.2019 määrus nr 19259000210.

¹⁸⁴ VRP 07.06.2017 määrus nr 16244000692; 22.02.2019 määrus nr 18233000710; 19.07.2019 määrus nr 19233000311; 30.07.2019 määrus nr 19233000427.

¹⁸⁵ VRP 13.09.2016 määrus nr 16259000401; 11.10.2016 määrus nr 16259000595; 06.05.2019 määrus nr 19259000210.

¹⁸⁶ VRP 22.05.2017 määrus nr 16244001612.

kannatanu kehapiirkondade pindmisi vigastusi.¹⁸⁷ Sellele võrdluseks mõisteti näiteks ühes kohtuotsuses isikule, kes oli varasemalt karistamata, 5 kuud vangistust selle eest, et ta lõi oma abikaasat peopesaga vastu põske ning seejärel kõõgitooliga näo piirkonda. Kannatanu sai selle tagajärjel marrastuse silma all ning tundis füüsilist valu.¹⁸⁸ Tegemist on üldpildis sarnaste süütegudega – kahtlustatav/süüdistatav lööb kannatanut käega ja seejärel tooliga. Tekib küsimus, miks üks menetlus lõpetati ning teise puhul otsustati isikut karistada. Kui asjaolusid detailsemalt vaadata, tekib see küsimus autori hinnangul veel enam. Nimelt menetluses, mis lõpetati, lõi kahtlustatav kannatanut rusikaga ning seda mitu korda. Kohtuotsuse asjaolude kohaselt lõi aga süüdistatav kannatanut peopesaga silma alla. Autori hinnangul tekitab rusikaga löömine kindlasti suuremat valu ja kehavigastusi, kui lahtise käega löömine. Järgmiseks, lõpetatud menetluses lõi kahtlustatav kannatanut puutooliga pea ja keha piirkonda, mis näitab, et löökide arv oli rohkem kui 1. Kohtuotsuse kohaselt lõi süüdistatav kannatanut kõõgitooliga näo piirkonda. Seega, mõlemas löödi kannatanut pea või näo piirkonda, kuid see menetlus, kus tooliga rohkem löödi, otsustati ikkagi lõpetada. Mõlemas menetluses sai kannatanu kehavigastusi ning mõlemas menetluses oli süüteo toime pannud isik varasemalt karistamata. Seega jääb õhku küsimus, kuidas otsustatakse selliste menetluste puhul niivõrd erinev lähenemine. Käesoleva töö autor on nimetatud lõpetamise määrust ning kohtuotsust palunud lahendada kaasuse näol ka prokuröridel (vt peatükk 6 ja Lisa 1), kellest 3-st 2 oleksid läinud mõlema asjaga kohtusse. Üks prokuröridest leidis, et puutooli või kõõgitooliga pähe või näkku löömine ületab tema jaoks süü suuruse piiri, et asja oportuniteediga lahendada. Teine prokurör leidis, et kuigi kõõgitooliga löömise kaasuses on vägivald vähem intensiivsem (tegelikult lahendati just see menetlus kohtuotsusega mitte lõpetamisega), siis mõlema puhul ei oleks oportuniteet juhise kohaselt kooskõlas üldise praktikaga, kuna tegemist on perevägivallaga. Prokurör leidis, et tema hinnangul ei ole aluseid ka üldisest praktikast hälbimiseks. Kolmas prokurör leidis puutooliga löömise kaasuses, et kuivõrd pooled on ära leppinud, kohaldaks tema lepitusmenetlust ning kõõgitooliga löömise menetluses kohaldaks oportuniteeti, kuivõrd tegemist on karistamata isikuga.

5.3.5 Prokuröri määratud kohustused

Käesolevas töös analüüsitud Viru Ringkonnaprokuratuuri poolt 19-s oportuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalla põhistatud määruses määrati kahtlustatavatele järgmised kohustused:

- kindel summa riigituludesse – 7 korral;
- üldkasulik töö – 8 korral;
- sotsiaalprogramm – 6 korral;

---

¹⁸⁷ VRP 10.06.2016 määrus nr 16233000690.

¹⁸⁸ VMKo 1-20-7554.

- kriminaalmenetluse kulude tasumine – 5 korral;
- materiaalse kahju hüvitamine – 1 korral.

Kui kohustuseks määrati maksta raha riigitulusesse, siis summadeks nende 7 määruse puhul olid: 100 eurot – 1 kord; 250 eurot – 2 korda; 320 eurot – 1 kord; 400 eurot – 1 kord; 430 eurot – 2 korda. Riigi peaprokuröri juhise punkt 2.4.1 kohaselt on rahalise kohustuse alammäär täisealise isiku puhul 250 eurot ning punkti 5.1 kohaselt tuleb juhisega vastuolus olevatel juhtudel põhistada juhisega vastuolus olevat asjaolu.¹⁸⁹ Viru Ringkonnaprokuratuuri määruste hulgas leidis üks menetlus, mis lõpetati nii, et kohustuseks määrati alla 250 euro suurune rahaline kohustus ning prokurör oli seda ka põhistanud (sissetulek väike, elatise maksmine kahele alaealisele lapsele, uue pere ülalpidamine)¹⁹⁰.

Nendes 7-s määruses, kus kohustuseks määrati riigitulusesse kindla summa tasumine, olid tähtaegadeks: 2 kuud – 1 kord; 3 kuud – 1 kord; 5 kuud 10 päeva – 1 kord; 6 kuud – 4 korda. KrMS § 202 lg 3 lause 1 kohaselt ei või rahalise kohustuse täitmise tähtaeg olla pikem kui kuus kuud¹⁹¹. Üheski määruses ei ole seda tähtaega ületatud.

Lisaks rahalisele kohustusele esines, nagu öeldud, 8-1 korral ÜKT määramist. Kõigi 8 määruse puhul määrati kahtlustatavale ÜKT-d 60 tundi ning tähtajaks anti: 3 kuud – 2 korral; 6 kuud – 6 korral. Siinkohal kohaldub KrMS § 202 lg 3 lause 1, mille kohaselt ei või ÜKT tegemise tähtaeg olla pikem kui kuus kuud¹⁹², mida nimetatud määruste puhul ei ole ka ületatud.

Viimaseks kohustuseks, mis Viru Ringkonnaprokuratuuri määrustes leidis, oli sotsiaalprogrammi läbimise kohustus, mille puhul ei või kohustuse täitmise tähtaeg olla pikem kui 18 kuud (KrMS § 202 lg 3 lause 2)¹⁹³ ning seda olid prokurörid ka järginud. Sotsiaalprogrammi läbimiseks anti järgmised tähtajad: 2 kuud 1 päev; 7 kuud 25 päeva; 6 kuud; 1 aasta; 1 aasta 1 päev; 1 aasta ja 18 päeva.

Siinkohal mainib töö autor, et Viru Ringkonnaprokuratuuri 19 määruse hulgas leidis 5 määrust, kus kahtlustatav pani süüteo toime alkoholijoobes olles. Kahtlustatavatele ei pandud Viru Ringkonnaprokuratuuri poolt ühelgi korral kohustuseks alkoholi sõltuvusravi.

Selliseid määrusi, kus kahtlustatavale ei määratud ühtegi kohustust, Viru Ringkonnaprokuratuuri 2016.-2019. aasta 19-ne põhistatud määruste hulgas ei leidunud.

¹⁸⁹ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. P 2.4.1, 5.1 (14.02.2021).

¹⁹⁰ VRP 27.01.2017 määrus nr 15244000863.

¹⁹¹ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 29.12.2020, 10.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Ibid.

5.4 Lääne Ringkonnaprokuratuur

Lääne Ringkonnaprokuratuur asub Pärnus, Kuressaares, Raplas, Haapsalus ning Paides.¹⁹⁴ Lääne Ringkonnaprokuratuuris lõpetati perioodil 01.01.2016-31.12.2019 KarS § 121 lg 2 p 2 järgi alustatud menetlusi oportuniteediga 161 korral. Nendest 17 olid põhistatud määrused ning 144 põhistamata. Põhistatud määruste hulgas oli oportuniteediga lõpetatud 2 menetlust, mis olid alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja p 3 alusel ning 2 menetlust, mis olid alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja p 3 ning KarS § 120 lg 1 alusel. Lääne Ringkonnaprokuratuuri 17 põhistatud määruse hulgas leidis ka 1 oportuniteediga lõpetatud menetlus, mis oli alustatud KarS § 121 lg 2 p 2 ja § 182 alusel.

Ühtegi põhistatud määrust, kus menetlus oleks üksnes ähvardamise paragrahvi alusel alustatud, Lääne Ringkonnaprokuratuuris ei leidunud.

5.4.1 Kannatanu ja kahtlustatava sugu ning nendevaheline lähisuhe

Järgnevalt tuuakse välja mitmel korral lõpetas Lääne Ringkonnaprokuratuur lähisuhtevägivalla menetluse oportuniteediga, kus süütegu oli toime pandud meesoost kahtlustatava ja naissoost kannatanu vahel või miks autor seda eeldas. Tuuakse ka välja kui mitmel korral ei olnud võimalik poolte sugu tuvastada ega eeldada, kuid määruses oli öeldud, et tegemist on praeguste või endiste elukaaslaste või abikaasadega. Samuti leitakse nende menetluste arv, kus nii kannatanu kui kahtlustatav oli meesoost isikud või ei olnud näiteks määrusest kahtlustatava sugu aru saada, kuid kannatanuks oli naine või mees.

Analüüsid Lääne Ringkonnaprokuratuuri 2016.-2019. aasta põhistatud määruseid, pandi meesoost kahtlustatava ja naissoost kannatanu vahel kehaline väärkohtlemine toime 17 põhistatud määruse hulgast 3-l korral, millest ühe puhul käesoleva töö autor sugu eeldas. Autor eeldas seda seetõttu, et asjaolude kohaselt haaras kahtlustatav muuhulgas oma elukaaslasel kõrist kinni nii, et lähenes kannatanule selja tagant, hoidis küünarnukiga enda haardes ning nad liikusid teise tuppa, kuna kahtlustatav ei tahtnud, et tema lapsed pealt näeksid¹⁹⁵. Autor eeldab, et kannatanuks oli naine ja kahtlustatavaks mees, kuna suure tõenäosusega ei suuda naine hoida mehe kõri selja tagant küünarhaardes piisavalt tugevasti. Teine menetlus, kus süütegu pandi toime naissoost kannatanu ja meesoost kahtlustatava vahel, oli abikaasade vaheline ning kolmas menetlus elukaaslaste vahel (sugu ei oleks viimases olnud võimalik asjaoludest välja olnud lugeda, kuid ühes kohas oli ununenud kahtlustatava nime asemel initsiaalid panna).

Esines 3 määrust, kus lähisuhte olemasolu oli selgelt jaatatud ning oli öeldud või sai eeldada, et tegemist on praeguste või endiste elukaaslaste või abikaasadega. Samas ei selgunud nendest

---

¹⁹⁴ Prokuratuur. Lääne Ringkonnaprokuratuur. – Arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/kontaktid/laane-ringkonnaprokuratuur> (15.09.2020).

¹⁹⁵ LÄRP 26.06.2017 määrus nr 17251000104.

määrustest poolte sugu ning puudusid ka alused neid eeldada. Ühe määruse puhul autor eeldas, et tegemist on endiste elukaaslaste/abikaasadega, kuivõrd asjaolude kohaselt pandi süütegu toime alaealise lapse juuresolekul ning on öeldud, et kahtlustatav ja kannatanu ei ela enam koos¹⁹⁶.

Leidus 2 Lääne Ringkonnaprokuratuuri kehalise väärkohtlemise määrust, kus oli aru saada, et kannatanuks on naine, kuid kahtlustatava sugu ei olnud võimalik välja lugeda ega ka tuletada (kannatanut märgiti kui tädi, elukaaslase ema) ning 2 määrust, kus vastupidiselt oli kannatanuks mees (kannatanut märgiti mõlemal korral kui poega), kuid kahtlustatava sugu ei olnud teada. Menetlusi, kus nii kahtlustatavaks kui kannatanuks oli meessoost isik, esines 1 (vendade vaheline vägivald).

5.4.2 Alaealine kannatanu

Autor kategoriseeris Lääne Ringkonnaprokuratuuri 2016.-2019. aasta oportuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalla menetluse määrused kolme gruppi: kannatanuks alaealine ja kahtlustatavaks naissoost isik, kannatanuks alaealine ja kahtlustatavaks meessoost isik ning kannatanuks alaealine, kuid kahtlustatava sugu teadmata.

Lõpetati 1 menetlus, kus kahtlustatavaks oli naine ning kannatanuteks olid alaealised lapsed. Menetlusi, kus kahtlustatavaks oli meessoost isik ja kannatanuks alla 18-aastane laps, esines 2. Esimese puhul lõi kasuisa oma 13-aastast kasupoega¹⁹⁷. Teise määruse puhul autor eeldas, et kahtlustatavaks on meessoost isik. Asjaolude kohaselt tarvitab elukaaslane X alkoholi ja joobes olles on naise peale kuri ja alandab teda ka laste kuuldes ning selline olukord tekitab suuri pingeid. Lapsel on raskusi lugemisega ning ka kooli eripedagoogil on mure ja ütleb, et seevastu pingevabas olukorras saab laps õppimisega suurepäraselt hakkama. Vägivalla toimumise päeval harjutaski laps lugemist, pikapeale väsis ning keeldus edasi lugemast. Kahtlustatav kaotas enesevalitsuse, ärritus ja vihastas ning tutistas kannatanut kahel korral ja selle käigus kukkus laps põsega vastu kirjutuslauda.¹⁹⁸ Autor eeldab, et kahtlustatavaks on mees, kuivõrd on välja toodud, et X tarvitab alkoholi, alandab ja sõimab naist – seega viitab see sellele, et ka sel korral oli tegemist mehepoolse ärritumisega, mis lõppes aga lapse vastu vägivalla kasutamisega. Autori hinnangul on see näide sellest, kuidas vanemate vaheline vägivald mõjutab ka lapsi. Isegi, kui tegemist on psühholoogilise vägivallaga, on tekkinud pingeline õhkkond tajutav ka laste poolt ning nagu näiteks antud kaasuses, tekitas see lapsele õppimisraskusi.

---

¹⁹⁶ LÄRP 23.03.2017 määrus nr 16257000163.

¹⁹⁷ LÄRP 19.12.2018 määrus nr 18251000284.

¹⁹⁸ LÄRP 11.12.2018 määrus nr 18251000343.

Menetlusi, kus kahtlustatava sugu ei olnud tuvastatav, kuid asjaolude kohaselt oli kannatanuks alaealine laps, esines 3 korral, millest ühe puhul nägi vägivalda pealt ka 9-aastane laps. Lisaks nägi alaealine laps või lapsed vägivalda pealt veel kahel korral – esimese puhul löi kahtlustatav kannatanut ühel korral vastu kätt¹⁹⁹ ning teise puhul kägistas kahtlustatav oma elukaaslast, kus on öeldud, et lapsed nägid pealt ja olid häiritud²⁰⁰. Viimase määruse puhul ei ole küll öeldud, et tegemist oli alaealiste lastega, kuid kuivõrd tüli toimus kodus ning pealt nägi mitu last, siis saab autori hinnangul eeldada, et vanemate juures elavad üldjuhul alaealised lapsed või vähemalt üks neist on veel alaealine. Samuti võiks alaealisust eeldada põhjusel, et prokurör on pidanud vajalikuks laste poolse pealt nägemise välja tuua ning nimetanud neid „lasteks“. Igal juhul on aga lapsed olnud juhtunust häiritud, mis riigi peaprokuröri juhise kohaselt võiks üles kaaluda selle, et antud juhul on avalik menetlushuvi olemas – mittelõpetamist nõuavad kuritegu pealt näinud alaealise pereliikme huvid. Prokurör ei ole aga põhjendanud, miks ta laste huvisid arvesse ei võtnud või kui võttis, siis miks otsustas ikkagi menetluse lõpetada, kuigi on selgelt öeldud, et lapsed olid juhtunust häiritud. Lisaks on prokurör näiteks välja toonud, et kumbki osapool ei teinud sisuliselt midagi, et lapsi konfliktist säästa²⁰¹.

5.4.3 Varasem karistatus

Lääne Ringkonnaprokuratuuri 17 põhistatud määruse hulgas leidis 8 määrust, kus oli öeldud, et kahtlustatav on varasemalt karistamata. Määrusi, kus oli öeldud, et isikul ei ole samaliigilisi karistusi või pole varem vägivalda kuritegusid toime pannud, esines kokku 3-l korral. Leidis ka määrus, kus isik oli varasemalt 1 korra kriminaalkorras karistatud KarS § 263 lg 1 p 1 järgi. 17 määruse hulgas leidis 2 määrust, kus ei olnud öeldud sõnagi varasema karistatuse kohta. Lisaks eeltoodule leidis veel varasema karistatuse variante, mida autor ei pea vajalikuks eraldi välja ei tuua.

5.4.4 Menetluse lõpetamise põhjendused

Peamised põhjendused, mis Lääne Ringkonnaprokuratuuri määrustes välja toodi, olid sarnaselt Põhja, Lõuna ning Viru Ringkonnaprokuratuuriga, et süü ei ole suur ning avalik menetlushuvi puudub. Need kriteeriumid sätestab muuhulgas ka KrMS § 202 lg 1²⁰². Just see säte oli mitmeid kordi määrustesse (16) ka seadusest kirja pandud. Arvesse võeti ka varasemat karistatust, mida mainiti 17-st määrusest 15-s.

Lisaks on näiteks ühes määruses prokurör arvestanud süü suuruse osas sellega, et kannatanu ja kahtlustatava vaheline konflikt sai alguse nende omavahelisest tülist, kus füüsilise jõu

---

¹⁹⁹ LÄRP 23.03.2017 määrus nr 16257000163.

²⁰⁰ LÄRP 26.06.2017 määrus nr 17251000104.

²⁰¹ Ibid.

²⁰² Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 29.12.2020, 10.

kasutamises oli oma osa ka kannatanul²⁰³. Põhjendustena on mitmes määruses välja toodud, et prokurör on tutvunud toimiku materjalidega, analüüsinud kuriteo toimepanemise asjaolusid, isikut, tema käitumisviisi, tervislikku seisundit, süü suurust, kuriteo olulisust ja raskusastet ning leiab, et on alus menetlus lõpetada KrMS § 202 alusel²⁰⁴. Süü osas on prokurör näiteks ühes määruses leidnud, et kahtlustatav lahkus vabatahtlikult, on oma teost aru saanud ja teinud sellest omad järeldused, seega ei ole tema süü suur²⁰⁵. Süü suuruse hindamisel on prokurör arvestanud ka, et isik on tunnistanud oma tegu ja puuduvad KarS §-s 58 sätestatud raskendavad asjaolud. Lisaks on kahtlustatav aru saanud teo õigusvastasusest ning vabandanud kannatanu ees. Prokurör on leidnud, et kahtlustatava toimepandu ei pea ilmtingimata päädima kriminaalkaristusega. Avaliku menetlushuvi osas ütles prokurör, et see puudub põhjusel, et isiku süü ei ole suur, ta ei ole teadaolevalt pannud enne ega pärast nimetatud tegu toime ühtegi kuritegu ehk siis saab järeldada, et kuritegelik käitumine ei ole tema eluviisiks. Arvesse võetakse ka eripreventatiivset eesmärki ning öeldakse, et kahtlustatav on näidanud, et suudab õiguskaualekalt käituda ka ilma kriminaalõiguslike meetmete rakendamiseta.²⁰⁶

Järgmisena toob autor välja menetluse lõpetamise määruse, kus kahtlustatav lõi autos rusikaga oma 13-aastast kasupoega suu- ja kulmu piirkonda ning tiris juustest. Kannatanu tundis füüsilist valu ja sai pindmised vigastused. Kahtlustatavale määrati kohustuseks läbida vanemlike oskuste arendamiseks kaks sotsiaalprogrammi.²⁰⁷ Võrdluseks toob autor kohtuotsuse, kus isik haaras kannatanult, kes istus sõiduauto tagaistmel, ühe käega juustest ja tõmbas juustest kinni hoides autost välja, millega tekitas kannatanule füüsilist valu ja peast eemaldus juukseid. Isikule määrati karistuseks 5 kuud vangistust.²⁰⁸ Autor tooks siin kohal esiteks välja, et menetluse lõpetamise määruses oli tegemist alaealise kannatanuga, teiseks, sai ta rusikaga löögi tagajärjel kehavigastusi ning kolmandaks, tiriti teda juustest. Kohtuotsuses oli tegemist üksnes juustest tõmbamisega, mis tekitas füüsilist valu. Seega tundub autorile, et lõpetatud on raskemat vägivalda sisaldav menetlus.

5.4.5 Prokuröri määratud kohustused

Käesolevas töös analüüsitud Lääne Ringkonnaprokuratuuri 17-s oportuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalla põhistatud määruses määrati kahtlustatavatele järgmised kohustused:

- kindel summa riigituludesse – 7 korral;
- üldkasulik töö – 2 korral;

²⁰³ LÄRP 26.06.2017 määrus nr 17251000104.

²⁰⁴ LÄRP 09.08.2017 määrus nr 17267000049; 18.01.2019 määrus nr 17267000246; 13.02.2019 määrus nr 17267000389; 18.04.2018 määrus nr 17267001085; 17.10.2019 määrus nr 19251000239.

²⁰⁵ LÄRP 17.10.2019 määrus nr 19251000239.

²⁰⁶ LÄRP 09.08.2017 määrus nr 17267000049.

²⁰⁷ LÄRP 19.12.2018 määrus nr 18251000284.

²⁰⁸ PMKo nr 1-20-8393.

- sotsiaalprogramm – 7 korral;
- kriminaalmenetluse kulude tasumine – 3 korral.

Kohustus tasuda kriminaalmenetluse kulud määrati 3-st 2-l korral koos teise kohustusega. Menetluses, kus ainukeseks kohustus määrati tasuda kriminaalmenetluse kulud 79,44 eurot, tõi prokurör põhjenduseks, et kahtlustataval on ettearvamatud haigushood, mille saabumisel vajab ta kõrvalist abi ning tema sissetulekuks on vaid töövõimetuspension. Seetõttu tuleks ta vabastada lisakohustustest.²⁰⁹

Kui kohustuseks määrati maksta raha riigituludesse, siis summadeks nende 7 määruse puhul olid: 250 eurot – 1 kord; 300 eurot – 1 kord; 400 eurot – 1 kord; 430 eurot – 3 korda; 450 eurot – 1 kord. Riigi peaprokuröri juhendi kohaselt on rahalise kohustuse alammäär täisealise isiku puhul 250 eurot²¹⁰, millest vähem ka Lääne Ringkonnaprokuratuuri kohustusi ei määratud.

Nendes 7-s määruses, kus määrati kohustuseks riigituludesse kindla summa tasumine, oli prokuröri poolt määratud tähtajaks: 3 kuud – 1 kord; 5 kuud – 1 kord; 5 kuud ja 8 päeva – 1 kord; 6 kuud - 4 korda. KrMS § 202 lg 3 lause 1 kohaselt ei või rahalise kohustuse täitmise tähtaeg olla pikem kui kuus kuud²¹¹. Üheski määruses ei ole seda tähtaega ületatud.

Lisaks rahalisele kohustusele esines 2-l korral ÜKT määramist, kus määrati tähtaegadeks: 30 tundi tähtajaga 5 kuud ning 60 tundi tähtajaga 6 kuud. Riigi peaprokuröri juhise punkt 2.4.2 kohaselt tuleb ÜKT kohaldamisel alla 60 tunni täisealise isiku puhul seda eraldi põhistada²¹². Lääne Ringkonnaprokuratuuri põhistatud määruste hulgas leidis 1 määrus, mille kohaselt menetluse lõpetamisel määrati isikule kohustuseks alla 60 tunni ÜKT-d ning seda asjaolu oli ka põhistatud. KrMS § 202 lg 3 lause 1 kohaselt ei või üldkasuliku töö tegemise tähtaeg olla pikem kui kuus kuud²¹³, mida ei olnud määrustes ületatud.

Viimaseks kohustuseks, mis Lääne Ringkonnaprokuratuuri määrustes leidis, on sotsiaalprogrammi läbimise kohustus, mida esines 7-l korral. Nende puhul ei või kohustuse täitmise tähtaeg olla pikem kui 18 kuud (KrMS § 202 lg 3 lause 2)²¹⁴, mida ka prokurörid oli kõikide määruste puhul järginud. Sotsiaalprogrammi läbimise tähtaegadeks olid: 4 kuud ja 17 päeva – 1 kord; 5 kuud – 1 kord; 6 kuud – 3 korda; 8 kuud – 1 kord; 1 aasta – 1 kord.

Lääne Ringkonnaprokuratuuri 17 määruse hulgas leidis 2 määrust, kus kahtlustatav pani süüteo toime alkoholihoobes olles.

²⁰⁹ LÄRP määrus nr 17267001085.

²¹⁰ Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. P 2.4.1 (18.02.2021).

²¹¹ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 29.12.2020, 10.

²¹² Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. P 2.4.2 (18.02.2021).

²¹³ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 29.12.2020, 10.

²¹⁴ Ibid.

Määrusi, kus kahtlustatavale ei määratud ühtegi kohustust, Lääne Ringkonnaprokuratuuri 2016.-2019. aasta 17 põhistatud määruste hulgas ei leidunud.

6. PROKURÖRIDE NING RIIGIPROKURATUURI JÄRELEVALVEOSAKONNA VASTUSED KÜSIMUSTIKKUDELE

Käesoleva töö autor koostas ka küsimustikud, millest esimese (Lisa 1) saatis 85-le prokurörile, kelle hulgas olid kõikide prokuratuuride ringkonnaprokurörid ning abiprokurörid (Põhja Ringkonnaprokuratuurist üksnes alaealiste ja lähisuhtevägivalla kuritegude osakonna prokurörid). Teise küsimustiku (Lisa 2) saatis autor Riigiprokuratuuri järelevalveosakonna juhtivale riigiprokurörile ning järelevalveosakonna 5-le riigiprokurörile.

Esimesele küsimustikule vastas 85-st prokurörist 21, kellest 18 selgitasid, et lähisuhtevägivallaga seotud kuriteod ei ole nende igapäevaste tööülesannetega seotud ning nad jätaavad seetõttu küsimustikule vastamata. Küsimustikule vastasid 3 prokuröri, kellest kaks olid Lääne Ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokurörid ning kolmas Lõuna Ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokurör. Üks kolmest vastas küsimustikule osaliselt.

Esimene prokuröridest leidis, et kuna iga kriminaalasi on erinev, siis ei ole olemas ka konkreetset valemit, mille puhul menetlus lõpetatakse ja mille puhul menetlus jõuab kohtusse ning tegemist on prokuröri diskretsiooniotsusega, kus prokurör on oma otsuses sõltumatu, lähtub seadusest ja südametunnistusest. Prokurör hindab kuriteo asjaolusid, s.t teo raskust ja selle intensiivsust, korduvuse riski, teo toimepanija käitumist ja selle põhjuseid, millised on riskikohad ning selle jaoks on vaja piisavalt informatsiooni (nt lastekaitset, KOV-ist, ohvriabist). Kui alaealine pole kannatanu, aga on vägivalda pealt näinud, siis teavitatakse prokuröri sõnul lastekaitseaduse kohaselt sellisest lapsest KOV lastekaitset ning prokurör otsust vastu võttes hindab samuti alaealise huvisid. Eesmärk on õigusrahu saabumine nii selles peres kui lapse jaoks. Teine prokurör tõi välja, et alaealisest kannatanu puhul tuleb arvestada erinevate asjaoludega – kas tegemist on ühe episoodiga, missuguseid tagajärgi põhjustati, süüdlase tausta, kannatanu soove ning ka alaealisest pealtnägija puhul sõltub kõik konkreetse teo asjaoludest. Kolmas prokurör leidis, et kui lähisuhtevägivalda on pealt näinud alaealine, tuleb näiteks arvestada kui vana laps oli ja kuidas ta sündmusest aru sai. Kui laps on kannatanu või kuritegu pealt näinud, pööratakse nendele kriminaalasjadele prokuröri sõnul kõrgendatud tähelepanu. Prokuröri sõnul tema ei ole näiteks 11-kuulist last kannatanuna käsitlenud, kuivõrd lapse puhul on oluline arvestada tema arusaamisvõimet toimunust.

Esimene prokurör leiab, et üks prokuröri sõltumatuse osa ongi see, et otsustused ei saa olla sunnitud raamidesse ning erinevad prokurörid otsustavadki erinevalt. Kolmas prokurör toob välja, et ta tahaks küsimusele „Kas erinevad prokurörid võivad otsustada erinevalt – üks lõpetab lähisuhtevägivalla menetluse oportuuniteediga ning teine läheb kohtuotsuseni välja?“ vastata, et

erinevad prokurörid ei või otsustada erinevalt, kuid ütleb, et ilmselt võib see nii juhtuda ning ei saa välistada, et täpselt sarnases juhtumis sarnaste tõenditega võib üks prokurör jõuda lõpetamiseni ja teine kohtusse. Prokuröri sõnul olukordades, kus kodurahu jaoks oli vajalik teha oportuuniteet ja kannatanu seda soovis, siis seda ta tegigi ning kui nägi, et kannatanu on nii ohvrustunud, et ei ole mõtet ja tõendid lubasid, siis saatis prokurör asja kohtusse.

Töö autor koostas prokuröridele 11 kaasust, millest 10 oli tuletatud töös analüüsitud oportuuniteedimäärustest ning 1 kaasus (vt Lisa 1 kaasus nr 2) tuletati käesolevas töös mainitud kohtuotsusest. Autor kirjutas kaasusesse kõik asjaolud, mis olid ka määrustes ja kohtuotsuses välja toodud, et prokuröril oleks kaasust lahendades olemas sama informatsioon.

Esimene prokurör lahendas 11 kaasust järgnevalt: 4 kaasust saadaks kohtusse ning 7 puhul kaaluks oportuuniteeti. Nendest 4-st 1 oli kaasus, mis ka tegelikkuses kohtusse oli jõudnud, kuid 3 puhul oli tegemist oportuuniteediga lõpetatud menetlustega. Prokurör oleks kohtusse läinud kaasustega nr 1, 2, 4 ja 5 (vt Lisa 1), kuivõrd esimese ja teise puhul puutooli/köögitooliga löömine ületab süü suuruse piiri, et asja oportuuniteediga lahendada. Neljanda ja viienda kaasuse puhul leidis prokurör, et tema läheks nendega kohtusse ning ei kohaldaks oportuuniteeti, kuivõrd vägivaldaepisood on palju ning läbi karistusega kaasneva kriminaalhoolduse on võimalus isikut suunata õiguskaualekäitumisele.

Teine prokurör lahendas 11 kaasust järgnevalt: 2 kaasust lepitusmenetlusega, 5 oportuuniteediga, 4 kohtumenetluses/kokkuleppemenetluses. Kohtu- või kokkuleppe menetluses oleks prokurör asja lahendanud kaasustes nr 3, 4, 5 ja 10 (vt Lisa 1), kuna kolmanda kaasuse puhul on vägivalda peres palju ning kümnenda puhul vigastus raske. Sarnaselt eelmisele prokurörile, leidis ka teine prokurör, et kaasuste 4 ja 5 puhul on vägivaldaepisood liiga palju, et menetlust oportuuniteediga lõpetada.

Kolmas prokurör lahendas 11-st kaasusest esimesed 4 ning nendest ühegi puhul ta oportuuniteeti ei kohaldaks. Esimese ja teise kaasuse puhul seetõttu, et tegemist on perevägivaldaga ning juhise kohaselt ei oleks oportuuniteet kooskõlas üldise praktikaga ning prokuröri hinnangul ei ole ka aluseid üldisest praktikast hälbimiseks. Ta kaaluks asja lahendamist kokkuleppemenetluses. Kolmanda kaasuse puhul ei kohaldaks ta samuti oportuuniteeti juhise tõttu ning tema hinnangul ei esine ka erandlikke asjaolusid. Samas prokurör selgitab, et ei ole välistatud, et selles olukorras võib oportuuniteet tekkida, kui prokurör leiab erandlikke asjaolusid ning need ära põhistab, kuid tema hinnangul on see väga ebatõenäoline ning on võimalik asja lahendamine üldmenetluses. Neljanda kaasuse puhul toob prokurör välja, et tema eelistaks kokkulepet, kuid oportuuniteeti juhise tõttu ei kasutaks ning puuduvad ka erandlikud asjaolud. Samuti toob ta välja, et kaasuses nr 4 ei ole lapsi kannatanutena kaasatud, kuid see asjaolu väärriks kindlasti tähelepanu, miks ning kui nad olid juures, siis millal ja mida nad nägid.

Teisele küsimustikule (Lisa 2) vastas Riigiprokuratuuri järelevalveosakonnast riigiprokurör Karin Talviste, kelle vastuse kohaselt kuulub perevägivald just tema vastutusvaldkondade hulka prokuratuuris ning seetõttu vastas ka üksnes tema. Ta selgitas, et lähtuvalt prokuratuuriseaduse § 2 lõikest 2 on prokurör oma tööülesannete täitmisel sõltumatu ning tegutseb ainult seaduse alusel ja siseveendumuse järgi. Kui prokuröri koostatud lõpetamise määruses esitatud seisukohad õigusnormide tõlgendamisel ja kohaldamisel vastavad seadusele ning kohtupraktikale, ei saa ühelegi prokurörile ette kirjutada millise konkreetse menetlusotsuse peaks ta ühe või teise juhtumi puhul vastu võtma. Riigi peaprokuröri oportuniteedijuhis on antud KrMS § 213 lg 5 alusel, mille järgi võib riigi peaprokurör anda kohtueelse menetluse seaduslikkuse ja tulemuslikkuse tagamiseks prokuratuurile ja uurimisasutustele üldiseid juhiseid. Seega on tegemist üldiste soovitustega, mida oportuniteedi kohaldamisel järgida tuleks, ent prokuröridel ei ole keelatud konkreetsetes menetluses nendest soovitustest irduda, kui prokurör ei pea teatud põhjustel võimalikuks juhiste järgimist konkreetsetes kriminaalasjas. Sellisel juhul peab prokurör oma menetlusotsust põhistama ehk koostama põhistatud määruse, milles toob välja need asjaolud, mis tingisid üldise soovitusega vastuolus oleva menetlusotsuse. Lisaks selgitas riigiprokurör, et KrMS § 202 lg 7 sätestatud kriminaalmenetluse lõpetamise otsustamine on antud eranditult prokuröri pädevusse ning seega saab vaid tema otsustada, kas isiku süü on väike ning kas edasiseks menetlemiseks on avalik huvi. Kriteeriumid - isiku süü ei ole suur ja avalik menetlushuvi ei nõua menetluse jätkamist - on määratlemata õigusmõisted ja nende sisustamine jääb menetlusotsuse vastuvõtja kaalutusõiguse piiresse. Seega on tegemist kaalutusõigusega, mille eesmärk hõlmab lisaks menetlusökonomiale ka proportsionaalsuse põhimõttest tuleneva vajaduse välistada kriminaalrepressiooni kohaldamise juhtudel, mil see oleks teo asjaolusid silmas pidades ilmselt mittemõeldukas. Ta tõi välja, et 2019. a menetlusandmed näitasid, et laias laastus jagunevad menetlusotsused kolmeks: 1) 32% juhtudel lõpetati lähisuhtevägivalla kuriteos menetlus tõendamatus tõttu KrMS § 200 alusel; 2) 33% juhtudest lõpetati menetlus prokuratuuri määrusega, kohaldades oportuniteeti või lepitust; 3) 35% juhtudest saadeti kriminaalasi kohtusse. K. Talviste sõnul kuivõrd politsei andmed näitavad, et umbes veerand lähisuhtevägivalla toimepanijatest on korduvalt vägivallatsenud isikud, tundub selline menetluslik jaotus igati kohane ning just see osa leiab lahenduse ka kohtumenetluses. Lisaks võivad kohtusse jõuda sellised esmakordsed juhtumid, kus menetluse käigus selgub, et episoodide on rohkem ja/või kannatanule on põhjustatud rasked tagajärjed. Oportuniteedi kohaldamise osas kirjutas riigiprokurör K. Talviste, et peamisi praktilisi kaalutlusi, miks kohaldatakse mõnel sellisel juhtumil oportuniteeti, mis võiks leida lahenduse ka kohtumenetluses, on menetlusökonomia, täpsemalt menetluskiirus ja -kulu. Samuti selgitas ta, et prokuröri määrusega on võimalik KrMS § 202 alusel määrata isikule kohustuseks sisult

väga sarnased kohustused näiteks tingimisi vangistuse lisakohustustega, mis on kohtumenetluses jällegi enim levinud karistuseks lähisuhtevägivalla kuritegude puhul, ent selline menetlus on ajalises mõttes palju kiirem ja ka vähem kulukas – seda nii riigile kui menetlusosalistele. Oportuniteedimäärusega on samuti võimalik vägivallatseja panna tegema ÜKT-d, allutades ta sellega kriminaalhoolduse kontrollile, võimalik määrata rahaline kohustus riigi kasuks või suunata ta sotsiaalprogrammi oma vägivaldsuse probleemiga süvitsi tegelema. Samuti on võimalik kehtestada alkoholi- ja narko keeld ning määrata kahtlustatava nõusolekul ka vastav ravi. Riigiprokurör tõi välja, et 01.07.2019 lisandunud võimalus määrata „muu asjakohane kohustus“ on andnud prokuröridele väga vabad käed, kujundamaks väga erineva sisuga kohustusi, mida kuriteo toime pannud inimesed peavad täitma. Samuti lisas ta, et mis tahes oportunitedikohustusega kaasneb ka omamoodi katseaeg – vastavalt kuni 6 või 18 kuud, mille vältel tuleb määratud kohustused ära täita, vastasel korral menetlus uuendatakse ja lahendatakse enamasti juba kohtumenetluses. Seega on oportuniteedi kohaldamine inimesele sisuliselt uue võimaluse andmine – kui ta tunnustab ja kahetseb oma tegu, on valmis täitma talle määratud kohustuse või kohustused, siis isiku karistusregistrisse märget ei tule sooritatud (esmakordse) kuriteo eest ja ta saab oma eluga jätkata puhtalt lehelt. Kui kohustused jäävad täitmata või inimene paneb toime uue kuriteo, on K. Talviste sõnul juba teine lugu.

Autori poolt saadetud prokuratuurimääruste osas ütles riigiprokurör K. Talviste, et kõikide puhul on tegemist põhistatud määrustega, mis tähendab, et prokurörid ongi menetlusotsuste puhul teadlikult irdunud peaprokuröri juhiseiga antud üldisest soovituselt, mille kohaselt on avalik menetlushuvi üldjuhul olemas KarS §-dele 120-121 vastava jätkuva perevägivalla puhul või kui kriminaalmenetluse mittelõpetamist nõuavad kannatanu või kuritegu pealt näinud alaealise pereliikme huvid. K. Talviste sõnul puudub vajadus eraldi hinnata, kas need määrused on riigi peaprokuröri oportuniteedijuhiseiga kooskõlas, sest vastasel korral ei oleks tegemist ka põhistatud määrustega. Töö autor mõistab, et põhistatud määrus koostataksegi prokuröri poolt siis, kui ta soovib teha menetlusotsust juhiseist erinevalt. Samas leiab autor, et ka põhistatud määruse puhul tuleks hinnata, kas prokuröri antud põhjendused ja selgitused on sellised, mis põhjendavad juhiseist irdumist. Üksnes üldiste lausete pinnalt, et isiku käitumises pole varasemalt täheldatud vägivaldsusele viitavaid ilminguid, mistõttu on võimalik mõjutada edaspidi jätkuvalt seadusekuulekalt käituma ka ilma vastavat kriminaalkaristust kohaldamata ning „kahtlustatava isiku süü ei ole suur, tsiviilhagi puudub, menetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi“ ei saa autori hinnangul määrust lugeda põhistatud määruseks, kuivõrd see ei anna vastust küsimusele, miks prokurör juhiseist kõrvale otsustas kalduda ning kas see on põhjendatud.

Küll aga vaatas riigiprokurör K. Talviste autori poolt saadetud määrused üle ning andis omalt poolt mõned kommentaarid. Ta kirjutas, et esimese määruse (nr 18261001005) puhul oleks võinud vägivalda kasutanud lapsevanema suunata ka vanemlusprogrammi oma vanemlikke oskusi täiendama ja rahumeelse konfliktilahenduse oskusi omandama, kuid väikese koha tõttu võis olla probleem, et selles piirkonnast ühtki sobivat programmi ei leidnud. Teise määruse (nr 14230110819) puhul tõi K. Talviste välja, et kahtlustatav on hiljem toime pannud erinevaid varavastaseid süütegusid, nt vargused, kelmused, omastamine, joores ning süstemaatiline lubadeta juhtimine ning isikul on ka hetkel kehtiv kriminaalkaristus. Isikuvastaseid süütegusid aga rohkem toime ei ole pannud. Kolmanda (nr 17231602633) ja neljanda (nr 18231701602) määruse osas leidis K. Talviste, et määratud kohustused on põhjendatud ning tõi välja, et kolmanda määruse puhul on vägivalda kasutanud naine ise hiljem lähisuhtevägivalla ohvriks sattunud. Neljanda määruse puhul ei ole kahtlustatav 2 aasta jooksul pärast seda uusi kuritegusid toime pannud. Viienda määruse (nr 17286000044) osas andis K. Talviste teada, et kahtlustatav ei täitnud talle määratud kohustusi ning asi lahendati lõpuks kokkuleppemenetluses, kus isikule määrati karistuseks 4 kuud tingimisi vangistust 1 aastase katseajaga. Samuti tõi selle määruse osas K. Talviste välja, et tõepoolest ei olnud tegemist ka põhistatud määrusega, kuivõrd oportuuniteedijuhisega vastuolus olevat asjaolu ei ole põhistatud ja selgitatud, miks oli asjakohane määrata isikule ÜKT kohustuseks 30 tundi mitte 60 tundi nagu juhisi miinimumina ette näeb. Viimase, kuuenda määruse (nr 16251000125) osas tõi K. Talviste välja, et juhisega vastuolus olevat asjaolu on põhistatud, seega vastab määrus nõuetele. Lõpetuseks tõi K. Talviste välja, et 2020. a oktoobris toimus esmakordselt lähisuhtevägivallale spetsialiseerunud prokuröride ümarlaud, kus lepiti kokku ühtsetes menetluspraktika põhimõtetes, mis peaksid aitama lähisuhtevägivalla kuritegude lahendamisel menetluspraktikat edaspidi üle riigi ühtlustada²¹⁵.

---

²¹⁵ Lähisuhtevägivallale spetsialiseerunud prokuröride kokkulepe. Märjamaa 08.10.2020. Ühtse praktika kokkulepped lähisuhtevägivalla kriminaalmenetluses. – Arvutivõrgus: <https://aastaraamat.prokuratuur.ee/sites/default/files/autorid/LSV%20ühtse%20menetluspraktika%20kokkulepped.pdf> (03.04.2021).

KOKKUVÕTE

Istanbuli konventsioonis on lähisuhtevägivalda määratletud kui igasuguse füüsilise, seksuaalse ja psühholoogilise vägivalda akti, mis leiab aset perekonnas või koduseine vahel või endiste või praeguste abikaasade või partnerite vahel, sõltumata sellest, kas vägivallatseja elab või on elanud koos ohvriga samas elukohas. Lähisuhtevägivalda on võimalik liigitada füüsiliseks, psühholoogiliseks, seksuaalseks aga ka majanduslikuks vägivallaks. Lisaks on lähisuhtevägivalda liigiks ka teiste pereliikmete vahelise vägivalda pealtnägemist, mida on peetud lapse väärkohtlemiseks, kuivõrd see kahjustab last samavõrra nagu oleks laps ise rünnaku ohver. Enamasti kannatavad lähisuhtevägivalda all naised ning uuringute pinnalt on leitud, et ligi 90-97% juhtumitest on lähisuhtevägivalda puhul tegu just meestepoolse vägivallaga. On leitud, et mehed kasutavad naiste peal vägivalda eriti siis, kui esineb vägivalda varasem ajalugu, on abielu ebaklapp või rahulolematuse, raskused partnerite vahelises suhtluses ning meeste tahe kontrollida naise käitumist. Vägivalla kasutamise tagajärg võib olla surm, lühi- ja pikaajalised füüsilised, seksuaalsed ja vaimse tervise probleemid, mis mõjutavad ka poolte lapsi ja põhjustavad naistele, nende perekondadele ja ühiskonnale suuri sotsiaalseid ja majanduslikke kulusid. Lisaks võivad tagajärjeks olla enesetapp, depressioon, ärevushäired, alkoholi kuritarvitamine jms. Lapsed, kes kasvavad peres, kus kasutatakse vägivalda, võivad kannatada erinevate käitumise ja emotsionaalsete häirete all ning võivad ka ise hilisemas elus kannatada vägivalda all või seda kasutada.

Magistritöö eesmärkideks olid välja selgitada, milliste tegude ja isikute osas otsustas prokuratuur 2016. – 2019. aasta lähisuhtevägivalda menetlused oportuuniteediga lõpetada ning millest lähtudes tehakse otsus isikut kriminaalkorras mitte karistada. Samuti, kas prokuratuuri poolt lähisuhtevägivalda menetluste lõpetamine on 2016.-2019. aasta olnud kooskõlas riigi peaprokuröri oportuuniteedijuhisega. Töös seati 5 hüpoteesi: 1) Lähisuhtevägivald on enamasti toime pandud abikaasade või elukaaslaste vahel; 2) Lähisuhtevägivalda menetlused lõpetatakse oportuuniteediga üksnes varem karistamata isikute suhtes; 3) Oportuuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalda menetlustes on tegemist kergemate ühe-episoodiliste süütegudega, kus kannatanud on tundnud üksnes füüsilist valu ja kehavigastusi ei ole tekitatud; 4) Oportuuniteediga ei lõpetata lähisuhtevägivalda menetlusi alaealise kannatanu suhtes või kui süütegu nägi pealt alaealine laps; 5) Oportuuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalda menetluste määrused vastavad riigi peaprokuröri juhisele.

Töös analüüsiti Põhja, Lõuna, Lääne ja Viru Ringkonnaprokuratuuri lähisuhtevägivalda menetluste oportuuniteediga lõpetatud põhistatud määrusi perioodil 2016. – 2019. aasta, millest 86 olid Põhja Ringkonnaprokuratuuri, 52 Lõuna, 19 Viru ning 17 Lääne Ringkonnaprokuratuuri määrused.

Esimese hüpoteesi kontrollimiseks analüüsiti kõikide prokuratuuride põhistatud määrusi ning toodi välja, kelle vahel oli lähisuhtevägivald toime pandud. Hüpotees leidis kinnitust, kuivõrd Põhja Ringkonnaprokuratuuris pandi lähisuhtevägivald toime abikaasade või elukaaslaste vahel 86-st põhistatud määrusest 40-l korral, st peaaegu pooltest juhtudest. Lõuna Ringkonnaprokuratuuri 52 põhistatud määruste hulgas oli lähisuhtevägivald 29-l juhul abikaasade või elukaaslaste vahel toime pandud ning Viru Ringkonnaprokuratuuri 19 määruse hulgast 12-l korral. Lääne Ringkonnaprokuratuuris oli aga 17 määruse hulgas 6 määrust. Seega leidis hüpotees kinnitust, kuivõrd kõikide prokuratuuride põhistatud määruste hulgast täpselt pooled juhtumid olid toime pandud elukaaslaste või abikaasade vahel.

Teine hüpotees, et lähisuhtevägivalla menetlused lõpetatakse oportuuniteediga üksnes varem karistamata isikute suhtes, ei leidnud kinnitust, kuivõrd leidis ka määruseid, kus kahtlustatavatel oli näiteks 1 kehtiv kriminaalkaristus või koguni 3. Samuti määruseid, kus isikul oli üks või mitu kehtivat väärteokaristust ning leidis ka kahtlustatav, kellel oli neid koguni 7. Kriminaalkaristused olid enamasti teiseliigiliste süütegude eest, kuid esines ka isikuid, kes olid varasemalt KarS § 121 või KarS § 120 lg 1 alusel karistatud olnud. Samuti neid, kelle suhtes oli KarS § 121 menetlus enam kui 2 aastat tagasi lõpetatud KrMS § 202 alusel. Tõsi, enamasti oli siiski lähisuhtevägivaldamenetlus lõpetatud isikute suhtes, kes olid varasemalt karistamata – Põhja Ringkonnaprokuratuuri puhul 86-st 45 määrust, Lõuna 52 määruse hulgast 40, Viru 19-st 9 ning Lääne Ringkonnaprokuratuuris 17-st määrusest 8.

Töö kolmas hüpotees ei leidnud kinnitust, kuivõrd lõpetati ka menetlusi, kus perevägivalda oli kasutatud mitmeid kuusid ning pidevalt. Näiteks lõpetati menetlused, kus esines 5 või 7 vägivaldaepisoodi ning menetlus, kus vägivalda kasutati kolm kuud üle päeviti. Lisaks sai kannatanu tihti ka kehavigastusi, nt muhude, marrastused, hematoomid, aga ka peajupõrutuse või õlavarreluu murru.

Neljas hüpotees, et oportuuniteediga ei lõpetata lähisuhtevägivalda menetlusi alaealise kannatanu suhtes või kui süütegu nägi pealt alaealine laps, ei leidnud samuti kinnitust. Riigi peaprokuröri juhise punkt 3.3.2 küll sätestab, et avalik menetlushuvi on olemas KarS §-dele 120-121 vastava jätkuva perevägivalda puhul või kui kriminaalmenetluse mittelõpetamist nõuavad kannatanu või kuritegu pealt näinud alaealise pereliikme huvid, kuid igas prokuratuuris leidis määrusi, kus alaealine oli kannatanuks või vägivalda pealt näinud. Põhja Ringkonnaprokuratuuris lõpetati alaealise suhtes lähisuhtevägivalda menetlus 25 korral, Lõunas 12, Virus 3 ning Lääne Ringkonnaprokuratuuris 6 korral. Menetlusi, kus vägivalda olid pealt näinud alaealised lapsed, lõpetati Põhja Ringkonnaprokuratuuris 7 korral, Lõunas 3, Virus 0 ning Lääne Ringkonnaprokuratuuris 3 korral. Arusaadav, et juhiseist võib irduda, kui on erandlikud põhjendused, kuid seda neljanda hüpoteesi juures arvesse ei võetud, kuivõrd hüpoteesiga

sooviti välja selgitada, kas alaealisest kannatanu suhtes vägivallamenetlus samuti oportuniteediga otsustatakse lõpetada. See, kas menetluse lõpetamine oli juhisega kooskõlas, leidis selgust viienda ehk viimase hüpoteesi analüüsimisel.

Viies hüpotees oli, et oportuniteediga lõpetatud lähisuhtevägivalla menetluste määrused vastavad riigi peaprokuröri juhisele ning hüpotees leidis osaliselt kinnitust, kuivõrd leidis määruseid, mis juhisele vastasid, aga ka määruseid, mis autori hinnangul juhisega kooskõlas ei olnud. Enamasti oli tegemist põhjendamise probleemiga, kuivõrd leidis määrusi, kus oli menetlus lõpetatud jätkuva perevägivalla puhul või alaealisest kannatanu suhtes, kuid prokuröri põhjendused olid üldsõnalised ning ei andnud vastust, miks tema hinnangul juhisest irdumine oli vajalik. Autori hinnangul prokuröri põhjendus, et isik on varasemalt karistamata ning kriminaaltoimiku materjale arvestades tuleb menetlus lõpetada, ei anna jätkuva perevägivalla puhul vastust, miks riigi peaprokuröri juhisest ei lähtunud ja avalik menetlushuvi jätkuva vägivalla puhul siiski puudub. Leidis menetlusi, kus esines jätkuv perevägivald ning mida ei oleks ka autori poolt küsitletud prokurörid oportuniteediga lõpetanud, kuivõrd vägivallaepisoode oli liiga palju. Tihti oli prokurör määrustesse põhjendusteks pannud samasugused teoreetilised laused, mis tõid autori hinnangul mõnel korral kaasa ka oluliste asjaolude märkimata jätmise. Näiteks oli abiprokurör mitmes määruses öelnud, et karistust raskendavad asjaolud KarS § 58 järgi puuduvad, kuigi tegelikkuses oli süütegu toime pandud noorema kui 12-aastase või raseda suhtes. Lisaks leidis määrusi, kus prokurör oli otsustanud isikule kohustuseks määrata juhises välja toodud miinimum ÜKT tundide arvust väiksema arvu, kuid määruses puudusid selle osas põhjendused. Oportuniteedijuhise punkt 5.1 nõuab aga selgelt sellisel juhul vastuolus oleva asjaolu põhistamist. Ühe sellise määruse saatis käesoleva töö autor kommenteerimiseks ka Riigiprokuratuuri järelevalveosakonda, kus leiti, et juhisega see tõesti kooskõlas ei ole. Samas esines ka mitmeid määrusi, kus prokurör ei määranud kahtlustatavale ühtegi kohustust või määras miinimumist väiksema kohustuse ning oli selle ka nii nagu juhise nõuab, kenasti põhistanud.

TERMINATION OF PROCEEDINGS IN THE INTIMATE PARTNER VIOLENCE CASES ON THE BASIS OF THE PRINCIPLE OF OPPORTUNITY

Resume

Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence defines domestic violence or intimate partner violence as all acts of physical, sexual, psychological or economic violence that occur within the family or domestic unit or between former or current spouses or partners, whether or not the perpetrator shares or has shared the same residence with the victim. Intimate partner violence can be classified as physical, psychological, sexual and also economical. In addition, domestic violence also includes the witnessing of violence between other family members, which has been considered as abuse of a child because it is almost as harmful to the child as if the child itself were a victim of an assault. Research has shown that almost 90-97% of cases involve intimate male violence, which means in most cases women suffer from intimate partner violence. Men have been found to use violence against women when there is a history of violence, intolerance or dissatisfaction with marriage, difficulties in communicating between partners and men's willingness to control women's behaviour. Using violence can result in death or injury but it can also cause short and long term physical, sexual and mental health problems. In addition, it can result in suicide, depression, alcohol abuse and can cause anxiety. Children, who grow up in a family where violence is used, may suffer from various behavioural and emotional disorders. Also, children can themselves suffer from or use violence later in life.

The aims of the master's thesis were to find out for what acts and persons the prosecutor's office decided to terminate the proceedings in intimate partner violence cases in 2016-2019 on the basis of principle of opportunity and on what basis a decision is made to not criminally punish the person in criminal proceedings. Also, the aim is to find out whether the termination of the intimate partner violence proceedings in 2016-2019 had been in accordance with the state prosecutor's guidelines on using opportunity principle.

There are five hypotheses in this master's thesis: 1) intimate partner violence is mostly committed between spouses or life partners; 2) proceedings of intimate partner violence are terminated on the basis of opportunity only against previously unpunished persons; 3) proceedings of intimate partner violence terminated on the basis of opportunity are minor one-episode offences where the victim has only felt physical pain and no injuries have been caused; 4) proceedings of intimate partner violence against a minor or if the offense was witnessed by a minor are not terminated on the basis of opportunity; 5) the intimate partner violence

proceedings are terminated in accordance with the state prosecutor's guidelines on using opportunity principle.

Author of the master's thesis analysed only reasoned intimate partner violence termination orders made by the Northern, Southern, Western and Viru District Prosecutor's Offices in the period 2016-2019. Of the reasoned orders, 86 were from Northern District Prosecutor's Office, 52 South, 19 Viru and 17 from Western District Prosecutor's Office. For first hypothesis, all of the reasoned orders were analysed and the persons between whom intimate partner violence had been committed, were identified. The hypothesis was confirmed, because among all reasoned orders exactly half of the acts were committed between spouses or life partners.

The second hypothesis that intimate partner violence proceedings are terminated on the basis of opportunity only against previously unpunished persons, was not confirmed, as there were cases, where the suspects had for example 1 or even 3 valid criminal penalties. Also, orders, where the suspect had one or more valid misdemeanour punishments, for example one person had as many as 7. Criminal penalties were mostly for other types of offenses, but there were also persons, who had previously been punished on the basis of § 121 or § 120 of the Penal Code. Also, there were suspects, for whom the proceeding of § 121 of the Penal Code had been terminated more than 2 years ago on the basis of § 202 of Code of Criminal Procedure. However, in most cases intimate partner violence proceedings were terminated against persons who had not been punished before - 45 out of 86 orders in the Northern District Prosecutor's Office, 40 out of 52 in the South, 9 out of 19 in Viru and 8 out of 17 orders in the Western District Prosecutor's Office.

The third hypothesis of the master's thesis was not confirmed, as the cases in which the domestic violence had been used for several months and continuously, were also terminated. For example, cases with 5 or even 7 episodes of violence were terminated and in one of them violence was used every other day for three months. In addition, the victim often suffered injuries such as bumps, abrasions, hematomas, as well as brain concussion or fracture of the humerus.

The fourth hypothesis was also not confirmed. Clause 3.3.2 of the state prosecutor's guidelines of using opportunity principle provides that there is a public interest in continuing domestic violence pursuant to §§ 120-121 of the Penal Code or if non-termination of criminal proceedings is required by the interests of the victim or a juvenile family member who witnessed the crime. In the Northern District Prosecutor's Office, the procedure of intimate partner violence against a minor was terminated 25 times, in the South 12, in Viru 3 and in the Western District Prosecutor's Office 6 times. Proceedings in which minor children witnessed violence were terminated 7 times in the Northern District Prosecutor's Office, 3 times in the

South, in Viru 0 and 3 times in the Western District Prosecutor's Office. It is understandable that the instruction may be deviated from if there are exceptional reasons, but this was not taken into account in analysing the fourth hypothesis, as the hypothesis was intended to determine whether the decision to terminate the violence against a minor victim on the basis of opportunity has also taken place. Whether the termination of the procedure was in accordance with the instructions, it was analysed under the fifth hypothesis.

The fifth hypothesis was that the orders in intimate partner violence proceedings are terminated in accordance with the state prosecutor's guidelines of using opportunity principle. The hypothesis was partially confirmed as there were orders that were in accordance with the guidelines, but also orders that the author found did not comply with the guidelines. In most cases there was a problem with reasoning, as there were cases of continuing domestic violence or violence against minor victim, but the prosecutor's reasoning was general and did not provide an answer as to why detachment from the guidelines was necessary. In author's opinion, the prosecutor's reasoning that the person has not been previously punished and the proceedings must be terminated considering the materials in the criminal file does not provide an answer as to why the state prosecutor's guidelines were not followed and why there was no public interest in continuing the criminal proceedings. The prosecutors interviewed by the author also would not have terminated the proceedings in which the domestic violence continued, as there were too many episodes of violence. Often, the prosecutor had placed similar theoretical sentences in the order, which in the author's opinion sometimes led to the omission of important facts. For example, the prosecutor had stated in several regulations that there were no aggravating circumstances under § 58 of the Penal Code, but in reality, there were, as the offense was committed against a person under 12 years of age or a pregnant woman. In addition, there were orders where the prosecutor had decided to impose community service for a period shorter than the state prosecutor's guidelines required but did not reason the choice. Clause 5.1 of the state prosecutor's guidelines for using opportunity principle clearly requires reasoning in these situations. The author of this master's thesis also sent one of these orders to the Internal Control Department of the Office of the Prosecutor General for commenting. Internal Control Department also found that it did not comply with the guidelines. At the same time, there were a number of orders where for example the prosecutor did not impose any obligation on the suspect or imposed an obligation below the minimum (eg the obligation to pay a fixed amount to state revenue or the community service obligation) and had duly substantiated it as required by the guidelines.

LISAD

Lisa 1. Prokuröridele saadetud küsimustik

1. Kui lähisuhtevägivalla menetluses on kannatanuks alaealine, siis millest lähtudes otsustab prokurör menetluse ikkagi lõpetada? Kui aga alaealine on lähisuhtevägivalda pealt näinud, kuidas arvestatakse menetluse lõpetamisel tema huvidega?
2. Mis Te arvate, kas erinevad prokurörid võivad otsustada erinevalt – üks lõpetab lähisuhtevägivalla menetluse oportuuniteediga ning teine läheb kohtuotsuseni välja? Kui jah, siis kuidas sellist olukorda vältida?
3. Mis Te ütleksite, kui tihti kasutatakse lähisuhtevägivalla menetlustes oportuuniteeti? Kas seda tehakse piisavas mahus või liiga vähe/palju?
4. Mis Te ütleksite, kui tihti on kriminaalasjade KarS § 121 lg 2 p 2 järgi kvalifitseerimise aluseks sõltuvussuhe, mis ei tugine lähisuhtele? Paluksin Teil välja tuua Teie hinnangul ka sõltuvussuhte osakaal protsentides kõigist KarS § 121 lg 2 p 2 asjadest.
5. Ning lõpuks paluksin Teil hinnata allolevaid kaasuseid. Iga kaasuse juures paluksin mõne lausega välja tuua, kas Teie kui prokurör otsustaksite nimetatud asjaolusid arvesse võttes menetluse oportuuniteediga lõpetada või läheksite pigem kokkuleppemenetlusega või muul moel kahtlustatavale kohtust karistust nõudma. Andke palun samuti lühike põhjendus, miks nii otsustasite.

Kaasus 1 – A ja B ülalpidamisel on neli alaealist last. Alkoholihoobes A lõi enda abikaasat B kahel korral rusikaga näo piirkonda ning seejärel lõi kannatanut puutooliga pea ja keha piirkonda. Kannatanu sai pindmisi kehavigastusi. A on varasemalt karistamata. A on oma süüd tunnistanud ja on B-ga ära leppinud.

Kaasus 2 – Alkoholihoobes A lõi enda abikaasat B peopesaga vastu põske ning seejärel köögitooriga näo piirkonda. Kannatanu sai kehavigastusena marrastuse silma all ning tundis füüsilist valu. A on varasemalt karistamata.

Kaasus 3 – A lõi oma elukaaslast B-d kätega ja karjus tema peale. A ja B tüli nägi pealt 14-aastane tütar C, kes püüdis kaklust lahutada ning sai ka ise haiget, kuna A ehk ema teda lõi. Kaklust nägi pealt ka poeg D, kes sattus tugevasse stressiseisundisse ning nuttis, värises üle keha ja terve tema keha valutas. Selgus, et umbes samal perioodil on A löönud korduvalt oma alaealist poega rihmaga, tekitades talle füüsilist valu ja kergeid kehavigastusi reie ja tuharate piirkonda. Ka tütar C rääkis politseipatrullile, et ema A on teda 3-4 aastat tagasi rihmaga löönud

umbes kord kvartalis, aga uurijatele keeldus C ütlusi andmast. Ka B keeldus ütlusi oma naise vastu andmast. A on varasemalt karistamata.

Kaasus 4 –

A ja B on abielus.

- 2017. aasta jaanuaris A, saades eitava vastuse intiimlähedusele, lõi oma abikaasat B-d lahtise käega vastu nägu ja pead vähemalt 4 korda ning vähemalt 2 korda rusikaga vastu õlga. B tundis füüsilist valu ja sai kehavigastustena nii õlal kui näos hematoomid.
- Sama aasta veebruaris, märtsis ja mais kasutas A oma naise B vastu füüsilist vägivalda väänates tema käsi, lõi peopesaga vastu nägu ja rusikaga pähe. B tundis iga kord füüsilist valu.
- Sama aasta augustikuus lõi A B-d lahtise käega vastu nägu, rusikaga pähe, mille tagajärjel tundis B füüsilist valu. Seejärel ähvardas A B-l noaga pea otsast lõigata.
- Sama aasta septembris nõudis A ähvardades B-d temalt füüsilist lähedust ning saades eitava vastuse, ähvardas naise kägistada. B kartis oma elu ja tervise pärast, sest A oli juba varem füüsilist vägivalda kasutanud. B lahkus oma elukohast ja pöördus politseisse.
- Sama aasta oktoobris ähvardas A B-d tervisekahjustuse tekitamisega – A nõudis B-lt intiimlähedust ähvardades B väävelhappega üle valada. B kartis oma elu ja tervise pärast, kuna A on teda korduvalt ähvardanud ja kasutanud füüsilist vägivalda.

A keeldub ütlusi andmast, aga B ütlused on usaldusväärsed, mida kinnitavad ka tunnistaja ütlused ja teabesalvestise vaatlusprotokoll. A kahetseb juhtunut ja lubab kuritegude toimepanemisest edaspidi hoiduda. A on kriminaalkorras karistamata, väärteokorras on teda karistatud korduvalt erinevate liiklusseaduse rikkumiste eest.

A-l ja B-l on 3 ühist last ning vägivald toimus laste juuresolekul. Kannatanu ei soovi enam kriminaalmenetluse jätkumist ja A-ga enam koos ei ela.

Kaasus 5 –

- 06.01.2019 tungis A kallale oma elukaaslasele B-le, tõukas teda ja haaras tugevasti kinni, millega tekitas kannatanule füüsilist valu ja tervisekahjustused (hematoomid õlal ja rinnal, mis olid 10 ja 5 cm pikkused, randmel 2,5 cm pikkune hematoom).
- 16.01.2019 tõukas A B-d restoranis ja haaras tema kätest kinni, millega tekitas B-le füüsilist valu.
- 01.02.2019 konflikti käigus haaras A B-l kahe käega randmest ja pigistas ning seejärel haarast kahe käega B kõrist, pigistas tugevast ning tiris B korteri teise tuppa. A paiskas

B baariletti ning B lõi oma suu ära. B tundis füüsilist valu ja sai tervisekahjustused – hambal väike kild puudu, marrastus kaelal, punetus käsivarrel.

- 03.02.2019 tõukas A B-d ja haarast kätest kinni, mille tagajärjel tundis B füüsilist valu. Samal päeval umbes 3 tundi hiljem, haaras A uuesti B kätest kinni ja B tundis füüsilist valu. Samal päeval 4 tundi hiljem haarast A jällegi B kätest kinni ja tiris B-d, B tundis füüsilist valu.

A ei tunnista ennast süüdi. Kannatanu ütlustest nähtub aga A tegevus, on olemas B läbivaatuse protokollid ja fototabel fikseeritud kehavigastustega. On ka tunnistajate ütlused ning kõnesalvestused ja videosalvestused. A on aga prokurörile öelnud, et kahetseb toimepandut ning lubab, et tulevikus midagi sellist ei kordu ja et ta pole enne ühtegi naist löönud.

A on varem kriminaalkorras karistatud teiseliigilise kuriteo eest. A ja B enam koos ei ela. B ütleb, et on oma eluga edasi liikunud ja soovib juhtunut unustada. A on X riigi kodanik ja viibib aeg ajalt oma kodumaal.

Kaasus 6 – A kasvatab koos C-ga C alaealist poega B-d. A lõi 21.03.2018 ning 22.11.2018 oma alaealist kasupoega B-d, millega põhjustas B-le füüsilist valu ja kehavigastusi. Kogutud tõendite alusel on ka selgunud, et 2018. a kevadest kuni novembrini ähvardas A oma elukaaslase alaealist poega füüsilise vägivaldaga. Teadaolevalt ei ole A enne ega pärast nimetatud juhtumeid pannud toime samaliigilist kuritegu. B kasvatamises osaleb ka tema bioloogiline isa D. C-l ja D-l on oma poja kasvatamismeetoditest erinev arusaam, mis on muutunud nii vanemate kui vanemate ja lapse vahelise suhtluse pingeliseks.

Kaasus 7 – 01.06.2020 kasutas A füüsilist vägivalda elukaaslase B suhtes, B tundis füüsilist valu ja sai tervisekahjustusi – hematoomid õlavarrel. On olemas isiku läbivaatusprotokoll fototabeliga, mis kinnitavad tervisekahjustusi. 03.06.2020 lõi A B-d rusikaga kahel korral kukla piirkonda ja ühe korra näo piirkonda. B tundis füüsilist valu ja sai tervisekahjustusi – muhk kulmu piirkonnas ja marrastus põsesarnal. B on andnud ütlused, mille kohaselt viskas A neid 03.06.2020 kodust välja ja konflikt läks füüsiliseks. Alaealine poeg nägi füüsilist vägivalda pealt.

Konfliktid tekkisid seoses üüripinnalt lahkumisega. A eitab oma süüdi. A-d on varasemalt karistatud 10.10.2019 KarS § 424 järgi vangistusega 11 kuud, mis asendati ÜKT-ga.

B ei soovi A karistamist kriminaalkorras ning on A-ga ära leppinud. B sõnul ei ole A varem tema vastu kätt tõstnud. A töötab Soome Vabariigis.

Kaasus 8 – 01.02.2021 ning 19.02.2021 kasutas A oma elukaaslase B suhtes füüsilist vägivalda, põhjustas B-le füüsilist valu ja kergemad tervisekahjustused marrastuste näol. Tülid tekkisid

isiklike suhete pinnalt. Mõlema teo toimepanemise ajal viibisid kodus kaks alaealist last, kellest üks oli 3-kuune ning teine 3-aastane.

A on varem karistamata. A kahetseb oma käitumist ja lubab, et see ei kordu. A-l ja B-l on ühine laps, kelle heaolu nimel on B valmis oma käitumist parandama. A on oma tegude keelatuses aru saanud. A ja B on käesolevaks hetkeks lahku kolinud.

Kaasus 9 – 2020. aasta septembris lõi A oma elukaaslasele B lahtise käega vastu nägu ja hammustas käelabast. B tundis füüsilist valu ning sai tervisekahjustused – silma hematoom ja labakäe piirkonna turse. Vägivaldal nägi pealt 5-aastane tütar.

A kahetseb toimepandut. A ja B on ära leppinud. B sõnul on A heatahtlik, sõbralik ja abivalmis elukaaslane, kellel on lastega head ja hoolivad suhted. B ei soovi A kriminaalkorras karistamist. A-l kehtivad kriminaalkaristused puuduvad, väärteokorras on teda korduvalt karistatud.

Kaasus 10 – A haaras oma emast B ja tiris juustest ning tõukas teda, mille tulemusena kukkus B põrandale. A tõmbas B-d jõuga käest, mille tagajärjel tundis B füüsilist valu ja sai tervisekahjustuse – õlavarreluu murru. A-l puuduvad kehtivad kriminaalkaristused. A kahetseb toimepandut, tunnistab oma süüd ja lubab edaspidi kuritegude toimepanemisest hoiduda.

Kaasus 11 – A lükkas 2020. aasta oktoobris sõnalise konflikti käigus oma rasedat elukaaslast B-d mitu korda jõuga vastu kappi, välisust ja teisi esikus leiduvaid esemeid. B tundis füüsilist valu. 09.01.2021 lõi A sõnalise konflikti käigus B-d käega näkku, millega tekitas B-le põsele hematoomi ja põhjustas füüsilist valu.

A tunnistab oma mõtlematut käitumist ning kahetseb. A on varasemalt karistamata ning varasemalt pole täheldatud vägivaldsusele viitavaid ilminguid.

Lisa 2. Riigiprokuratuuri järelevalveosakonnale saadetud küsimustik

1. Kui alaealine on lähisuhtevägivalda asjas kannatanu või on lähisuhtevägivalda pealt näinud, siis millest lähtudes võib ikkagi menetluse oportuuniteediga lõpetada?
2. Mis Te ütleksite, kui tihti kasutatakse lähisuhtevägivalda menetlustes oportuuniteeti? Kas seda tehakse piisavas mahus või liiga vähe/palju?
3. Paluksin Teil anda hinnang allpool olevatele prokuratuurimäärustele ning leida, kas need on kooskõlas riigi peaprokuröri juhisega.

1. **Kas järgnevad prokuratuurimäärused on kooskõlas riigi peaprokuröri juhise punktiga 3.3.2, mille kohaselt on avalik menetlushuvi olemas KarS §-dele 120-121 vastava jätkuva perevägivalda puhul või kui**

kriminaalmenetluse mittelõpetamist nõuavad kannatanu või kuritegu pealt näinud alaealise pereliikme huvid?

Kriminaalmenetluse lõpetamise määrus

Koostamise kuupäev ja koht: Võrus, 25.jaanuar 2019a.

Koostaja ametinimetus ja nimi: Lõuna Ringkonnaprokuratuuri abiprokurör Meelis Juursoo

Kriminaalasja number: 18261001005

Kuriteo kvalifikatsioon: KarS § 121 lg 2 p 2,3; KarS § 120 lg 1

Kahtlustatava nimi: O.R.

Kriminaalasjas nr 18261001005 alustas PPA Lõuna Prefektuur menetluse selles, et O.R.:

-2017 aasta talvel täpselt tuvastamata ajal pani toime teise inimese kehalise väärkohtlemise, mis seisnes selles, et lõi tütar E.R.'t (sünd 2004a) Võru maakonnas Setomaa vallas kõögis lahtise käega kukla piirkonda, tekitades kannatanule füüsilist valu;

-2018 aasta märtsikuus täpselt tuvastamata ajal pani toime teise inimese kehalise väärkohtlemise, mis seisnes selles, et lõi tütar E.R.-t Võru maakonnas Setomaa vallas II korrusel lahtise käega suu pihta, tekitades kannatanule füüsilist valu.

-2018 aasta suvel täpselt tuvastamata ajal Võru maakonnas Setomaa vallas õuel pani toime teise inimese kehalise väärkohtlemise, mis seisnes selles, et võttis tütar E.R.-l tagi hõlmadest kinni ja raputas, tekitades kaela ümbrusesse valu, siis haaras kätega juustest ja raputas, tekitades valu peanahale ja kui E. R. oli jõudnud minna tuppa lõi teda rusikaga suu pihta tekitades ülahuulele turse. Haaras käega pealaelt tütre juustest ja liigutas samal ajal tema pead, lõi E.R.-t kahel korral lahtise käega suu pihta ning kägistas hoides käega kaelast kinni, milliste tegevustega tekitas valu peanahale, suu ja kaela piirkonda ning lämbumistunde kägistamise ajal.

-01.11.2018 Võru maakonnas Setomaa vallas toas pani toime teise inimese kehalise väärkohtlemise, mis seisnes selles, et tütar E.R.-i kätest oma kätega kinni hoides ära mobiiltelefoni nii, et tekitas valu tütre parema käe nimetissõrmele, millel küüs koos lihaga lahti tuli. Seega O.R. pani toime KarS § 121 lg 2 p 2,3 järgi kvalifitseeritava kuriteo.

-2018 aasta maikuus helistas O.R. Põlva maakonnas Räpina vallas sõbranna A.L. pool viibivale tütrele E.R.'le ja käskis tal koju tulla, vastasel korral lubas ta ise kohale minna ja siis pidi tütre veri hakkama mööda seinu voolama ja tema juuksed pidi hakkama vedelema maas, milliste ähvarduste toimepanemist oli E.R.-l, kelle suhtes ema varasemalt oli füüsilist vägivalda kasutanud, alust karta. Seega O.R. pani toime KarS § 120 lg 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo. Kriminaalkorras ja väärteokorras on isik karistamata so isik on olnud varasemalt igati seadusekuulekas. Samuti pole O.R. käitumises varasemalt täheldatud vägivaldsusele viitavaid

ilminguid, mistõttu on O.R.-t võimalik mõjutada edaspidi jätkuvalt seaduse-kuulekalt käituma ka ilma vastavat kriminaalkaristust kohaldamata.

Prokurör tutvunud kriminaaltoimikus sisalduvate kõigi materjalidega, arvestades sündmuse kulgemise asjaolusid, samuti kahtlustatava isikut (varasemalt olnud igati seadusekuulekas) on seisukohal, et menetlus O.R. suhtes KrMS § 202 alusel tuleb lõpetada, kuna kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu, selles kahtlustatava isiku süü ei ole suur, tsiviilhagi puudub, menetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.

O.R. on võtnud kohustuse maksta riigituludesse 400 (nelisada) eurot

Eeltoodu alusel ja juhindudes KrMS §-dest 202 ja 206, Lõuna Ringkonnaprokuratuuri abiprokurör

määras:

1. Lõpetada kriminaalasjas nr 18261001005 menetlus.

2. Määratud kohustuse liik ja tähtaeg: vastavalt KrMS § 202 lg 2 p 2 on O.R.´l kohustus maksta riigituludesse 400 (nelisada) eurot;

Tähtajaks määrata 25.juuni 2019a.

Kui isik, kelle suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud KrMS § 202 kohaselt, ei täida talle pandud kohustusi, uuendab prokurör kriminaalmenetluse.

3. Tsiviilhagi puudub, asitõend - DVD plaat E.R. vestluse salvestusega eraldi pakendis kriminaalasja juures

4. Vahistuse andmed: O.R. pole vahi all viibinud, tõkendit ei ole kohaldatud.

5. Kriminaalmenetluse kulud: ei ole.

6. Vastavalt KrMS § 206 lg 2 edastatakse kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia asjaosalistele. kannatanu E.R.-le.

7. Vastavalt KrMS § 228 lg 1 on menetlusosalisel või menetlusvälisel isikul õigus esitada Riigiprokuratuurile, asukohaga Wismari 7, Tallinn 15188, kaebus uurimisasutuse menetlustoimingu või määruse peale, kui ta leiab, et menetlusnõuete rikkumine menetlustoimingu tegemisel või määruse koostamisel on kaasa toonud tema õiguste rikkumise.

8. Käesoleva määruse peale võib KrMS § 207 lg-te 2 ja 3 alusel kannatanu määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul esitada kaebuse Riigiprokuratuurile, asukohaga Wismari 7, Tallinn 15188. Kannatanul on õigus tutvuda kriminaaltoimikuga kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul.

Meelis Juursoo

Juures viibis: jurist

Olen kohustusega nõus: „.....“jaanuar 2019

O.R.

Osales tõlk, keda on hoiatatud, et oma ülesannete täitmisest alusetu keeldumise ja teadvalt valesti tõlkimise eest vastutab ta KarS §-de 318 ja § 321 järgi.

Kriminaalmenetluse lõpetamise määrus

Koostamise kuupäev ja koht: 05.08.2017. a, Tallinn

Koostaja ametinimetus ja nimi: abiprokurör Silja Seeder

Ametiasutuse nimi: Põhja Ringkonnaprokuratuur

Kriminaalasja number: 14230110819

Kuriteo kvalifikatsioon: KarS § 121 (al. 01.01.2015 kehtiva KarS redaktsiooni järgi KarS § 121 lg 2 p 2, 3)

KarS § 120 (al. 01.01.2015 kehtiva KarS redaktsiooni järgi KarS § 120 lg 1)

Kahtlustatava nimi (isikukood): xxxxxx

Isikusamasus tuvastatud: xxxxxxxxxxxxxx

Kriminaalasja nr 14230110819 (ühendatud kriminaalasjad nr 14231700440 ja 14230110819, põhinumbriks loeti 14230110819) kohtueelses menetluses on xxxxxxxxxx esitatud kahtlustus KarS § 121 ja § 120 (alates 01.01.2015 kehtiva KarS redaktsiooni järgi, § 121 lg 2 p 2, 3 ja § 120 lg 1) järgi kvalifitseeritavate kuritegude toimepanemises, mis seisnesid selles, et:

- jaanuari alguses 2014, aadressil xxxxx tekitas teadlikult oma naisele xxxxxxxxxx füüsilist valu ja kehavigastusi: saades eitava vastuse intiimlähedusele, lõi oma naist lahtise käega vastu nägu ja pead mitte vähem kui neli korda ning mitte vähem kui kaks korda lõi rusikaga vastu vasakut õlga, tekitades õlal ja näol hematoomid.

- 2014. aasta veebruaris, märtsis ja mais, aadressil xxxxx regulaarsusega üle päeva kasutas oma naise vastu füüsilist vägivalda ja nimelt, väänas käsi, lõi peopesaga vastu nägu, rusikaga pähe, tekitades iga kord füüsilist valu.

- 2014. aasta augustikuu keskel, aadressil xxxxxxxxxxxxxx lõi oma naisele lahtise käega vastu nägu, rusikaga pähe, tekitades füüsilist valu, aga peale seda ähvardas oma naisel noaga pea otsast lõigata.

Seega xxxxx kahtlustatakse teisele inimesele valu ja tervisekahjustuse tekitamises, s.o KarS § 121 järgi kvalifitseeritavas kuriteos (alates 01.01.2015 kehtiva KarS redaktsiooni järgi KarS § 121 lg 2 p 2, 3).

- 16.09.2014 öösel, aadressil xxxxxxxx nõudes füüsilist lähedust ähvardas oma naist füüsilise vägivallaga, saades eitava vastuse, ähvardas kägistada. Kannatanul oli reaalne alus karta oma elu ja tervise pärast, sest xxx on juba varem kasutanud füüsilist vägivalda. Kartes ähvardust, oli kannatanu sunnitud lahkuma oma elukohast ja tema pöördus abi saamiseks politseisse.

- 12.10.2014 ähvardas oma naist tervisekahjustuse tekitamisega, ja nimelt, nõudes intiimlähedust, ähvardas, et valab kannatanu üle väävelhappega. Kannatanul oli reaalne alus karta oma elu ja tervise pärast, sest xxxx on korduvalt kannatanut ähvardanud ja kasutanud füüsilist vägivalda.

Seega xxxxxxxxxxxx kahtlustatakse tapmise või tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamise, kui on olnud alust karta ähvarduste täideviimist, s.o. KarS § 120 järgi kvalifitseeritava kuriteo. (Vastab alates 01.01.2015 kehtiva KarS redaktsiooni järgi §-le 120 lg 1)

Prokurör, hinnanud kõiki eeluurimisel kogutud tõendeid kogumis, asub seisukohale, et xxxx käitumine (2014 jaanuar, 2014 veebruar kuni mai ja august 2014 ning 16.09.2014) vastab KarS § 121 (al. 01.01.2015 KarS § 121 lg 2 p 2, 3) tunnustele ja xxxxxxxxxxxx käitumine (16.09.2014 ja 12.10.2014) vastab KarS § 120 (al. 01.01.2015 KarS § 120 lg 1) tunnustele, kahtlustatav keeldub

ütluste andmisest, kuid kannatanu on andnud usaldusväärseid ütlusi, mida kinnitavad tunnistaja ütlused ja teabesalvestise vaatlusprotokoll. Kriminaalasja materjalidest nähtub, et kannatanu ja kahtlustatav on abielus ja omavahelistele konfliktidele järgnes füüsiline vägivald ja ähvardused kahtlustatava poolt.

Vastavalt KrMS § 202 lg 7 võib juhul, kui kriminaalmenetluse esemeks on teise astme kuritegu, mille eest karistusseadustiku eriosa ei näe ette vangistuse alammäära või näeb karistusena ette ainult rahalise karistuse, kriminaalmenetluse lõpetada ja kohustused määrata prokuratuur.

Kahtlustatav on Põhja Ringkonnaprokuratuuris kinnitanud, et omalt poolt kahetseb juhtunut ning lubab edaspidi kuritegude toimepanemisest hoiduda. Selgitab, et telefoninumber muutus ja prokuröri juurde soovis tulla, helistas lepitajale ja sealt öeldi, et kannatanu ei ilmunud ja pole mõtet kohale tulla. Kahtlustatava süü nimetatud kuritegude puhul ei ole suur, kuivõrd kannatanule vägivallategudega tõsiseid kehavigastusi ei tekitatud ja kannatanu ei pidanud vajalikuks arsti poole pöörduda. Kahtlustatava puhul puuduvad kergendavad ja raskendavad asjaolud.

Kahtlustatavat ei ole varem kriminaalkorras karistatud, enne kuritegude toimepanemist on kahtlustatavat väärteokorras karistatud korduvalt erinevate liiklusseaduse rikkumiste eest, antud juhul kahtlustatava suhtes ei esine avalikku menetlushuvi, kuivõrd käesoleva menetluse raames kahtlustatavale etteheidetav kuritegu on teise liigiline. Abikaasadel on kolm ühist last ja vägivald toimus väidetavalt laste juuresolekul, kuid 04.08.2017 on kannatanu telefonikõnes prokurörile kinnitanud, et ei soovi kriminaalmenetluse jätkumist ja ta kahtlustatavaga enam koos ei ela. Kahtlustatavale on käesolevas kriminaalasjas esitatud kahtlustus kokku viies kuriteo episoodis, antud juhul kahtlustatava suhtes ei esine avalikku menetlushuvi, kuivõrd käesoleva menetluse raames kahtlustatavale etteheidetavatest kuritegudest on möödunud

mitmeid aastaid ja kahtlustatav ei ole tahtlikult menetlust takistanud, samuti kannatanu ei soovi kriminaalmenetluse jätkumist. Käesoleval hetkel kahtlustatava suhtes ei ole menetluses ühtegi teist kriminaalasja.

Seetõttu saab kahtlustatavat mõjutada teda kriminaalkorras karistamata, määrates talle kohustuse maksta kindel summa riigituludesse ja kuna kriminaalmenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi, kuulub kriminaalmenetlus kahtlustatava suhtes lõpetamisele KrMS § 202 alusel.

Juhindudes KrMS §-dest 202 ja 206, abiprokurör määras:

1. Lõpetada kriminaalasjas nr 14230110819 menetlus.
2. Määratud kohustuse liik ja tähtaeg:
  - 2.1. KrMS § 202 lg 2 p 2 alusel kohustub xxxxx maksma riigituludesse 500 eurot. Tähtajaks määrata 07.08.2017.
3. KrMS 4. peatükis loetletud tõkendite ja muude kriminaalmenetluse tagamise vahendite tühistamine: tõkend puudub, tagaotsimine lõpetatud seoses 05.08.2016 sundtoomisega Lääne-Harju politseijaoskonda /tl ...../.
4. Asitõendid või äravõetud või konfiskeerimisele kuuluvad objektid:
  - 4.1. CD-plaat teabesalvestisega, mis asub ümbrikusse pakendatult kriminaalasja materjalide juures – jätta KrMS § 126 lg 3 p 1 alusel kriminaalasja materjalide juurde. /tl 23/
5. Riiklikus sõrmejälgede registris ja riiklikus DNA-registris sisalduvate andmete kustutamine: andmed puuduvad.
6. Kriminaalmenetluse kulud: puuduvad
7. Vahistuse andmed : xxxx oli tagaotsitavana tabatud ja kahtlustatavana KrMS § 217 alusel kinni peetud ning sundtoomise määruse alusel 04.08.2017 kell 16:22. ja vabastatud 05.08.2017 kell 11:30 /tl ...../
8. Vastavalt KrMS § 206 lõikele 2 tuleb kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia viivitamata edastada: kahtlustatavale ja kannatanule.
9. Kannatanul on õigus vastavalt KrMS § 206 lõikele 3 tutvuda kriminaaltoimikuga kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul Põhja Ringkonnaprokuratuuris (Tartu mnt 85, 11015 Tallinn).
10. Kannatanul on õigus KrMS § 207 lõike 3 alusel esitada kaebus Riigiprokuratuurile (Wismari 7, 15188 Tallinn) põhistatud kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul.
11. Kriminaaltoimik jätta hoiule Põhja Ringkonnaprokuratuuri kuni kohustuse täitmiseni.

Silja Seeder

Olen kriminaalmenetluse lõpetamise määruse kätte saanud ja määratud kohustustega nõus. Olen teadlik, et määratud kohustuste täitmata jätmisel võib prokuratuur KrMS § 202 lg 6 alusel oma määrusega antud asjas kriminaalmenetluse uuendada.

(nimi ja allkiri)

Kriminaalmenetluse lõpetamise määrus

Koostamise kuupäev ja koht: 27.03.2018 Tallinn ringkonnaprokurör

Koostaja ametinimetus ja nimi: Rita Siniväli

Ametiasutuse nimi: Põhja Ringkonnaprokuratuur

Kriminaalasja number: 17231602633

Kuriteo kvalifikatsioon: KarS § 121 lg 2 p 2,3

Kahtlustatava nimi: xxxxx

Põhja Ringkonnaprokuratuur menetleb käesolevat kriminaalasja, milles alustati menetlust 01.12.2017 KarS § 121 lg 2 p 2 tunnustel selles, et 24.11.2017 kella 23:14 paiku Tallinnas Erika xxx xxxx lõi kätega oma elukaaslast xxxx ja karjus tema peale.

Materjalidest nähtub, et politsei kutsus sündmuskohale xxxx alaealine 14-aastane tütar xxx, kes tüli pealt nägi ja täiskasvanute kaklust lahutada püüdis ning sai ise ka haiget, kuna ema teda lõi. Samuti peksis xxxx tänaval xxx sõiduautot. Nimetatud sündmuse kohta on materjalidele lisatud kannatanute kõned CD-plaadil ja stenogrammide, mis kõike ilmekalt kirjeldavad, millest ühtlasi nähtub, et xxx oli sündmuse hetkel joobeseisundis. Seda kaklust nägi pealt ka tema poeg xxx kes sattus tugevasse stressiseisundisse (nuttis, värises üle keha, terve keha valutas).

Samuti tuvastati, et novembris - detsembris 2017 Tallinnas Erika korteris xxx on rihmaga löönud korduvalt oma alaealist poega xxx tekitades temale füüsilist valu ja kergeid kehavigastusi reite ja tuharate piirkonda. Vigastused on politsei poolt fotografeeritud.

Samuti kurtis patrullile xxx et ema on teda 3-4 aastat tagasi rihmaga löönud nii kord kvartalis, kui ta tegi „suuri pahandusi“. Hiljem ülekuulamise ajal tüdruk keeldus ema vastu ütlusi andmast. Xxx kurtis ka patrullile, et ema tarvitab tihti alkoholi, üle päeva või üle kahe päeva.

Xxxx keeldus ülekuulamise ajal naise vastu ütluste andmisest.

Xxx tunnistas süüd osaliselt ja selgitas, et viimasel ajal on temal pingeline elu, juhtunu põhjuseks on liiga pingeline töö ja halvad suhted juhatajaga. Palub kriminaalasja menetlust lõpetada ja määrata kohustuseks üldkasulik töö.

KarS § 121 lg 2 p 2,3 on teise astme kuritegu, mille eest on karistuseks ette nähtud rahaline karistus või vangistus kuni 5 aastat, seega vangistuse alammäära ei ole ette nähtud ning vajadusel võib kriminaalasja menetluse lõpetada prokurör.

Xxx on varem kriminaalkorras karistamata isik, talle on selgitatud tema tegude olemust ja võimalikke tagajärgi, ta on pöördunud abi saamiseks kohaliku omavalitsuse töötaja poole, seega aru saanud oma tegude ohtlikkusest ja soovib ennast parandada, temal on olemas töökoht xx ja kindel sissetulek, seega suure tõenäosusega ei vaja kuritegude toimepanemisest hoidumiseks kriminaalkorras karistamist. Viimane ühtlasi traumeeriks tema lapsi, kes on pidanud niigi kannatama ema varasema narkomaanist elukaaslase pärast. Kuna kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu ja selles kahtlustatava süü ei ole suur, puudub suur avalikkuse huvi, xxx on asunud heastama kuriteoga tekitatud kahju, nõus vabatahtlikult võtma endale kohustuse, tasuda vajadusel menetluskulud ning osaleda Gordoni Perekooli suhtlemistreeningus lapsevanematele vähemalt kaheksa korda (Perekeskus Sina ja Mina psühholoogid ja pereterapeutid, koolitus toimub 8 nädala jooksul 1 kord nädalas 3 tundi, www.sinamina.ee/kalender, e-mail perekeskus@sinamina.ee, 6 816 570, vene keeles kodulehelt <http://www.sinamina.ee/ru/yc/10778/>), võib menetluse lõpetada.

Eeltoodu alusel ja juhindudes KrMS § 202 lg 1,2, 3, 7 ja 206, prokurör määras:

1. Lõpetada kriminaalasjas nr 17231602633 menetlus xxxx suhtes.
2. Panna xxx järgmised kohustused:
  - 2.1. osaleda kuue /6/ kuu jooksul, so kuni 27.09.2018, omafinantseeringuga lapsevanematele mõeldud Gordoni Perekooli suhtlemistreeningus vähemalt kaheksa korda, mille läbimise kohta esitada Põhja Ringkonnaprokuratuurile tõend.
  - 2.2. kuue /6/ kuu jooksul, so kuni 27.09.2018, teha igakülgset koostööd Põhja- Tallinna Valitsuse Sotsiaalhoolekande osakonnaga, sh vajadusel osaleda nimetatud osakonna poolt määratud tasuta sotsiaalabiprogrammis.
3. Kohaldatud tõkend : ei valitud
4. Asitõendid või äravõetud asjad: 2 CD plaati (alaealise xxx ülekuulamise video ja kõned Häirekeskusesse) jätta kriminaalasja juurde. Püksirihm, mis asub PP laos, hävitada xxx kohustuse täitmisel.
5. Kriminaalmenetluse kulud: puuduvad
7. Vastavalt KrMS § 206 lõikele 2 tuleb kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia viivitamata saata: kannatanutele, kahtlustatavale, Põhja-Tallinna Valitsuse Sotsiaalhoolekande osakonnale (kylli.oja@tallinnlv.ee), Põhja Prefektuuri (irina.sapronova@politsei.ee; jekaterina.paskevits@politsei.ee).
8. Käesoleva määruse peale vastavalt KrMS § 207 lõigete 2 ja 3 alusel võib kannatanu määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul esitada kaebuse Riigiprokuratuurile, asukohaga Wismari 7, Tallinn 15188.

9. Kannatanul on õigus vastavalt KrMS § 206 lõikele 3 tutvuda kriminaaltoimikuga kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul.

Rita Siniväli

Mulle on selgitatud kriminaalmenetluse lõpetamise alust, kohustuse tähtjaks täitmata jätmise tagajärgi, menetluse lõpetamise ja määratud kohustustega olen nõus, koopia määrusest, mis on mulle tõlgitud vene keelde ja arusaadav, olen kätte saanud

Kriminaalmenetluse lõpetamise määrus

Koostamise kuupäev ja koht: 02.04.2019. a, Tallinn

Koostaja ametinimetus ja nimi: abiprokurör Silja Seeder

Ametiasutuse nimi: Põhja Ringkonnaprokuratuur

Kriminaalasja number: 18231701602

Kuriteo kvalifikatsioon: KarS § 121 lg 2 p 2, 3

Kahtlustatava nimi (isikukood): Xxxx Xxxx, ik

Isikusamasus tuvastatud: ID-kaart nr xxxxxxxx

Kriminaalasja nr 18231701602 kohtueelses menetluses on Xxxx Xxxxxx esitatud kahtlustus KarS § 121 lg 2 p 2, 3 alusel selles, et tema 01.08.2018 täpselt tuvastamata kella ajal viibis Harjumaal Xxxx Xxxxxx, kus kasutas füüsilist vägivalda endise elukaaslase Xxxx Xxxxxx suhtes, tekitades viimasele füüsilist valu ja tervisekahjustusi- hematoomid parema käe õlavarrel.

Xxxx Xxxxxx kahtlustatakse KarS § 121 lg 2 p 2,3 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises, mis seisnes selles, et tema olles varem toimepannud kehalise väärkohtlemise, 03.08.2018 kella 22:50 paiku viibis alkoholijoobes olekus Harjumaal Xxxxxxxx, kus lõi endist elukaaslast Xxxx Xxxx rusikaga kahel korral kukla piirkonda ja ühel korral näo piirkonda, millega tekitas füüsilist valu ja tervisekahjustusi- vasaku kulmu piirkonnas muhk, vasaku põsesarna piirkonnas marrastus.

Prokurör, hinnanud kõiki eeluurimisel kogutud tõendeid kogumis, asub seisukohale, et Xxxx Xxxxxx käitumine vastab KarS § 121 lg 2 p 2, 3 tunnustele, kahtlustatav eitab oma süüd, kuid kannatanu on andnud ütlusi, et 03.08.2018 kell 22.50 Xxxx hakkas neid kodust välja viskama, konflikt muutus füüsiliseks, Xxxxxx lõi teda kaks korda rusikaga kukla piirkonda ja ühe korra rusikaga näkku, mille tulemuseks on marrastus ja muhk vasaku silma piirkonnas. Poeg Xxxx nägi füüsilist vägivalda pealt. Eelmine füüsiline vägivald toimus 01.08.2018, mille tulemuseks on marrastused kätel, samuti 04.08.2018 isiku läbivaatusprotokoll fototabeliga kinnitab kannatanul tuvastatud tervisekahjustusi. 04.08.2018 kell 00.08 kiirabikaart, et kannatanu sai

peretüli käigus elukaaslase poolt mitu lööki vastu pead, diagnoosiga konkussioon. Kõnesalvestiselt häirekeskusesse kuulub, et 01.08.2018 Xxxxx peksab, ründas kätega. Ja 03.08.2018, et naisterahvas palub kohale politseid, kuulub karjumist. Indikaatorvaheni kasutamise protokoll, mille kohaselt Xxxx Xxxx 03.08.2018 kell 23:45 tuvastati alkoholijoove 1,34 mg/l.

Kriminaalasja materjalidest nähtub, et kannatanu ja kahtlustatav on elukaaslased ja nende vahel tekkis konflikt seoses üüripinnalt lahkumisega ja konfliktile järgnes füüsiline vägivald kahtlustatava poolt. Sündmuse juures viibis kannatanu alaealine laps.

Vastavalt KrMS § 202 lg 7 võib juhul, kui kriminaalmenetluse esemeks on teise astme kuritegu, mille eest karistusseadustiku eriosa ei näe ette vangistuse alammäära või näeb karistusena ette ainult rahalise karistuse, kriminaalmenetluse lõpetada ja kohustused määrata prokuratuur.

Kahtlustatava süü nimetatud kuriteo puhul ei ole suur, kuivõrd kannatanule vägivallateoga ei tekitatud tõsiseid tervisekahjustusi. Tegemist oli konfliktiga elukaaslaste vahel ja kriminaalasja materjalide kohaselt vägivallategudega tekitati kannatanule kerged tervisekahjustused, siis ei ole kahtlustatava süü kõiki eeltoodud asjaolusid arvestades suur.

Kahtlustataval om kehtiv kriminaalkaristus, nimelt 10.10.2017 Pärnu Maakohtu otsusega nr Xxxxx KarS § 424 järgi karistati vangistusega 11 kuud, mis asendati 339 tunni ÜKT-ga tähtajaga 1 aasta, antud juhul kahtlustatava suhtes ei esine avalikku menetlushuvi, kuivõrd käesoleva menetluse raames kahtlustatavale etteheidetav kuritegu on teise liigiline. Käesoleval hetkel ei ole kahtlustatava suhtes menetluses ühtegi teist kriminaalasja. Kahtlustatavale on käesolevas kriminaalasjas esitatud kahtlustus kokku kahes kuriteo episoodis, antud juhul kahtlustatava suhtes ei esine avalikku menetlushuvi, kuivõrd käesoleva menetluse raames kahtlustatavale etteheidetavad kuriteod olid kantud samast ajendist – pingelistest suhetest elukaaslasega seoses üürikorterist lahkumisega, konflikt jätkus peale esimest juhtumit, mistõttu oli vajalik politsei sekkumine. Käesolevas kriminaalasjas on tuvastatud, et peresisese kehalise väärkohtlemise juures oli alaealine laps. Pervägivalla juhtudel, kuhu on kaasatud alaealine, on reeglina avalik menetlushuvi olemas, kuid tuleb arvestada, et kriminaalmenetluse raames kahtlustatavale etteheidetav kuritegu olid kantud konfliktist kooselus ning kannatanu ei soovi, et kahtlustatavat kriminaalkorras karistatakse, on ära leppinud ja selgitab, et kahtlustatav pole tema peale varem kätt tõstnud, siis antud juhul ei esine prokuröri hinnangul käesolevas asjas ka avalikku menetlushuvi, kuivõrd kuriteo asjaolud ei ole sellised, et kuritegu pealt näinud alaealise pereliikme huvid nõuaksid kriminaalmenetluse mittelõpetamist. Kannatanu ütlustest nähtub, et tal ei ole elukaaslase suhtes mingeid pretensioone ja palub kriminaalasi lõpetada. Kahtlustatav töötab Soome Vabariigis. Arvestades eeltoodut, prokuröri hinnangul siiski ei esine

käesolevas asjas avalikku menetlushuvi ja kriminaalmenetlus kuulub lõpetamisele otstarbekuse kaalutlusel, kuid mis ei tähenda seda, et kahtlustatav on käitunud õiguspäraselt.

Kahtlustatav on nõus osalema sotsiaalprogrammis ja nõus hüvitama kriminaalmenetluse kulud. Juhindudes KrMS §-dest 202 ja 206, abiprokurör määras:

1. Lõpetada kriminaalasjas nr 18231701602 menetlus.

2. Määratud kohustuse liik ja tähtaeg:

2.1. 2.1. KrMS § 202 lg 2 p 5 alusel Xxxx Xxxxx osaleda sotsiaalprogrammis SA Väärtustades Elu PREP-suhtekoolitusel (5533256, prep@prep.ee). Tähtajaks määrata 02.06.2019.a.

Xxxx Xxxxx on kohustatud esitama sotsiaalprogrammi läbimise kohta tõendi Põhja Ringkonnaprokuratuuri.

3. KrMS 4. peatükis loetletud tõkendite ja muude kriminaalmenetluse tagamise vahendite tühistamine: andmed puuduvad.

4. Asitõendid või äravõetud või konfiskeerimisele kuuluvad objektid:

4.1. CD-plaat kõnesalvestisega, mis asub ümbrikusse pakendatult kriminaalasja materjalide juures – jätta KrMS § 126 lg 3 p 1 alusel kriminaalasja materjalide juurde.

5. Riiklikus sõrmejälgede registris ja riiklikus DNA-registris sisalduvate andmete kustutamine: andmeid ei kustutata.

6. Kriminaalmenetluse kulud: kriminaalmenetluse kulud (kaitsjatasu) summas 90 eurot. Hüvitada tähtajaga 02.06.2019

7. Vahistuse andmed : Xxxx Xxxxx oli kahtlustatavana KrMS § 217 alusel kinni peetud 03.08.2018 kell 03:43 ja vabastatud 04.08.2018 kell 15:16.

8. Vastavalt KrMS § 206 lõikele 2 tuleb kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia viivitamata edastada: kahtlustatavale aadressil: Tartu mnt 85 ja tema kaitsjale, Tallinn ja kannatanule.

9. Kriminaalmenetluse lõpetamise määrusest ja pöördumisest tervishoiuteenuse osutaja poole on teavitatud Haigekassat, kellel on õigus kahtlustatavalt välja nõuda kannatanu meditsiinilise abiga seotud kulud.

10. Kannatanul on õigus vastavalt KrMS § 206 lõikele 3 tutvuda kriminaaltoimikuga kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul Põhja Ringkonnaprokuratuuris (Tartu mnt 85, 11015 Tallinn).

11. Kannatanul on õigus KrMS § 207 lõike 3 alusel esitada kaebus Riigiprokuratuurile (Wismari 7, 15188 Tallinn) põhistatud kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul.

12. Kriminaaltoimik jätta hoiule Põhja Ringkonnaprokuratuuri kuni kohustuse täitmiseni.

Silja Seeder

Olen kriminaalmenetluse lõpetamise määruse kätte saanud ja määratud kohustustega nõus. Olen teadlik, et määratud kohustuste täitmata jätmisel võib prokuratuur KrMS § 202 lg 6 alusel oma määrusega antud asjas kriminaalmenetluse uuendada.

3.2 Kas järgmine prokuratuurimäärus on kooskõlas riigi peaprokuröri juhise punktiga 2.4.2, mille kohaselt tuleb ÜKT kohaldamisel alla 60 tunni täisealise isiku puhul seda eraldi põhistada?

Kriminaalmenetluse lõpetamise määrus

Koostamise kuupäev ja koht: Võrus, 04.aprill 2017a

Koostaja ametinimetus ja nimi: Lõuna Ringkonnaprokuratuuri abiprokurör Meelis Juursoo

Kriminaalasja number: 17286000044

Kuriteo kvalifikatsioon: KarS § 121 lg 2 p 2; KarS § 120 lg 1

Kahtlustatava nimi: A.R.

Kriminaalasjas nr 17286000044 alustas PPA Lõuna Prefektuuri Võru politseijaoskond menetluse selle kohta, et A.R. 14.02.2017a. päeval viibides Võru linnas K.L'i korteris pani toime teise inimese kehalise väärkohtlemise, mis seisnes selles, et jõuliselt haaras endisel elukaaslasel K.L.´il õlgadest, pigistas ning surus kannatanu kõõgis vastu nurka põhjustades kannatanule füüsilist valu.

Seega pani A.R. toime KarS § 121 lg 2 p 2 järgi kvalifitseeritava kuriteo so lähisuhtes teise inimese kehalise väärkohtlemise.

A.R ajavahemikul jaanuar kuni 14.02.2017a kindlakstegemata kohas korduvalt ähvardas telefoni teel ja Facebookis kohatuid sõnumeid saates ning Võru linnas Vabaduse tn korteris endist elukaaslast K.L. koos perega tapmisega, kusjuures kannatanul oli alus karta ähvarduste täideviimist A.R.-i agressiivse käitumise tõttu.(14.02.2017a. sündmuse käigus A.R. löhkus teleri). Seega pani A.R.toime KarS § 120 lg 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo A.R. tunnistas oma tegu, isik on kriminaalkorras karistamata. Osapooled on omavahel juhtunud selgeks rääkinud, kannatanu ei soovi A.R. kriminaalkorras karistamist. A.R. omab kindlat töökohta (sissetulekut), samuti ei ole varasemalt A.R.-i käitumises ilmnenuid vägivalduse ilminguid, mistõttu on teda võimalik mõjutada edaspidi seadusekuulekalt käituma ka ilma kriminaalkaristust kohaldamata .

Kannatanu K.L. on esitanud tsiviilhagi 130 eurot (so teleri löhkumisega tekitatud varaline kahju)

Prokurör tutvunud kriminaaltoimikus sisalduvate kõigi materjalidega ja sündmuse kulgemise asjaoludega on seisukohal, et A.R. suhtes tuleb KrMS § 202 alusel lõpetada, kuna

kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu, selles kahtlustatava isiku süü ei ole suur, A.R. soovib kannatanule hüvitada tekitatud varalise kahju (130 eurot) ja kriminaalmenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.

A.R. on võtnud kohustuse hüvitada kuriteoga tekitatud varaline kahju 130 eurot ja teha 30 tundi üldkasulikku tööd

Eeltoodu alusel ja juhindudes KrMS §-dest 202 ja 206, Lõuna Ringkonnaprokuratuuri abiprokurör määras:

1. Lõpetada kriminaalasjas nr 17286000044 menetlus.
2. Määratud kohustuse liik ja tähtaeg: vastavalt KrMS § 202 lg 2 p 1, 3 on A.R.´il kohustus: - hüvitada kannatanu K.L.´ile tekitatud varaline kahju 130 (üks sada kolmkümmend) eurot; (a/a EE292200221029321659, Swedbank)
- teha 30 (kolmkümmend) tundi üldkasulikku tööd

Tähtajaks määrata 03.september 2017a.

Kui isik, kelle suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud KrMS § 202 kohaselt, ei täida talle pandud kohustusi, uuendab prokurör kriminaalmenetluse.

3. A.R. suhtes tõkend puudub
4. Tsiviilhagi puudub.
5. Asitõend: CD plaadid eraldi pakendis toimiku juures.
6. Vahistuse andmed: A.R. pole vahi all viibinud.
7. Kriminaalmenetluse kulud: ei ole.
8. Vastavalt KrMS § 206 lg 2 edastatakse kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia asjaosalistele: kannatanu K.L.-ile ja kahtlustatav A.R.-ilr.
9. Vastavalt KrMS § 228 lg 1 on menetlusosalisel või menetlusvälisel isikul õigus esitada Riigiprokuratuurile, asukohaga Wismari 7, Tallinn 15188, kaebus uurimisasutuse menetlustoimingu või määruse peale, kui ta leiab, et menetlusnõuete rikkumine menetlustoimingu tegemisel või määruse koostamisel on kaasa toonud tema õiguste rikkumise.
10. Käesoleva määruse peale võib KrMS § 207 lg-te 2 ja 3 alusel kannatanu määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul esitada kaebuse Riigiprokuratuurile, asukohaga Wismari 7, Tallinn 15188. Kannatanul on õigus tutvuda kriminaaltoimikuga kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul.

Meelis Juursoo

Olen kohustusega nõus: ,, ... “aprill 2017

3.3 Riigi peaprokuröri juhise punkt 5.1 kohaselt tuleb juhiseiga vastuolus olevatel juhtudel lõpetamisel koostada põhistatud määrus, kus muuhulgas tuleb põhistada

juhisega vastuolus olevat asjaolu. Kas järgmine prokuratuurimäärus vastab põhistatud määrusele esitatavatele tunnustele?

Kriminaalmenetluse lõpetamise määrus

Koostamise kuupäev ja koht: 18.08.2016, Paide

Koostaja ametinimetus ja nimi: Lääne Ringkonnaprokuratuuri abiprokurör Tiina Viru

Kriminaalasja number: 16251000125

Kuriteo kvalifikatsioon: KarS § 121 lg 2 p 2

Kahtlustatava nimi (isikukood): MR

Abiprokurör menetleb käesolevat kriminaalasja, milles alustati menetlust 28.04.2016 KarS § 121 lg 2 p 2 tunnustel, selles et MR 24.04.2016 kella 22:00 paiku Järva maakonnas XXX vallas YYY külas CCC tee Z korteris pani toime kehalise väärkohtlemise lähi-või sõltuvussuhtes olevale inimese, oma tädi AAA suhtes.

Eeluurimisega on kindlaks tehtud, et MR asus oma tädi korterisse elama 2010. aastal koos oma emaga, ema suri 2013. Alates 2016 aprillist on tal tekkinud lahkkelid QQ-aastase AAA'ga. MR saab aru, et vägivallaga ei lahendata koduseid probleeme. Tema edasise õiguskuuleka käitumise tagamiseks piisab menetluse lõpetamisega kaasnevatest kohustustest. MR oma tervisliku seisundi tõttu ei ole võimeline töötama võrdselt tervete inimestega ja seepärast on otstarbekas tema suhtes kohaldada töötundide väiksemat arvu.

Juhindudes KrMS § 202 lg 7 ja 206, abiprokurör määras:

1. Lõpetada kriminaalasjas nr 16251000125 menetlus.
2. Määratud kohustuse liik ja tähtaeg: teha 30 tundi üldkasulikku tööd. Tähtjaks määrata: 5 kuud, s.o. 19. jaanuar 2017.
3. Tõkendi tühistamine: ei ole.
4. Asitõendid või äravõetud või konfiskeerimisele kuuluvad objektid: ei ole.
5. Riiklikus sõrmejälgede registris ja riiklikus DNA-registris sisalduvate andmete kustutamine: ei ole. KrMS § 206 lõike 21 alusel teavitada kriminaalmenetluse lõpetamisest Eesti Kohtuekspertiisi Instituuti.
6. Vahistuse andmed: ei ole.
7. Kriminaalmenetluse kulud: ei ole.
8. Kahju hüvitamine: Kui isiku suhtes lõpetatakse kriminaalmenetlus KrMS § 199 lõike 1 punkti 1, 2 või 5 alusel, võib ta vastavalt süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seaduse (edaspidi *SKHS*) § 14 lõigetele 2 ja 3 esitada Lääne Ringkonnaprokuratuur, Tallinna tn 18, Paide, taotluse kahju hüvitamiseks kuue kuu jooksul arvates päevast, kui ta sai teada või pidi teada saama prokuratuuri või uurimisasutuse määrusest, mille alusel tekkis õigus nõuda kahju

hüvitamist. Isikul on õigus nõuda kahju hüvitamist, kui kahju on tekitatud SKHS § 5 lõike 1 punktides 1-6 (vahistamisega; kahtlustatavana kinnipidamisega; elukohast lahkumise keeluga; ametist kõrvaldamisega; vara arestimise või äravõtmisega; ebamõistliku menetlusajaga) või § 6 lõikes 1 (teistmise tõttu uuendatud kriminaalasja uue arutamise tulemusel mõistetakse isikule varasemaga võrreldes kergem karistus, isik mõistetakse õigeks või isiku suhtes lõpetatakse kriminaalmenetlus KrMS § 199 lõike 1 punkti 1, 2 või 5 kohaselt) sätestatud alustel. Taotluses tuleb välja tuua kõik SKHS § 12 punktides 1-10 märgitud asjaolud (Vt <https://www.riigiteataja.ee/akt/120112014001>).

9. Vastavalt KrMS § 206 lõikele 2 tuleb kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia viivitamata saata: valla sotsiaaltöötajale ja AAA.

10. Kannatanul on õigus vastavalt KrMS § 206 lõikele 3 tutvuda kriminaaltoimikuga kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul Lääne Ringkonnaprokuratuuri Järva prokuröride juures aadressiga Tallinna 18, Paide.

11. Vastavalt KrMS § 207 lõigete 2 ja 3 alusel võib kannatanu põhistatud kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul esitada kaebuse Riigiprokuratuurile, asukohaga Wismari 7, 15188 Tallinn.

Tiina Viru

Olen kohustustega nõus: MR_____ (nimi ja allkiri)

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Council of Europe Portal. KOMPASS: Noorte inimõigushariduse käsiraamat. Rahu ja vägivald. – Arvutivõrgus: <https://www.coe.int/et/web/compass/peace-and-violence>
2. E. G. Krug, L. L. Dahlberg jt. World Health Organization. World report on violence and health. Geneva 2002. Arvutivõrgus: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=95D54E6B6D6409EB7EEF3382D7B222A1?sequence=1
3. HealthyWA. Emotional health for parents during pregnancy and after the birth. – Arvutivõrgus: https://healthywa.wa.gov.au/Articles/A_E/Emotional-health-for-parents-during-pregnancy-and-after-the-birth
4. I. Pettai, E-M. Tiit jt. Eesti Avatud Ühiskonna Instituut. Pervägivalla hind Eestis. – Arvutivõrgus: https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Sotsiaal/Norra/vagivalla_hind.pdf
5. K. Soo, E. Reitelmann jt. Eesti Naisteühenduste Ümarlaura Sihtasutus. Naistevastane vägivald. Käsiraamat lasteaednikele. Pervägivald. Mõisted. – Arvutivõrgus: <http://www.enu.ee/naistevastane-vagivald/index.php?keel=1&id=575>
6. K. Soo, E. Reitelmann jt. Eesti Naisteühenduste Ümarlaura Sihtasutus. Naistevastane vägivald. Käsiraamat lasteaednikele. Pervägivald. Vägivallavormid. – Arvutivõrgus: <http://www.enu.ee/naistevastane-vagivald/index.php?keel=1&id=576>
7. Kriminaalpoliitika.ee. Vägivalla liigid paarisuhtes. – Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/pervagivald/vagivalla-liigid-paarisuhtes>
8. M. Allen, S. Perttu. Sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna õpetajad vägivalla vastu. Õpetaja käsiraamat. Lisamaterjal. – Arvutivõrgus: https://www.ttk.ee/public/HEVI_Handbook_EST_Lisamaterjal.indd.pdf
9. M. Laanpere. Lähisuhtevägivald ja tervis. Naistekliinik, sünnitusabi ja günekoloogia õppetool. Tartu Ülikool. 2012 – Arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/24125/lhisuhtevgivald_lsv.html
10. M. Linno jt. Juhendmaterjal pervägivalla vähendamiseks ja ennetamiseks. Justiitsministeerium. Tallinn 2011. – Arvutivõrgus: https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/pervagivald_juhis_kovidele_veebi.pdf
11. Prokuratuur. Seletav sõnastik. – Arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/pressile/seletav-sonastik>
12. Riigikohus. Lähisuhe KarS § 121 lg 2 p 2 mõttes. Kohtupraktika ülevaade aastatel 2018-2020. – Arvutivõrgus:

<https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/kohtupraktika%20analüüs/Lähisuhe%20KarS%20§%20121%20lg%202%20p%202%20mõttes.pdf>

13. World Health Organization. Understanding and addressing violence against women. Intimate partner violence. – Arvutivõrgus: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf;jsessionid=C58E47664A8597CF9DB52D773E1A1220?sequence=1
14. World Health Organization. Violence against women. – Arvutivõrgus: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
15. World Health Organization. Violence and Injury Prevention. – Arvutivõrgus: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/en/

KASUTATUD NORMATIIVMATERJAL

16. Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsioon. Istanbul, 11V.2011. – Arvutivõrgus: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462531>
17. Karistusseadustik. - RT I, 10.07.2020, 18.
18. Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I, 06.05.2020, 14.
19. Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord. - RT I, 29.12.2014, 12.

KASUTATUD PROKURATUURIMÄÄRUSED

20. PKP 14230101029;
21. PKP 14230103666;
22. PKP 14230110819;
23. PKP 14231700626;
24. PKP 15230101435;
25. PKP 15230101684;
26. PKP 15230104776;
27. PKP 15230104879;
28. PKP 15230106215;
29. PKP 15230106597;
30. PKP 15231500414;
31. PKP 16230100411;
32. PKP 16230100520;
33. PKP 16230100665;

34. PKP 16230101062;
35. PKP 16230101393;
36. PKP 16230101522;
37. PKP 16230101718;
38. PKP 16230101781;
39. PKP 16230101903;
40. PKP 16230102206;
41. PKP 16230102975;
42. PKP 16230104463;
43. PKP 16230105264;
44. PKP 16230105283;
45. PKP 16230105669;
46. PKP 16231501487;
47. PKP 16231501587;
48. PKP 16231600561;
49. PKP 16231601177;
50. PKP 16231700524;
51. PKP 16231700561;
52. PKP 16231700589;
53. PKP 16231701292;
54. PKP 16231701413;
55. PKP 16231701451;
56. PKP 16231701724;
57. PKP 17230100560;
58. PKP 17231500351;
59. PKP 17231500660;
60. PKP 17231500819;
61. PKP 17231501998;
62. PKP 17231600299;
63. PKP 17231600761;
64. PKP 17231601275;
65. PKP 17231601432;
66. PKP 17231602122;
67. PKP 17231602322;
68. PKP 17231602514;

69. PKP 17231602572;
70. PKP 17231602633;
71. PKP 17231700181;
72. PKP 17231700192;
73. PKP 17231700200;
74. PKP 17231701168;
75. PKP 17231702069;
76. PKP 17231702215;
77. PKP 17231702258;
78. PKP 17259000498;
79. PKP 18231500017;
80. PKP 18231500170;
81. PKP 18231500721;
82. PKP 18231502173;
83. PKP 18231600105;
84. PKP 18231600241;
85. PKP 18231600663;
86. PKP 18231600735;
87. PKP 18231600782;
88. PKP 18231601735;
89. PKP 18231602045;
90. PKP 18231602584;
91. PKP 18231700315;
92. PKP 18231700858;
93. PKP 18231701602;
94. PKP 18231701758;
95. PKP 18231702171;
96. PKP 19231500060;
97. PKP 19231500106;
98. PKP 19231500134;
99. PKP 19231600575;
100. PKP 19231601083;
101. PKP 19231601618;
102. PKP 19231700044;
103. PKP 19231700449;

104. PKP 19231700624;
105. PKP 19231700718;
106. LÖRP 15265000144;
107. LÖRP 15265000144;
108. LÖRP 15265000418;
109. LÖRP 15284000253;
110. LÖRP 15284000380;
111. LÖRP 15284000493;
112. LÖRP 15286000433;
113. LÖRP 16265000107;
114. LÖRP 16278001025;
115. LÖRP 16282000126;
116. LÖRP 16282000335;
117. LÖRP 16282000344;
118. LÖRP 16282000346;
119. LÖRP 16282000495;
120. LÖRP 16286000158;
121. LÖRP 17261000233;
122. LÖRP 17261000254;
123. LÖRP 17261000315;
124. LÖRP 17261000333;
125. LÖRP 17261000399;
126. LÖRP 17265000037;
127. LÖRP 17278000836;
128. LÖRP 17278001776;
129. LÖRP 17282000030;
130. LÖRP 17286000044;
131. LÖRP 18261000170;
132. LÖRP 18261000185;
133. LÖRP 18261000317;
134. LÖRP 18261000381;
135. LÖRP 18261000386;
136. LÖRP 18261000590;
137. LÖRP 18261000727;
138. LÖRP 18261000814;

139. LÖRP 18261000831;
140. LÖRP 18261000835;
141. LÖRP 18261000923;
142. LÖRP 18261000994;
143. LÖRP 18261001005;
144. LÖRP 18278000459;
145. LÖRP 18278000887;
146. LÖRP 18278000910;
147. LÖRP 19261000023;
148. LÖRP 19261000030;
149. LÖRP 19261000203;
150. LÖRP 19261000216;
151. LÖRP 19261000259;
152. LÖRP 19261000268;
153. LÖRP 19261000653;
154. LÖRP 19261000761;
155. LÖRP 19261000904;
156. LÖRP 19278000780;
157. LÖRP 19278001878;
158. VRP 15244000707;
159. VRP 15244000863;
160. VRP 16233000690;
161. VRP 16233000758;
162. VRP 16233000765;
163. VRP 16233000950;
164. VRP 16233000979;
165. VRP 16233001043;
166. VRP 16233001538;
167. VRP 16244000692;
168. VRP 16244001612;
169. VRP 16259000020;
170. VRP 16259000401;
171. VRP 16259000595;
172. VRP 17233000120;
173. VRP 18233000710;

174. VRP 19233000311;
175. VRP 19233000427;
176. VRP 19259000210;
177. LÄRP 14267000050;
178. LÄRP 15257000340;
179. LÄRP 15267001091;
180. LÄRP 16251000125;
181. LÄRP 16257000163;
182. LÄRP 16267000250;
183. LÄRP 16267000394;
184. LÄRP 17251000104;
185. LÄRP 17267000049;
186. LÄRP 17267000246;
187. LÄRP 17267000389;
188. LÄRP 17267000431;
189. LÄRP 17267001085;
190. LÄRP 17270000053;
191. LÄRP 18251000284;
192. LÄRP 18251000343;
193. LÄRP 19251000239;

KASUTATUD KOHTULAHENDID

194. HMKo 1-18-8934;
195. HMKo 1-19-7272;
196. HMKo 1-20-8624;
197. PMKo nr 1-20-8393;
198. RKKKo 1-19-3377;
199. RKKKo 3-1-1-59-11;
200. RKKKo 3-1-1-72-16;
201. TMKo 1-18-7457;
202. TMKo 1-18-8968;
203. TMKo 1-20-8113;
204. TrtRnKo 1-19-2639;
205. VMKo 1-19-3194;
206. VMKo 1-20-7554;

207. VMKo 1-9-7624.

KASUTATUD MUU MATERJAL

208. Anna Teele Orav. Julm tõde: Eestis esineb rohkem perevägivalda kui mujal Euroopas. Eesti Päevaleht. -Arvutivõrgus: <https://epl.delfi.ee/artikkel/93037961/julm-tode-eestis-esineb-rohkem-perevagivalda-kui-mujal-euroopas>
209. Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri. – Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/karistusseadustiku_ja_sellega_seonduvalt_teiste_seaduste_muutmise_seaduse_eelnou_seletuskiri_3.12.2013.pdf
210. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. – Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/seletuskiri_kriminaalpoliitika_arengusuunad_aastani_2018.pdf
211. Kuritegevus Eestis 2019. Perevägivald ja ahistamine. – Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/perevagivald-ja-ahistamine.html>
212. Kuritegevus Eestis 2020. Perevägivald ja ahistamine. – Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2020/perevagivald-ja-ahistamine/>
213. Lähisuhtevägivallale spetsialiseerunud prokuröride kokkulepe. Märjamaa 08.10.2020. Ühtse praktika kokkulepped lähisuhtevägivalla kriminaalmenetluses. – Arvutivõrgus: <https://aastaraamat.prokuratuur.ee/sites/default/files/autorid/LSV%20ühtse%20menetluspraktika%20kokkulepped.pdf>
214. Maksu- ja tolliamet. Töötasu alammäärad. – Arvutivõrgus: <https://www.emta.ee/et/ariklient/tulud-kulud-kaive-kasum/kinnipeetud-tulumaks-tulumaksu-kinnipidamine/tootasu-alammaarad>
215. Prokuratuur. Lõuna Ringkonnaprokuratuur. – Arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/kontaktid/louna-ringkonnaprokuratuur>
216. Prokuratuur. Lääne Ringkonnaprokuratuur. – Arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/kontaktid/laane-ringkonnaprokuratuur>
217. Prokuratuur. Prokuratuuri avalik dokumendiregister. – Arvutivõrgus: [https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/untitled%20folder/oportuniteedi_juhis_alates_20.09.2018%20\(1\).docx.pdf](https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/untitled%20folder/oportuniteedi_juhis_alates_20.09.2018%20(1).docx.pdf)

218. Prokuratuur. Põhja Ringkonnaprokuratuur. – Arvutivõrgus:
<https://www.prokuratuur.ee/et/kontaktid/pohja-ringkonnaprokuratuur>
219. Prokuratuur. Riigi peaprokurör. 20.09.2018 juhis. - Arvutivõrgus:
[https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/untitled%20folder/oportuniteedi_juhis_alates_20.09.2018%20\(1\).docx.pdf](https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/untitled%20folder/oportuniteedi_juhis_alates_20.09.2018%20(1).docx.pdf)
220. Prokuratuur. Viru Ringkonnaprokuratuur. – Arvutivõrgus:
<https://www.prokuratuur.ee/et/kontaktid/viru-ringkonnaprokuratuur>
221. Riigi peaprokuröri 12. aprill 2007 juhis nr RP-1-4/07/3 – Arvutivõrgus:
https://www.prokuratuur.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/article_files/Riigi%20peaprokuröri%20juhis%20KrMS%20202-203%27%20kohaldamise%20kohta%20koos%20muudatustega%20%2023%2012%202009.pdf
222. Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015-2020. Tallinn 2015. – Arvutivõrgus:
https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/ves_2015-2020_1.pdf

LÜHENDID

RKKKo	Riigikohtu Kriminaalkollegiumi otsus
TMKo	Tartu Maakohtu otsus
VMKo	Viru Maakohtu otsus
TrtRnKo	Tartu Ringkonnakohtu otsus
HMKo	Harju Maakohtu otsus
PMKo	Pärnu Maakohtu otsus
PRP	Põhja Ringkonnaprokuratuur
LÕRP	Lõuna Ringkonnaprokuratuur
VRP	Viru Ringkonnaprokuratuur
LÄRP	Lääne Ringkonnaprokuratuur